

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ - ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ - ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ)

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ - ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ - ΕΥΑΓΟΡΑΣ)

Οργανισμός Έκδοσεως Σχολικών Βιβλίων
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1957

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

Σε Ναυπακτίαν

17810

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΔΡΙΒΑΣ ΗΛΙΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Ap. ΕΙσ. 17804

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

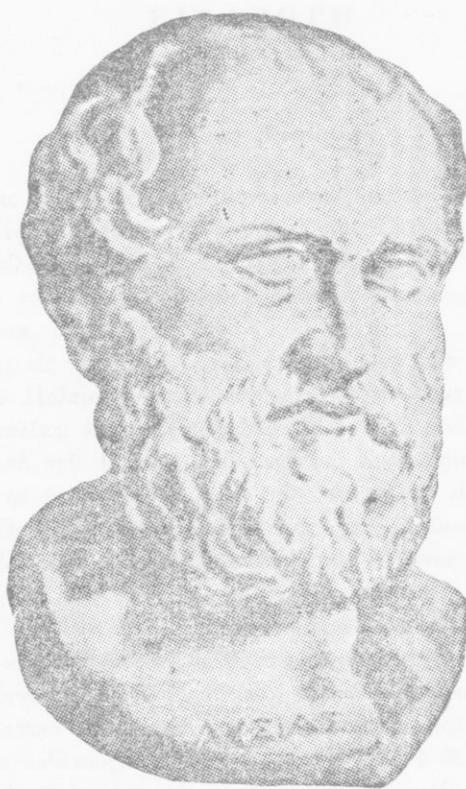
(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ, ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1957

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος Λυσίου.

Ο Λυσίας ἐγενήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τὸ 459 π. Χ. Ὁ πατήρ του Κέφαλος, ἐπιφανῆς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του πολιτικοῦ Περικλέους ἀφῆκε τὰς Συρακούσας καὶ ἤλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔζησεν ὡς μέτοικος πολλὰ ἔτη, περίπου τριάκοντα, μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ο Λυσίας εἰς ἥλικιαν 15 ἐτῶν ἀπῆλθε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, τοῦ Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς τοὺς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τεισίου, τοῦ γνωστοῦ Συρακοσίου ρήτορος. Ὁτε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ὑπερίσχυσεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διαικειμένη πολιτικὴ μερίς, τότε ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας (412 π. Χ.).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας (404 π. Χ.) ὡς πλούσιος ἵστος τε λόγιος*, ἔχων κτήματα, τρεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἔργοστάσιον ἀσπίδων ἐν Πειραιεῖ, ἐν τῷ δύοις εἰργάζοντο 120 δοῦλοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοί του εἶχον δημοκρατικὰ φρονήματα, ὁ μὲν ἀδελφός του Πολέμαρχος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐνδός ἐκ τῶν τριάκοντα, ὁ δὲ Λυσίας διέψυγεν εἰς Μέγαρα, ἀφοῦ ἀπώλεσε μέγιστον μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐκ Μεγάρων ὑπεστήριξεν οὕτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας· οὕτως ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων του, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους.

* Πᾶς ἴστος τε λόγιος ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου — τοῦ ἐτησίου φόρου τῶν 12 δραχμῶν, τὰς δόπιας κατέβαλλον οἱ μέτοικοι — καὶ ἀνευ ἀντιπροσώπου (προστάτου) ὁ ἔδιος ὑπερήσπιζε τὰ συμφέροντά του ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ ἀγοράζῃ κτήματα.

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παραχωρήῃ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασύβουλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ως παράνομος καὶ ως ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του ἴσοτε λῆγος.

‘Ο Λυσίας εύθυνς μετά τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 403 παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ως κατήγορος τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδελφοῦ του· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἴναι ὁ μόνος, τὸν δικοῖον ὁ ἔδιος ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν. Ἐκτοτε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν του, ἡναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖων νὰ γίνη λογιράφος, ἥτοι νὰ γράψῃ ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ λόγους χάριν ἄλλων, οἱ δικοῖοι ἀνίκανοι ὅντες ν' ἀγορεύουν ἐν δικαστηρίοις ἀπεστήθιζον τοὺς ὑπὸ τοῦ Λυσίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεων των γραφουμένους λόγους.

‘Ο Λυσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τὸ 377 π. Χ.

2. Λόγοι Λυσίου.

‘Ο Λυσίας ἔγραψε πάρα πολλούς λόγους, ὑπὲρ τοὺς 230. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ὅλων περισσοτέρων· ἐκ τῶν λόγων τούτων οἱ μὲν πλεῖστοι εἶναι δικανικοί (δηλ. ἀπηγγέλθησαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις), οἱ δὲ λοιποὶ συμβουλευτικοί οἱ ἀπαγγελθέντες ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, καὶ ἐπιδικανικοί οἱ ἀπαγγελθέντες κατὰ τὰς ἔορτὰς καὶ τὰς πανηγύρεις.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Ι Ο Ι Σ Π Ε Τ Ζ
Σ. Λάζαρος Διανομέας

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Εἰ σα γωγή. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς ἵτο κατάλληλον ἰδίως διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Ἐκτεταμένοι ἐλαιῶνες ἐκάλυπτον τὸ πάλαι — δπως καὶ σήμερον — τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, ἡ δὲ ἀθηναϊκὴ πολιτεία, τῆς ὁποίας ἡ εὐπορία ἐξηρτάτο ὅχι διλόγον καὶ ἐκ τῆς ἐλαίας, συμφέρον εἶχε νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἐκοίζωσιν αὐτῆς δι' ανστηρῶν τιμωρῶν. Ὁθεν ἐπὶ πονῇ προστίμου ἀπηγορεύετο εἰς τὸν ἴδιοκτήτας κτημάτων νὰ κόπτον ἐντὸς ἐτοὺς πρὸς ἰδίαν χρῆσιν περισσοτέρας τῶν δύο ἐλαιῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἵσχε μόνον διὰ τὰς ἴδιωτικὰς ἐλαίας. Ὁλως δμως ἴδιαιτέραν μέριμναν ἐδείκνυεν ἡ πολιτεία περὶ τῶν ἐλαιῶν, αἱ ὁποῖαι κατίγοντο ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς φυτευθεῖσης ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐκ τῶν παραφνάδων αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ αὕται ἐκαλοῦνται μορίαι καὶ ἥσαν ἴεραλ, ἀφειδωμένα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὡς ἴδιοκτησίαι δὲ τῆς πολιτείας ἐμισθώνοντο αὕται εἰς τὸν περισσότερα προσφέροντας.

Τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν μορίων εἶχεν ὁ Ἀρειος πάγος. Οὗτος διέτασσε τοὺς ἄρχοντας νὰ ἐπαγρυπνοῦν διὰ τὴν ἔγκαιρον πληρωμὴν τοῦ μισθώματος καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἴερῶν ἐλαιῶν. Πάντα δὲ βλάπτοντα ἡ καταστρέφοντα μορίαν ἐτιμώρει ὁ Ἀρειος πάγος δι' ἐξοφίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Αἱ καταστροφαί, τὰς ὁποίας ἐπέφερον ἐν τῇ Ἀττικῇ ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ αἱ κατόπιν ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῆς χώρας, δὲν ἐφείσθησαν καὶ τῶν ἴερῶν ἐλαιῶν. Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐλίγῳ πολὺ μέγαλυτέρα φροντὶς περὶ τὴν διάσωσιν τῆς ἐλαιοφυτείας. Ἐδῶ καὶ ἐκεὶ ὑπελείπετο ἀκόμη κεκολοβιωμένος κορμὸς ἐλαίας καταστραφείσης διὰ πυρὸς ἢ ἄλλως πως, διστις ὑπῆρχεν ἐλπὶς διὰ τὴν μεγάλην ζωτικότητα τῆς ἐλαίας νὰ γένη πάλιν καρποφόρος διὰ καταλλήλου ἐπιμελείας. Ὁθεν οἱ τοιοῦτοι κορμοὶ τῶν μορίων περιεβάλλοντο διὰ περιφραγμάτων ἐνύλιων (σηκών) καὶ ἀπηγορεύθη ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον αὐτῶν χώρου. Ἡ λέξις σηκών εσήμαινεν ἐν τούτοις καὶ τὸν περιπέφραγμένον κορμόν. Καὶ τῶν σηκῶν τούτων τὴν ἐπίβλεψιν εἶχεν ὡσαύτως ὁ Ἀρειος πάγος καὶ ἐτιμώρει δι'

ἔξορίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας ἐκεῖνον, δστις εὐρίσκετο ἔροχος καταστροφῆς σηκοῦ τινος· τὸν δὲ εὐρισκόμενον ἔροχον καλλιεργεῖας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου ἐτιμώρει διὰ χρηματικῆς ποινῆς.

Διὰ τὴν καταστροφὴν τοιούτου σηκοῦ (δηλ. κεκολοβωμένου κορμοῦ μορίας μετὰ τοῦ περιφράγματος αὐτοῦ) δὲ Νικόμαχος — νεανίας ἀπειροῦς — κατηγόρησεν εὔποδόν τινα Ἀθηναῖον πολίτην. Τὸ πρῶτον δμως εἶχε κατηγορήσει αὐτὸν ἐγγράφως διὰ καταστροφὴν μορίας¹ ἐπειτα δὲ κατανοήσας, δτι ἡ κατηγορία αὕτη δὲν θὰ ἐτύγχανεν ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν δημοσίων μισθωτῶν, μετέβαλε τὸ περιεχόμενον τῆς κατηγορίας καὶ κατὰ τὴν προφορικὴν διαδικασίαν κατηγόρει τὸν πλούσιον Ἀθηναῖον διὰ καταστροφὴν σηκοῦ. Πρὸς ἀνασκευὴν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει δὲ πλούσιος Ἀθηναῖος τὸν παρόντα λόγον, τὸν δποῖον χάρων αὐτοῦ ἔγραψεν δὲ Λυσίας.

Ἡ δίκη ἐγένετο ἐνώπιον τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου πάγου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως. Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν² κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπηγγέλθη οὗτος τὸ 395 π.Χ.

1 Πρότερον μέν, ὃ βουλή, ἐνόμιζον ἔξειναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὔτως ἀπροσδοκήτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ', εἰ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἥδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· διὸ γάρ τοὺς τοιούτους οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίγνονται καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν.

2 Οὕτω δὲ ἀπορος δὲ ἀγών μοι καθέστηκεν, ὥστ' ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον ἐλάσαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζειν, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρποὺς τῶν μορίων πυνθανόμενοι προσῆσαν· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὑρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνὶ με σηκόν φασιν ἀφανίζειν, ἥγουμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἔξειναι μᾶλλον, δ τι ἀν βούλωνται, λέγειν.

3 Καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκώς ἥκει, ἀμ' ὑμῖν

τοῖς διαιργωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. "Ομως δὲ πειράσομαι ἔξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.

⁷ Ήν μὲν γάρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέν-⁴ των δ' ἐκείνου τῶν ὄντων, Ἀπολλόδωρος δὲ Μεγαρεὺς δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγεώργει, δηλίγω δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα Ἀντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἔξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' Ἀντικλέους εἰρήνης οὕσης ἐωνούμην.

⁸ Ήγοῦμαι τοίνυν, ὃ βουλή, ἐμὸν ἔργον ἀποδεῖξαι, ὡς, 5 ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ' ἐλάχι οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. Νομίζω γάρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδὲν εἰ πολλαὶ ἐνῆσαν μορίαι, οὐκ ἀν δικαίως ζημιούσθαι· εἰ γάρ μὴ δι' ἡμᾶς είσιν ἡφανισμέναι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν.

Πάντες γάρ ἐπίστασθε, ὅτι δὲ πόλεμος καὶ ἄλλων πολ-⁶ λῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται, καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δὲ ἐγγὺς ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο· ὥστε πῶς ἀν δικαίως ὑπέρ τῶν τότε τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νῦν δίκην διδότην; "Αλλως τε καὶ ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημευθὲν ἀπρατον ἦν πλεῖν ἢ τρία ἔτη. Οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ τότε τὰς μορίας ἔξ-⁷ ἐκοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ ἡμέτερον αὐτῶν φυλάττειν ἐδυνάμεθα. Ἐπίστασθε δέ, ὃ βουλή, δοσῷ μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις καὶ μορίαις ἐλάσις, ὃν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέποπται καὶ ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται· καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἐτέρων ἐκκοψάντων, δίκην λαμβάνειν. Καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ⁸ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἢ που χρὴ τούς γ' ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

9   'Αλλὰ γάρ, ὡς βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενημένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἵκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι,
10 ἀπεμίσθωσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθοδώρου ἀρχοντος· δις δύο ἔτη ἐγεώργησεν οὔτε ίδίαν ἐλάχιν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβθών. Τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος ούτοσὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίᾳ Ἀντισθένους ἀπελευθέρω ἐμίσθωσα, δις τέθνηκε· κάτα τρία ἔτη ὁμοίως καὶ Πρωτέας ἐμίσθωσατο. Καί μοι δεῦρος ἔτε.

Μάρτυρες.

11   Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ. Φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουνιάδου ἀρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. 'Τιμῆν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. Καίτοι πῶς ἀν τις φανερώτερον ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; Οὐ γάρ οἶνός τε, ἢ πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.
12   Ἐγὼ τοίνυν, ὡς βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, δισὶ με φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῇ καὶ οὐδὲν ἄν εἰκῇ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἡγανάκτουν ἀν, ἡγούμενος μᾶλλον εὐλογεῖσθαι ἢ ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἀν ὑμᾶς βουλοίμην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἡγῆσθε με σκοπεῖν ἀν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὅ τι κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἡτις ζημία τῷ περιποιήσαντι, καὶ τί ἀν λαθόν διεπραξάμην καὶ τί ἀν φανερὸς γενόμενος ὑφ' ὑμῶν ἔπασχον. Πάντες γάρ ἀνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἔνεκα ποιοῦσιν· ὅστε καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἡτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσασιν ἐγίγνετο.

Ούτος μέντοι οὐκ ἀν ἔχοι ἀποδεῖξαι, οὔθ' ὡς ὑπὸ πε- 14 νίας ἡναγκάσθη τοιούτοις ἕργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ' ὡς τὸ χω- ρίον μοι διεφθείρετο τοῦ σηκοῦ ὅντος, οὔθ' ὡς ἀμπέλοις ἐμ- ποδὼν ἦν, οὔθ' ὡς οἰκίας ἐγγὺς, οὔθ' ὡς ἐγὼ ἀπειρος τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων. 'Ἐγὼ δ', εἴ τι τοιοῦτον ἔπραττον, πολ- λὰς ἀν καὶ μεγάλας ἐμαυτῷ ζημίας γενομένας ἀποφήναιμι.

"Ος πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἔξεκοπτον τὸν σηκόν, ὥσ- 15 περ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέ- ναι. Καὶ εἰ μὲν αἰσχρὸν ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἵσως ἀν τις τῶν παριόντων ἡμέλησε· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης ἀλλὰ τῆς μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον. Πῶς δ' οὐκ ἀν ἦν ἀθλιώτατος 16 ἀνθρώπων ἀπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι δούλους ἔμελλον ἔξειν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοι- οῦτον ἕργον συνειδότας; "Ωστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ ἔξημάρτανον, οὐκ ἀν οἶόν τε ἦν δίκην με παρ' αὐτῶν λαμ- βάνειν· εὖ γάρ ἀν ἥδειν, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρή- σασθαι καὶ αὐτοῖς μηνύσασιν ἐλευθέρους γενέσθαι.

"Ετι τοίνυν, εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν φροντί- 17 ζειν, πῶς ἀν ἐτόλμησα τοσούτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάν- των συνειδότων ἀφανίσαι τὸν σηκὸν βραχέος μὲν κέρδους ἔνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὕσης τῷ κινδύνῳ τοῖς εἰρ- γασμένοις ἀπασι τὸ χωρίον δμοίως προσῆκον εἶναι σῶν τὸν σηκόν; Νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες.

Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασμῆν, πῶς ἀν οἶός τ' ἦν 18 πάντας πεῖσαι τοὺς παριόντας ἢ τοὺς γείτονας, οἱ οὐ μόνον ἀλλήλων ταῦτ' ἴσασιν, ἢ πᾶσιν ὅρᾳν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ὃν ἀποκρυπτόμεθα μηδένα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθά- νονται; Εμοὶ τοίνυν τούτων οἱ μὲν φίλοι, οἱ δὲ διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὅντες.

Οὓς ἔχρην τοῦτον παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον 19

- οὕτως τολμηρὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ὡς ἐγὼ μὲν παρει-
στήκειν, οἱ δὲ οἰκέται ἔξετεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ
βοηλάτης ὥχετο ἀπάγων τὰ ξύλα.
- 20 Καίτοι, ὃ Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς
παριόντας μάρτυρας καὶ φανερὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ
μὲν οὐδεμίαν ἀν ἀπολογίαν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μέν σοι
ἐχθρὸς ἦν, ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥσθια ἄν με τετιμωρημένος,
εἰ δὲ τῆς πόλεως ἔνεκα ἔπραττες, οὕτως ἔξελέγξας οὐκ ἀν ἐ-
δόκεις εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότ᾽ ἀν
- 21 πλεῖστον ἔλαβες· φανεροῦ γάρ ὅντος τοῦ πράγματος οὐδε-
μίαν ἄλλην ἥγούμην ἀν εἶναι μοι σωτηρίαν ἢ σὲ χρήμασι
πεῖσαι. Τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς λόγους
ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι καὶ κατηγορεῖς, ὡς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνά-
μεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει σοι μαρτυρεῖν.
- 22 Καίτοι εἰ εὐθύς μὲν ἰδών τὴν μορίαν ἀφανίζοντα τοὺς ἔννέα
ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου,
οὐκ ἀν ἑτέρων ἔδει σοι μαρτύρων· οὕτω γάρ ἄν σοι συνήδε-
σαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ διαγιγνώσκειν ἔμελλον περὶ
τοῦ πράγματος.
- 23 Δεινότατα οὖν πάσχω· οὗτος εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυ-
ρας, τούτοις ἀν ἥξειν πιστεύειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῷ,
ἐμοὶ καὶ ταύτην ζημίαν οἴεται χρῆναι γενέσθαι. Καὶ τούτου
μὲν οὐ θαυμάζω· οὐ γάρ δήπου συκοφαντῶν τοιούτων γε
λόγων ἀπορήσει, ἀπορήσας μαρτύρων· ὑμᾶς δὲ οὐκ ἀξιῶ τὴν
αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν.
- 24 Ἐπίστασθε γάρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὔσας καὶ
πυρκαϊάς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις, ἀς, εἴπερ ἐπεθύ-
μουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι καὶ
ἐπεργάσασθαι, ὅσφωπερ ἥττον τὸ ἀδίκημα πολλῶν οὔσῶν
ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι.
- 25 Νῦν δὲ οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι καὶ

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἥγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναι μοι τὸν κίνδυνον. Αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελουμένους μὲν ἐκάστου μηνός, ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἔκαστον ἐνιαυτόν· ὃν οὐδεὶς πώποτ' ἔζημιώσε μ' ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. Καίτοι οὐ θαυμαστὸν δήπου, εἰ τὰς μὲν μι-
κρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενὸς ἥγοῦμαι, καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλάσας, εἰς ᾧς ἔξῆν μᾶλλον ἔξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μίαν μορίαν, ἣν οὐχ οἶόν τ' ἦν λαθεῖν ἔξορύζαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι;

Πότερον δέ μοι κρείττον ἦν, ὃ βουλή, δημοκρατίας 27 οὔσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; Καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἔξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. Ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτ' ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι.

Πῶς δ' ἀν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακο-
νούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν δὲ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἐστι, μιᾶς δὲ ἐλάσας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὄδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἀερκτὸν δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; "Ωστε τίς ἀν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἔχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοιούτῳ πράγματι;

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μέν, οἵς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν
ἄπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι,
μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαι με μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστῆσαι, τοῦτον δέ, δις οὔτε γεωργῶν
ἐγγύς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητὴς ἥρημένος οὕθ' ἡλικίαν ἔχων
εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζειν.

30   'Εγώ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιούτους λόγους πι-
στοτέρους ἡγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνι-
στε τὰ τοιαῦτ' ἀνέχεσθαι τῶν ἐμῶν ἔχθρῶν λεγόντων, ἐνθυ-
μουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολι-
31 τείας. 'Εγώ γάρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἀπαντα προθυμότε-
ρον πεποίηκα, ἢ ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἡναγκαζόμην, καὶ τρι-
ραρχῶν καὶ εἰσφοράς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τᾶλλα λη-
τουργῶν οὐδενὸς ἥττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν.

32   Καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν ἀλλὰ μὴ προθύμως
οὔτ' ἀν περὶ φυγῆς οὔτ' ἀν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἡγωνιζό-
μην, πλείω δ' ἀν ἐκεκτήμην, οὐδὲν ἀδικῶν οὐδ' ἐπικίνδυνον
ἐμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἢ οὗτός
μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἐμαυτὸν δ' εἰς κίνδυνον
33 καθίστην. Καίτοι πάντες ἀν διμολογήσαιτε δικαιότερον εἴ-
ναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων
καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι, περὶ ὧν ἀπασα ἡ πόλις μαρτυρεῖ,
μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὕτος κατηγορεῖ.

34   'Ετι τοίνυν, ὃ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. Μάρ-
τυρας γάρ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων, ὅτι μοι πάντες ἔτι
εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτήμην, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ
χωρίον, καὶ ἔτοιμός εἰμι, εἴ τινα βούλοιτο, παραδοῦναι βα-
σανίζειν, ἡγούμενος οὕτως ἀν τὸν ἔλεγχον ἴσχυρότατον γε-
35 νέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐμῶν. Οὗτος
δ' οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν.
'Εμοὶ δὲ δοκεῖ θυμαστὸν εἶναι, εἴ περὶ αὐτῶν μὲν οἱ βασα-
νιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται, περὶ
δὲ τῶν δεσποτῶν, οἵτις πεφύκασι κακονούστατοι, μᾶλλον ἀν
ἔλοιντο ἀνέχεσθαι βασανιζόμενοι ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι
τῶν παρόντων κακῶν.

36   Καὶ μὲν δή, ὃ βουλή, φανερὸν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἰ Νι-
κομάχου ἔξαιτοῦντος τοὺς θεράποντας μὴ παρεδίδουν, ἐδό-

κουν ἀν ἐμαυτῷ συνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν ἐμοῦ παραδιδόντος οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἥθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ ἵσου ἀμφοτέροις ὄντος. Περὶ ἐμοῦ μὲν γάρ εἰ ἔλεγον, ἢ οὗτος ³⁷ ἐβούλετο, οὐδ' ἀν ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ μὴ ὡμολόγουν, οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. "Ωστε πολὺ μᾶλλον τοῦτον παραλαμβάνειν ἔχρην ἢ ἐμὲ παραδοῦναι προσῆκεν. Ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμην, ἥγούμενος πρὸς ἐμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος τάληθῇ πυθέσθαι.

'Ενθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὡς βουλή, ποτέροις χρή πιστεύειν ³⁸ μᾶλλον, οἵς πολοὶ μεμαρτυρήκασιν ἢ ὡς μηδεὶς τετόλμηκε, καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον τοῦτον ἀκινδύνως φεύδεσθαι ἢ μετὰ τοσούτου κινδύνου τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἔργασασθαι, καὶ πότερον οἴεσθε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοηθεῖν ἢ συκοφαντοῦντα αἰτιάσασθαι.

'Ἐγὼ μὲν γάρ ἐγνωκέναι ὑμᾶς ἥγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος ³⁹ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀργύριον παρ' ἐμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. "Οσῳ γάρ οἱ τοιοῦτοί εἰσιν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν κινδύνων, τοσούτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλιστα. Ἐγὼ δέ, ὡς βουλή, ⁴⁰ οὐκ ἡξίουν, ἀλλ' ἐπειδήπερ με ἡτιάσατο, παρέσχον ἐμαυτὸν ὅ τι βούλεσθε χρῆσθαι, καὶ τούτου ἔνεκα τοῦ κινδύνου οὐδενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγγην, οὐλέμη ἥδιον κακῶς λέγουσιν ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπανοῦσι, καὶ φανερῶς μὲν οὐδεὶς πώποτε ἐμὲ αὐτῶν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιούτους δὲ ἐπιπέμπουσί μοι, οἵς ὑμεῖς οὐκ ἀν δικαίως πιστεύοιτε.

Πάντων γάρ ἀθλιώτατος ἀν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως ⁴¹ καταστήσομαι, ἀπαῖς μὲν ὅν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου γενομένου, μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς οὔσης, πατρίδος δὲ

τοιαύτης ἐπ' αἰσχίσταις στερηθεὶς αἰτίαις, πολλὰς μὲν ναυμαχίας ὑπέρ αὐτῆς νεναυμαχηκώς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχημένος, κόσμιον δ' ἔμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ παρασχών.

- 42   ’Αλλὰ γάρ, ὃ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδες οὐκ οἶδ’, ὅ τι δεῖ λέγειν· ἀπέδειξα δ’ ὑμῖν, ώς οὐκ ἐνῇση σηκὸς ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεσχόμην καὶ τεκμήρια. “Α χρὴ μεμνημένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἀξιοῦν παρὰ τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἔνεκα, ἔξὸν ἐπ’ αὐτοφώρῳ ἐλέγγειν.
 43 τοσούτῳ χρόνῳ ὅστερον εἰς τοσοῦτόν με κατέστησεν ἀγῶνα, καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἔξὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδεῖξαι, καὶ ἐμοῦ ἀπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι παραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἥθελεν.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Εἰσαγωγή. Τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον οὕτε πτωχοκομεῖα οὕτε νοσοκομεῖα οὕτε τὰ ἄλλα σήμερον πολυνάριθμα εὐεργετικὰ ἰδρύματα· ως ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον γηφίσει διὰ νόμου νὰ παρέχουν χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα ἀδέντον πολίτην· τοιοῦτος δ' ἦτο δέκαν περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μνῶν (=300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὡστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτῆσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖον.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, τὸ δποῖον ἐλάμβανεν ἔκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ως πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον δμως τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο καθ' ἐκάστην εἰς δριβολὸς ($=\frac{1}{6}$ τῆς δραχμῆς.) Ἀλλὰ πρὸς λῆψιν τοῦ βοηθήματος τούτου ὕφειλε πᾶς θεωρῶν ἔαυτὸν ως ἀδύνατον νὰ ὑποβάλῃ ἐν ἀρχῇ τὸν ἔτοντος αἴτησιν βοηθείας εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἢ δποίᾳ ἐδοκίμαζε τὸν ἀδυνάτον, ἐξήταζε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἔξιοι τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλαὶ καταχρήσεις, ἐπετρέπετο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ εἰσαγεῖ λῃ (= καταγγείλῃ) τὸν αἰτούντα τὸ βοήθημα ως ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγείλαν τον, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἡ βουλὴ ἀπεφάσιζε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὼν τοῦ βοηθήματος ἀδύνατος ὕφειλε νὰ ὑποβάλλεται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς ἐκάστοτε νέας βουλῆς.

Καὶ δὲ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῇ πολλάκις ως τοιοῦτος καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολιτείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν τωρινὴν δμως δοκιμασίαν κατήγγειλέ τις αὐτὸν διατεινόμενος 1) δτι οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἶναι ἵκανος σωματικῶς καὶ εὔπορος, καὶ 2) δτι οὗτος λόγῳ τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος ἐπικονιάζας. Πρὸς ἀπόκρουνσιν τῶν κατηγορῶν τούτων δὲ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν δποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν δὲ Λυσίας. Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μετὰ τὸ 403 π. X.

1. Οὐ πολλοῦ δέω χάρων ἔχειν, ὃ βουλή, τῷ κατηγόρῳ, ἵστι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. Πρότερον γάρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἣς τοῦ βίου λόγον δούλην, νυνὶ διὰ τρύπων εἰληφα. Καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδεῖξαι ψευδόμενον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γάρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνου.
2. Καίτοι ὅστις τούτοις φθογεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἀν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; Οὐ γάρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ οὐδὲ ὡς ἐχθρὸν ἔαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γάρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πώποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. Ἡδη τοίνυν, ὃ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾷ τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης. Καὶ γάρ οἷμαι δεῖν, ὃ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ιασθαι. Εἰ γάρ ἐξ ἵσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
4. Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· μπέρ δὲ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἀν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. Φησὶ γάρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γάρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ 5. ἀνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. Καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ρώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δὲ ἐν τῇ τέχνῃ εύπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.
6. Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εύπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον, οἵος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἴσομαι γιγνώσκειν· δύμως δὲ κάγὼ διὰ βραχέων ἐρῶ. Εμοὶ γάρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέ-

φων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὕπω εἰσίν, οἵ με θεραπεύσουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὡφελεῖν, ἢν αὐτὸς μὲν ἥδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δὲ αὐτὴν οὕπω δύναμαι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταῦτης, ἢν ἀν ἀφέλησθε με, κινδυνεύσαιμ' ἀν ύπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχην.

Μή τοίνυν, ἐπειδή γε ἔστιν, ὡς βουλή, σῶσαί με δικαίως, ⁷ ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδέ, ἂν νεωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὅντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νῦν διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξησθε. [Μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ὄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε.] Καὶ γάρ ἀν ἀτοπον εἴη, ὡς βουλή, ⁸ εἰ, δύτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαιγούμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τοῦτ' ἀφαιρεθείην.

[Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος ἀν ἐπιδεῖξαι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων]. Εἰ γάρ ἐγὼ κατασταθεὶς χορηγὸς τραχύδοις προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἀν ἐλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἀπαξ. [Καὶ πῶς οὐ δεινόν ἔστι νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλὴν εὔπορίαν ἔξ ίσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δὲ ὅν ἐγὼ λέγω τύχοι τι γενόμενον, διμολογεῖν τοιούτον εἶναι με καὶ ἔτι πονηρότερον;]

Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἴππικῆς, ἣς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι ¹⁰ πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθείς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. [Ἐγὼ γάρ ἥγοῦμαι, ὡς βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστυχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριοῦνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος.]

Γ Ων εἰς ἐγώ, καὶ περιπεπτωκός τοιαύτη συμφορᾷ ταύτην ἔμαυτῷ ῥαστώνην ἔξηλυρον εἰς τὰς ὁδούς τὰς μακροιέρας τῶν ἀναγκαῖων.

11 "Ο δὲ μέγιστον, ὃ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ὑβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥάδιόν ἔστι μαθεῖν· εἰ γάρ ἐκεντήμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἀν ωχούμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.]

12 Καίτοι πῶς οὐκ ἀτοπόν ἔστιν, ὃ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὁχούμενον ἔώρα με, σιωπᾶν (τί γάρ ἀν καὶ ἔλεγεν ;), ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἡτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός είμι ; Καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἔστιν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἴμι τῶν δυναμένων ; [Οἵς ἐγώ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι]

13 ·Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντίᾳ τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσούτους δύτας εἰς ὁν, ὡς οὐκ εἴμι τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. [Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὃ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὄβολὸν ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω ; Οὐ γάρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον δύντα κληροῦσθαι κωλύσουσιν.] Άλλα γάρ οὕτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην οὕθ' οὗτος ὑμῖν εὖ ποιῶν. 'Ο μὲν γάρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἥκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἴμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὄρατε πάντες. (εὐτα)

Γ ὑμεῖς δὲ (ὅ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἔστι) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.]

Λέγει δέ, ώς οὐρανού εἴμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς ¹⁵ διακείμενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὄνομάσσει, μέλλων ἀληθῆ λέγειν ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραξόνως, ταῦτα ποιήσων. Ἐγὼ δ' οὐμᾶς, ὡς βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἵς τ' ἔγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων οὐρανού εἴναι καὶ οἵς οὐ προσήκει.

Οὐ γάρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους οὐράνιοι εἰναις, ἀλλὰ τοὺς πολλῷ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμαις· οὐδὲ τοὺς ἥδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοίαις χρωμένους.]

[Οἱ μὲν γάρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἔξωνοῦνται τοὺς κινδύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται.] καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἔξαμαρτάνουσιν δμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφότεροι· καὶ τοῖς μὲν ἴσχυροῖς ¹⁸ ἔγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουληθῶσιν, οὐράνιοι εἰν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε οὐρανού εἰναις ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε οὐρανού εἰναις βουλομένοις περιγίγνεσθαι τῶν ἀδικουμένων. "Ωστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς οὐρανού σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδὲ οὐμᾶς πεῖσαι βουλόμενος, ώς εἰμὶ τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμῳδεῖν βουλόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

"Ετι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ώς ἐμὲ πο- ¹⁹ νηροὺς καὶ πολλούς, οἱ τὰ μὲν ἔστιν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σφέζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. "Τιμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες, δτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἀλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ώς ἐμὲ εἰσιόντων μᾶλλον ἢ τῶν ώς τοὺς ἀλλους δημιουργούς. "Ἐκαστος ²⁰ γάρ οὐρανού εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἀν τύχη,

καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις νῦν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκείνων, ἀπάντων Ἀθηναίων· ἀπαντεῖς γάρ εἴθισθε πρὸσφοιτῶν καὶ διατρίβειν ἀμουγέπου.

- 21   Ἄλλα γάρ οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἔκαστον νῦν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. Εἰ γάρ ὑπέρ τῶν μεγίστων εἰρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτω σπουδάζειν; Ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὡς βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν, 22 ἥνπερ καὶ πρότερον. Μή οὖν, οὗ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με· μηδὲ, ἂν πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἰς ὃν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. [Ἐπειδὴ γάρ, ὡς βουλή, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαιμῶν ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι 23 τὰς τύχας τοῖς ἀπασι καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν.] Πῶς οὖν οὐκ ἀν δειλαιότατος εἴην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἴην, ἢ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὔτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαιρεθείην; Μηδαμῶς, ὡς βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν ψῆφον.
 24   Διὰ τί γάρ ἀν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; Πότερον ὅτι δι' ἐμέ τὶς εἰς ἀγῶνα πώποτε καταστὰς ἀπώλεσε τὴν οὔσιαν; Ἀλλ' οὐδὲ ἀν εἰς ἀποδεξείεν. Ἀλλ' ὅτι πολυνπράγμων εἰμὶ καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθήμων; Ἀλλ' οὐδὲ ἀν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιτο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Ἀλλ' ὅτι λίαν ὑβριστής καὶ βίαιος; Ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορ- 25 μαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. Ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολ-

λοινές τῶν πολιτῶν;]¹ Αλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθών.

Μὴ τοῖνυν, δὲ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκάς ὅμοίων ὑμῶν²⁶ τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὕτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν οὕτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ διβολοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους.¹ Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν²⁷ τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῶν τυχάντων ἔξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἀττικὴ παρῆγε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα — δπως καὶ σήμερον — ἀρθρώνας ἔλαιον, σῦκα καὶ διαφόρους ὄπωρας, ἀλλὰ σίτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκοῦντα διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὁ δποῖος ὑπερέβαινε τὰς 500.000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων διὰ τοῦτο ἡναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζονται σίτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αλγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θράκης καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνυε δὲ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου ὅπτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὰς ἀποθήκας σίτος ἀφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπεχρέωντες τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτον, νὰ μεταφέρουν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας, πρᾶγμα τὸ δποῖον ἐπεδίκων οὗτοι, δσάκις ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἔξεπιπτειν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν. Ωσαύτως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶν καὶ πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἱ δποῖοι μέτοικοι ὅντες μετήρχοντο τὰ πάντα, διὰ νὰ αἰσχροκερδοῦν, εἰχε λάβει τὰ ἔξης μέτρα.

Πρῶτον κατ’ ἔτος ἔξελεγεν ἰδίους ἄρχοντας, τὸν σιτοφύλακα, πέντε διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ πέντε διὰ τὸν Πειραιᾶ, οἱ δποῖοι ἔργον είχον νὰ καταγράφουν τὸ ποσὸν τοῦ εἰσκομιζομένου σίτου καὶ νὰ μεριμνοῦν, ὥστε νὰ μὴ πωλῆται δ σίτος, τὰ ἀλευρα καὶ δ ἄρτος εἰς ἀνωτέραν τῆς δρισθείσης τιμήν. Δεύτερον εἰχε ψηφίσει δύο νόμους, διὰ τῶν δποίων ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποιηῇ θανάτου εἰς τὸν σιτοπώλας α’) νὰ ἀγοράζονταν συνεταιρικῶς καὶ εἰς βάρος τῶν σιτεμπόρων σίτον περισσότερον τῶν πεντήκοντα φορμῶν * ἢ μεδίμνων, καὶ β’) νὰ κερδίζονταν περισσότερον τοῦ ἐνὸς ὀβροῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἑκάστου μεδίμνου.

Ἄλλ’ ἀμφοτέρους τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταγγελία κατ’ αὐτῶν εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων αὐτῆς κατ’ ἀρχὰς μὲν ἥθελε νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον χωρὶς νὰ διεξαχθῇ δίκη, ἀλλ’ ἔπειτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινος — τοῦ ρήτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε

* Ο φορμὸς ἢτο μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἴσοδυναμοῦν πρὸς ἕνα μεδίμνον (ἢτοι 40 περίπου ὄκαδας).

τὴν ὑπόθεσιν εἰς τακτικὸν δικαστήριον, τὴν Ἡλιαίαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου, προεδρευομένον ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν, παρονοια- σθεῖς δὲν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ δικαστήριον βουλευτῆς ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὅποιον χάριν αὐτοῦ ἔχραφεν δὲ Λυσίας.

‘Ο λόγος ἀστηργέλθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ 386 π. X.

Πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὡς ἄνδρες δικασταί, θαυ- 1 μάζοντες, δτὶ ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγόρουν, καὶ λέγοντες, δτὶ ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἥγει- σθε, οὐδὲν ἥτεν καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λό- γους συκοφαντεῖν νομίζετε. ‘Οθεν οὖν ἡνάγκασμαι κατηγο- ρεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

‘Επειδὴ γάρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ 2 αὐτῶν, οὕτως ὡργίσθησαν αὐτοῖς, ὡστε ἔλεγόν τινες τῶν δημόσιων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἐνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. ‘Ηγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἔθιζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστὰς εἶπον, δτὶ μοι δοκοίη κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων, εἰ μέν εἰ- σι ἀξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἥττον ἡμῶν γνώ- σεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι..’

‘Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν 3 με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἔνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, δτ’ ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γάρ ἀλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστὰς αὐτῶν κατηγόρουν καὶ πᾶσι φα- νερὸν ἐποίησα, δτὶ οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν. γ

‘Ηρξάμην μὲν οὖν τούτων ἔνεκα, δεδιώς τὰς αἰτίας· αι- 4 σχρὸν δ’ ἥγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἀν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, δτὶ ἀν βούλησθε, ψηφίσησθε.

5 Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἰπὲ σὺ ἐμοί· μέτοικος εἶ; «Ναί». Μετοικεῖς δὲ πότερον ως πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσων, ὅ τι ἂν βούλῃ; «Ως πεισόμενος». "Αλλο τι οὖν ἢ ἀξιοῦ ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οὓς θάνατος ἡ ζημία; «Ἐγωγε». Ἀπόκριναι δή μοι, εἰ ὅμοιογεῖς πλείω σῆτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὃν ὁ νόμος ἔξειναι κελεύει. «Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην».

6 Εἳναν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὃ ἄνδρες δικασταί, ως ἔστι νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῆτον, ἐὰν οἱ ἀρχοντες κελεύωσιν, ἀποψήφισασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ὑμᾶς καταψήφισασθαι. Ἡμεῖς γάρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, δις ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῆτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

7 *Χρῆν μὲν τοίνυν, ὃ ἄνδρες δικασταί, ίκανὴν εἶναι ταῦτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὅμοιογεῖ συμπρίασθαι, ὃ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὅμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ίνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

8 *Ἐπειδὴ γάρ οὗτοι τὴν αἵτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακαλέσαντες τοὺς ἀρχοντας ἥρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέτταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος, "Ανυτος δ' ἔλεγεν, ως τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῆτος, τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἥγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς πάρα τούτων ὀνομένοις ως ἀξιώτατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γάρ αὐτοὺς ὀβολῷ μόνον

9 πωλεῖν τιμιώτερον. «Ως τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν"Ανυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ως

οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους,
οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μαρτυρία.

¶ "Οτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες 10
συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε· ἥγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα
περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογή-
σεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γάρ ὧν εἰσι νόμοι
διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ
πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

'Αλλὰ γάρ, ὃ ἄνδρες δικασταί, οἴομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν 11
τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἔλεγοσθαι· ἵσως δ' ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ
ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὔνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῖ-
τον, ἵν' ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἔρω
καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γάρ 12
αὐτούς, εἴπερ ὑμῶν ἔνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς
αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος
αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ' ἐνίστε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν
δραχμῇ τιμώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. Καὶ
τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσε- 13
νεγκεῖν δέη, ἣν πάντες εἰσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἔθέλουσιν,
ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ' οὓς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζη-
μία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὔνοίᾳ φασὶ τῇ
ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τού-
τοις ἡκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. Τάναντία
γάρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει· τότε γάρ πλεῖστα κερ-
δαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον
τὸν σῖτον πωλῶσιν.]

¶ Οὕτω δ' ἀσμενοὶ τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, 14
ῶστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ

λογοποιοῦσιν, ἡ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἡ
ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειλῆφθαι ἡ τὰ ἐμπόρια
κεκλησθαι ἡ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθήσεσθαι· καὶ εἰς
τοῦτ' ἔχθρας ἐληγλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύου-
15 σιν ὑμῖν, ὥσπερ οἱ πολέμιοι. "Οταν γάρ μάλιστα σίτου τυγ-
χάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πω-
λεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν,
ἐὰν ὁποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ'
ἐνίστε εἰρήνης οὕσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.

16 Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακο-
νίας ἡ πόλις ἔγρακεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὕδασι
τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ
τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἡδη
παρ' ἐκείνων πολιτῶν δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε,
ὅτι οὐχ οἶοι τ' ἡσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καί-
τοι τί χρή αὐτούς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅπότε
καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;

17 'Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστιν ἀποψη-
φίσασθαι. Εἰ γάρ ἀπογνώσεσθε δύμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ
τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεις ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς
εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γάρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο,
οὐδεὶς ἀν εἴχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γάρ
ὅποτέροις βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἀν δό-
ξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς δύμολογούντας παρανομεῖν ἀζημίους
18 ἀφήσετε; 'Αναμνήσθητε δέ, ὡς ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν
ἡδη ἔχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν ἀρνουμένων καὶ μάρτυρας
παρεχομένων θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι
τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους. Καίτοι πῶς ἀν θαυμαστὸν
εἴη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπι-
θυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνουμένων δίκην λαμβάνειν;

19 Καὶ μὲν δή, ὡς ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανε-

ρὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὅντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὡστε πεύσονται, ἥντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἥγουμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγγῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀξημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἀδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὅ τι ἀν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὃ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον ²⁰ τῶν παρεληλυθότων ἔνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἔνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γάρ ἔσονται μόγις ἀνεκτόι. Ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλεῖστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὡφελοῦνται, ὡστε μᾶλλον αἱροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.

Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἐὰν ἀντιβόλωσιν ὑμᾶς καὶ ἵκετεύωσι, ²¹ δικαίως ἀν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἱ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθηγσκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὕτοι συνέστησαν· οἵτις ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἔχειν, ἐπειδὰν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων, οἱ τοῖς εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;

Οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γάρ τῶν ἀλλών τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἀπαντες ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῖτον ὀνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

§ 1. ήσυχίαν ἄγω ζῷ ήσύχως.—πράγματα ἐνοχλήσεις, ἀνησυχίαι.—αἴτια κατηγορία.—οἶόν τε (δηλ. ἔστι) εἶναι δυνατόν.—οἱ μὴ γεγονότες ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθῆ, οἱ ἀγέννητοι.—διὰ τούς τοιούτους, δηλ. τούς συκοφάντας.

§ 2-3. ἀπορος δύσκολος.—δ ἄγων ὁ δικαστικὸς ἄγών, ἡ δίκη.—ἀπογράφομαι κατηγοροῦμαι (ἐγγράφως).—ἔλααν (= ἔλαιαν), δηλ.. μορίαν.—οἱ ἔωνημένοι (τοῦ ὀνοῦματος) ἐκεῖνοι ποὺ εἰχον μισθώσει (παρὰ τῆς πολιτείας).—πυνθανόμενοι ζητοῦντες πληροφορίας (ἄν ήφαντα μορίων). διὰ δύποκμ. τῆς μτχ.: οἱ συκοφάνται (δηλ. δ Νικόμαχος καὶ οἱ παρακινήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν κατηγορίαν).—ἀπελέγχω (τι) ἀνασκευάζω, ἀποδεικνύω τι ψευδές· ἔμοι ταῦτην τὴν αἴτιαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι ὅτι δι' ἐμὲ αὐτὴ ἡ κατηγορία θὰ ἥτο δυσκολωτάτη πρὸς ἀνασκευήν: ὅτι εἰς ἐμὲ θὰ ἥτο δυσκολώτατον νὰ ἀνασκευάσω αὐτὴν τὴν κατηγορίαν.—περὶ ὧν οὗτος...= ἄμ' ὑμῖν... ἀκούσαντα περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἥκει ἐνῷ συγχρόνως μὲ σᾶς... ἥκουσα τὴν κατηγορίαν, τὴν δύοίκιν αὐτὸς (ὁ κατήγορος) μοχθηρῶς ἐπινοήσας ἥλθε καὶ διεπύπωσε κατ' ἔμοιο ἐνώπιον σας.—διαγιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω.—καὶ περὶ τῆς π. καὶ περὶ τῆς οὐσίας, καθόσον ὁ κατηγοροῦμενος ἐν περιπτώσει καταδίκης θὰ ἔξωρίζετο καὶ ἡ περιουσία του θὰ ἐδημεύετο· ίδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—διδάσκω διαφωτίζω.

§ 4. Πείσανδρος, 'Αθηναῖος, ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Ἀχαροῶν· ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τοῦ κατασταθέντος ἐν Ἀθήναις τὸ 411 πολιτεύματος τῶν τετρακοσίων· μετὰ τὴν κατάλυσιν τούτων κατέφυγεν εἰς τὴν Δεκέλειαν πρὸς τοὺς Λακεδ. καὶ δι' αὐτὸν ἐδημεύθη ἡ περιουσία του.—χωρίον κτῆμα.—τὰ ὄντα τὰ ὑπάρχοντα, τὰ κτήματα, ἡ περιουσία.—δωρεὰν ὡς δῶρον (διὰ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου, ἐνὸς τῶν τετρακοσίων).—πριάμενος, ἀός. α' (ἀστιγμός) μητρῶν ὀνοῦματος ἀγοράζω.—ἐκμισθῶ τι δίδω κάτι ἐπὶ μισθώματι, μισθώνω κάτι.—εἰρήνης οὔσης, τὸ 404/3.

§ 5. ἔλαα, δηλ. μορία.—τοῦ προτέρου χρόνου (= τῶν ἐν τῷ

προτέρω χρόνω γεγενημένων), γνω. τῆς αἰτίας εἰς τὸ ζημιοῦσθαι· ζημιοῦμαι τιμωροῦμαι. — δι’ ἡμᾶς = δι’ ἐμὲ ἐξ αἰτίας μου.

§ 6-8. ὁ πόλεμος, δῆλος. ὁ πελοποννησιακός. — τὰ πόρρω τὸ (ἀγροτικὸ) κτήματα τὰ εύρισκόμενα εἰς ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς Ἀττικῆς.—**ὑπὸ Λακεδ.,** ἐκ τῆς Δεκελείας.—**ὑπὸ τῶν φίλων** ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας στρατιωτῶν. — δίκην δίδωμι ὑπέρ τινος τιμωροῦμαι διά τι. — ἄλλως τε καὶ καὶ δι’ ὅλας αἰτίας καὶ: καὶ μάλιστα. — διτι, αἰτλγκ. ἀπρατος ἀπώλητος. — **πλεῖν = πλέον.** — **ἐξέκοπτον**, οἱ ἄνθρωποι ἐκκόπτω ἔκριζώνω. — ἐν ᾧ (δῆλος χρόνω) διτι. — **δσω καθόσον.** — τῶν τ. **ἐπιμελεῖσθε**, ἴδιον ἔργον τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἦτο νὰ ἐπιθεωροῦν καθ’ ἔκαστον μῆνα τὴν κατάστασιν τῶν Ἱερῶν ἐλαιῶν δι’ ἐπιμελητῶν, τοὺς δόποιους ἐξ ἑαυτῶν ἐξέλεγον. — **δασὺς κατάφυτος.** — δητα, ή μτχ. κατηγορούμενος. — ἐκ τοῦ **ἐπίστασθε.** — **ἴδιαι ἐλᾶαι** ἴδιωτικαί, ἀνήκουσαι εἰς ἴδιωτας κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μορίας, αἱ δόποιαι ἥσαν δημόσιαι. — ή γῆ φιλὴ γεγένηται ἀπομένει ή γῆ ἀπογυμνωμένη (ἄνευ δένδρων). — τῶν αὐτῶν . . . **κεκτημένων** ἐνῷ οἱ αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἴδιοκτήται. — δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ τινα. — διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καθ’ ὅλην (αὐτὴν) τὴν χρονικὴν περίοδον (δῆλος καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ). — **ἀφίμιμί τινα τῆς αἰτίας** ἀπαλλάσσω τινὰ τῆς κατηγορίας. — ή που βεβαίως. — **ἀφ’ θμῶν** ἐκ μέρους σας· νὰ συναφθῇ μὲ τὸ **ἀζημίους** γενέσθαι.

§ 9-10. ἀλλὰ γάρ ἀλλ’ θμως. — πρίν... γενέσθαι, τὸ γίγνομαι ἐπὶ χρόνου: παρέρχομαι, περνῶ. — **ἀπομισθῶ = ἐκμισθῶ** (§ 4). — **ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχ.**, τὸ 404/3. — **τρίτω ἔτει...** ἐνιαυτὸν = **τρίτω ἔτει...** ἐμισθώσατο καὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν. — μισθοῦμαί τι λαμβάνω κάτι ἐπὶ μισθώματι (μὲ ἐνοίκιον). — **ἐργάζομαι καλλιεργῶ.** — **θμοίως** ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις (δῆλος οὔτε ἴδιαν ἐλάταν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβῶν). — **μοι χάριν ἐμοῦ:** παρακαλῶ. — **ἴτε,** ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς παρισταμένους μάρτυρας, οἱ δόποιοι ἀναβάντες ἐπὶ βάθρου, κειμένου πλησίον τοῦ βήματος τοῦ φήτορος, ἐπιβεβαιοῦντες τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

§ 11. ἐξήκει παρῆλθεν. — **ἐπὶ Σουνιάδου ἄρχ.**, τὸ 397/6. — **ὅστερον ἐργαζόμενος** ὁ τελευταῖος καλλιεργητής.

§ 12-13. ἐν τῷ τέως χρόνῳ μέχρι τοῦδε. — **ὅσοι φάσκοιεν = εἰ τινες φάσκοιεν** = ὁσάκις τινὲς ἔλεγον. — **δεινὸς σώφρων.** — **ἀκρι-**

θήσ ἀκριβῶς ὑπολογίζων, προνοητικός. — εἰκῇ ἄνευ ὑπολογισμοῦ. — ἀλογίστως ἀπερισκέπτως. — ἡγανάκτουν ἄν, ἐδῶ ὁ πρτκ. μὲ τὸ ἄν δῆλοῖ τὸ κατ' ἐπανάληψιν συμβαῖνον εἰς τὸ παρελθόν : ἡγανάκτουν. — εὐλογοῦμαι ἐπαινοῦμαι. — σκοπεῖν ἄν = ὅτι ἐσκόπουν ἄν. σκοπῶ ἔξετάζω, ὑπολογίζω. — ὅ τι (ἄν) κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι ποῖον κέρδος θὰ εἴχεν ἐκεῖνος ποὺ θὰ κατέστρεψε (σηκόν). — περιποιῶ = σώζω διατηρῶ, δὲν καταστρέψω. — τί ἄν διεπραξάμην τί θὰ ἐκέρδιζα. — λαθὼν ἐὰν ἔμενα ἀπαρατήρητος, ἐὰν δὲν μ' ἔβλεπε κανεὶς. — οὐθρις ὑπεροφία, αὐθάδεια, ἀφοβία. — εἰκός (δηλ. ἐστί) δίκαιιον, πρέπον εἶναι. — οὕτω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως. — ἀντίδικος, ἐδῶ : κατήγορος. — ἐκ τούτων σύμφωνα μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις, μὲ αὐτοὺς τοὺς ὑπολογισμούς (ποὺ ἀνέφερα προηγουμένως). — ἀποφραίνω ἀποδεικνύω.

§ 14. οὗτος, ὁ κατήγορος. — ὑπὸ πενίας διὰ ν' ἀνακουφίσω τὴν πενίαν μου (μὲ τὸ ἀσήμαντον κέρδος ποὺ θὰ μοῦ παρεῖχεν ἡ πώλησις τῶν ξύλων). — τοῦ σηκοῦ ὄντος ἐὰν ὁ σηκὸς ὑπῆρχεν (ἐν τῷ κτήματι). — ἀμπέλοις ἐμποδὼν ἦν (ὁ σηκός) παρημπόδιζεν ὁ σηκὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κλημάτων. — οἰκίας ἐγγύς (ἦν ὁ σηκός), ὥστε ν' ἀσχημίζῃ αὐτήν. — ἀπειρος (ἦν) τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων δὲν ἤξευρα τοὺς κινδύνους ποὺ θὰ διέτρεγα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας. — πολλάς ἄν..., τὸ ἄν καὶ εἰς τὸ ἀποφήναμι καὶ εἰς τὸ γενομένας = ἀποφήναμαι ἄν, ὅτι πολλάι... ἐγένοντο ἄν.

§ 15 - 16. μεθ' ἡμέραν ἐν καιρῷ ἡμέρας. — ἐξέκοπτον, κατὰ τοὺς δισχυρισμούς τοῦ κατηγόρου. — ὡσπερ οὐ δέον (αἰτ. ἀπόλ.). ὥσταν νὰ μὴ ἦτο ἀνάγκη. — αἰσχρὸν ἦν ἦτο ἐπονείδιστον, ἔφερνε ἐντροπὴν (ώς σημεῖον ἐλαχίστης φύλοκερδείας). — ίσως ἄν τις ἡμέλησε τῶν παριόντων ίσως τις δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὑπ' ὅψει τοὺς διερχομένους διαβάτας (δηλ. τὰς κατηγορίας τῶν διαβατῶν ὡς ἀσημάντους προκειμένου περὶ αἰσχροῦ μόνον πράγματος). — ζημία, ἐδῶ : τιμωρία, ποινή. — ἀθλιος δυστυχής. — σύνοιδά τι γνωρίζω τι, εἶμαι ἐν γνώσει τινός. — ἐξημάρτανον, οἱ δοῦλοι. — ἐπ' ἐκείνοις ἦν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνων ἦτο. — τιμωροῦμαι ἐκδικοῦμαι. — ἐλευθέροις γενέσθαι, οἱ δοῦλοι ἐτύγχανον τῆς ἐλευθερίας των, ἐὰν μήνυσίς τις παρ' αὐτῶν κατὰ τοῦ κυρίου των ἀπεδεικνύετο ἀληθής.

§ 17. οἰκέτης δοῦλος. — παρίσταται μοι μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν

νοῦν. — τοσούτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότων ἐνῷ τόσοι πολλοὶ μισθωταὶ ὑπῆρξαν καὶ ὅλοι ἐγνώριζον (ὅτι ἐν τῷ κτήματι ὑπῆρξε σηκός). — προθεσμίας οὐδεμιᾶς οὕσης..., προσδιορίζει αἰτιολογικῶς τό: προσῆκον (αἰτ. ἀπόλυτος) δμοίως ἀπασι κτλ. ἐνῷ δμοίως ἐνδιεφέροντο ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὄποιοι εἶχον καλλιεργήσει τὸ κτήμα, νὰ εἶναι σῶος (νὰ διατηρῆται) ὁ σηκός, διότι οὐδεμίᾳ προθεσμίᾳ ὑπῆρχε διὰ τὴν δικαστικὴν δίωξιν τῆς πράξεως (διότι δὲν παρεγράφετο αὐτὸ τὸ ἔγκλημα). — ἀπολύτω τινὰ ἀπαλλάσσω τινὰ (ἀπὸ τὴν κατηγορίαν).

§ 18. εἰ... καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην ἔχω... ἐκανόνιζα καὶ αὐτὰ (ἐλάμβανα δηλ. τὰ μέτρα μου καὶ ὡς πρὸς τοὺς μισθωτὰς συνεννοούμενος μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς καταστροφῆς τοῦ σηκοῦ). — ἀλλήλων, ἐκ τοῦ ταῦτα. — ἀποκρύπτομαι κρύπτω (μέσα μου) ἀπὸ τοὺς ἀλλούς. — εἰδέναι, τὸ ἀπρωφ. ἐδῶ δηλοῖ τὸν σκοπόν. — διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὅντες εἶναι ἔχθροι ὡς πρὸς τὰ συμφέροντά μου (καθ' ἐκάστην δηλ. φιλονικοῦν μὲ ἐμὲ διαμφισβήτοῦντες τὰ ὅρια ἢ ἀλλο τι τῆς ἴδιοκτησίας μου).

§ 19. οὗτος, ἀντικρ. τοῦ παρασχέσθαι. — τούτον, δηλ. τὸν κατήγορον. — οὕτως ἔτσι ἀπερισκέπτως. — τὰ πρέμνα, ἐδῶ = τὸν σηκόν· πρέμνον κυρ.: κορμός, στέλεχος (δένδρου). — ἀνατίθεμαι φορτώνῳ (ἐδῶ : ἐπὶ τῆς ὑπὸ βιῶν συρομένης ὁμάξης). — ὥχετο, πρτκ. μὲ σημ. ὁρ. τοῦ οἰχομαι ἔχω ἀπέλθει. ὥχετο ἀπάγων τὰ ξύλα ἐπῆρε τὰ ξύλα καὶ ἔψυγε.

§ 20 - 22. τότε, ὅτε δηλ. ἐγίνετο τὸ ἔγκλημα. — παρακαλῶ προσκαλῶ. — μάρτυρας, κτργμ. ὑπολείπω ἀφήνω. — ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ διὰ τοῦ τρόπου τούτου. — ἥσθια ἀν τετιμωρημένος = ἐτετιμώρησο ἀν. — πράττω ἔνεκά τινος ἐνεργῶ πρὸς τὸ συμφέρον τινός. — πλεῖστον (ἀργύριον) πλεῖστα χρήματα. — ὑπὸ ἔνεκα. — δύναμις πολιτικὴ ἐπιρροή. — σοι, δτκ. χαριστικ. — τοὺς ἔννεα ἀρχοντας, ἐδῶ προφανῶς ἔννοεῖ μόνον ἔνα ἐκ τῶν ἔννεα ἀρχόντων, τὸν ἀρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὄποιον ὑπήγετο ἢ ἔξετασις τούτου τοῦ ζητήματος. — ἐπάγω τὸν ἀρχοντα διδηγῶ τὸν ἀρχοντα εἰς τὸν τόπον τοῦ ἔγκληματος, ἵνα ἰδίοις ὅμμασιν ἤδη αὐτό. — τινάς, ἐπεξήγησις τοῦ ἀλλουσ. — οἱ ἔξ 'Αρείου πάγου οἱ 'Αρεοπαγῖται. — ἀν συνήδεσαν θὰ ἀνεγνώριζον, θὰ ἐπείθοντο. — διαγιγνώσκω, ίδ. § 2 - 3 (σελ. 41).

§ 23. καὶ ταύτην ζημίαν=καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ μάρτυρας) ζημίαν.—έμοι τοῦτο ζημία γίγνεται τοῦτο καταλογίζεται εἰς βάρος μου.—θαυμάζω τινὸς παραξενεύομαι μέ τινα.—συκοφαντῶν ἔνας συκοφάντης (ὅπως ὁ κατήγορος).—ἀπορῶ τινος ἔχω ἔλλειψιν, στεροῦμαι τινός.

§ 24. ἐν τῷ πεδίῳ, νοεῖται ἡ μεγάλη πεδιάς τῶν Ἀθηνῶν ἡ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Κηφισοῦ.—πυρκαϊαί, ἐδῶ: κορμοὶ καεισῶν μορίων.—καὶ ἐπεργάσασθαι καὶ τὸν ἱερὸν χῶρον τούτων νὰ καλλιεργήσω.—δσωπερ καθόσον.

§ 25-26. οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τι ἀποδίδω τόσην μεγάλην σπουδαιότητα (σημασίαν) εἰς τι.—καὶ τὴν ἄλλην οὔσιαν καὶ προσέτι τὴν περιουσίαν μου.—μάρτ. τούτων, δηλ. τῆς διαγωγῆς μου πρὸς τὰς μορίας.—ἐπιμελουμένους (δηλ. τῶν μορίων) οἱ ὅποιοι ἐπιθεωρεῖτε τὰς μορίας (διὰ τῶν ἐπιμελητῶν· *l. d. § 6-8*).—ἐπιγνώμονες, οὗτοι ἔδιον ἔργον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἴχον νὰ ἔξακριβώνουν τὸ ποσὸν τοῦ ἐπὶ τῶν μορίων καρποῦ, ἵνα εὑρίσκηται ἀσφαλῆς κάπως βάσις διὰ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως· τοὺς ἐπιγνώμονας ἔξελεγον οἱ Ἀρεοπαγῖται ἐξ ἔαυτῶν.—ἔργαζομαι, *l. d. § 9-10*.—περὶ τὰς μορίας, δηλ. τὰς κατεστραμμένας.—χωρία γαῖαι, χῶροι.—ἔζημιώσαε με ως ἔργαζόμενον τά..., ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον τῶν σηκῶν χώρου ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ προστίμου· *l. d. εἰσαγ.* εἰς τὸν παρόντα λόγον.—μικράς ζημίας, ἔννοεῖ τὴν χρηματικὴν ποινήν, τὴν δποίαν ἐπέβαλλεν ὁ Ἀρειος πάγος εἰς ἔκεινον, δστις εὑρίσκετο ἔνοχος καλλιεργείας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου.—τοὺς περὶ τοῦ σώματος κινδύνους τοὺς κινδύνους τοὺς ἀπειλοῦντας τὴν (πολιτικὴν) ὑπαρξίαν μου, τὸ ἀτομόν μου· ποῖοι κίνδυνοι ἥπελουν τὸν κατηγορούμενον, ἐὰν κατέστρεψε μορίαν ἢ σηκόν ;—οὕτω περὶ οὐδενὸς ἥγονται ἀποδίδω τόσην μικρὰν σημασίαν εἰς τι.—τὰς πολλὰς ἔλασις, τὰς ἐν § 24 μνημονεύθεισας μορίας.—μᾶλλον εὔκολωτερον· διατι ; (*§ 24*).—οὕτω θεραπεύω τινὰ τόσον πολὺ μεριμνῶ περὶ τινος.—λαθεῖν (με) ἔξορύξαντα νὰ ἔκριζώσω χωρὶς νὰ μὲ ἔδουν.

§ 27. ἀρεῖττον συμφερώτερον, ἀκινδυνότερον.—ώς τότε δυνάμενος ως ἐὰν τότε (δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα) εἴχα (πολιτικὴν) ἐπιρροὴν (καὶ ως ἐκ τούτου ἡδυνάμην νὰ παρανομήσω).—ώς νῦν διαβεβλημένος ως ἐὰν τώρα (δηλ. ἐπὶ τῆς δημοκρατίας) ἔχω διαβληθῆ (καὶ

ώς ἐκ τούτου δφείλω νὰ είμαι προσεκτικός). — μᾶλλον ἔξην, διότι ἐπὶ τῶν τριάκοντα οὐδεμία δικαστικὴ ἀρχὴ ὑφίστατο, ίδιως δὲ ὁ "Αρειος πάγος εἶχε καταλυθῆ.

§ 28. Ήν, α' προσώπου. — κακόνους είμι τινι διάκειμαι δυσμενῶς (έχθρικῶς) πρός τινα, είμαι ἐγχθρός τινος. — περιέχει, δηλ. τὸ χωρίον· περιέχω περιβάλλω. — ἀερκτόν ἐστι δὲν εῖναι περιφραγμένον. — κάτοπτος δυνάμενος νὰ παρατηρῇ, δρατός.

§ 29. δεινὸν παράδοξον. — ἐπεργάζομαι καλλιεργῶ ιερὸν γῶρον. — καθίστημι τινα εἰς κίνδυνον εἰσάγω τινὰ εἰς δίκην. — ἐπιμελητής ἡρημένος, δηλ. ὑφ' ὑμῶν, τῶν Ἀρεοπαγιτῶν. — ἀπογράφω κατηγορῶ (ἐγγράφως).

§ 30 - 31. πιστὸς ἀξιόπιστος. — περὶ ὃν αὐτοὶ σύνιστε περὶ πραγμάτων, τὰ δόποια σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ἀκριβῶς. — τὰ τοιαῦτ' ... = ἀνασχέσθαι τῶν ἔμων ἔχθρῶν λεγόντων τὰ τοιαῦτα· ἀνασχέσθαι, ἀρ. β' τοῦ ἀπρωφ. τοῦ ἀνέχομα· ὁ ἀρ. ἐν τῇ δριστικῇ ἡνεσχόμην ἡνέχθη. — ἐνθυμοῦμαι ἔκ τινος λαμβάνω τι ὑπ' ὅψει. — ἔκ τῶν εἰρημένων, δηλ. ὑπ' ἔμοι. — καὶ ή ἀλλη πολιτεία καὶ προσέτι ή διαγωγή μου ὡς πολίτου. — καὶ τρ. καὶ εἰσφ. εἰσφέρων καὶ χ., εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκτὸς τῶν τακτικῶν φόρων, τοὺς ὄποιους κατέβαλλον οἱ πολῖται, ἐπεβάλλοντο καὶ πρόσθετοι χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς πλουσιωτέρους ἔξ αὐτῶν, δριζομένους ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχόντων ἢ τῶν φυλῶν· αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ἐκαλοῦντο λητουργίαι· ἡ δαπανηροτέρα ὅλων τῶν λητουργιῶν ἦτο ἡ τριηραρχία. ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους νὰ ἔξοπλίσῃ τὴν τριήρη, τὴν ὁποίαν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· ἡ εἰσφορὰ ἦτο φόρος ἔκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρασκευάς· ἡ δὲ χορηγία συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ χοροῦ τοῦ προοριζομένου διὰ τὰς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς ἕορτάς. — τὰλλα λητουργῶν, ὡς ὅλαι λητουργίαι ἀναφέρονται ἡ γυμνασιαρχία, ἡ ἀρχιθεωρία καὶ ἡ ἐστίασις· καὶ ἡ μὲν γυμνασιαρχία συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὸν ἔξωραΐσμὸν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐκγύμνασιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν· ἡ ἀρχιθεωρία εἰς τὴν ἀναδοχὴν τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς θεωρίας, τὰς ἐπισήμους

δηλ. ἀντιπροσωπείας τῆς πόλεως, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας ἔθναις ἑορτὰς καὶ εἰς τὴν Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους ἵεροὺς τόπους· ἡ δὲ ἔστιασις ἥτο ἡ κατὰ διαφόρους ἑορτὰς παράθεσις δείπνου ὑπὸ τοῦ ἔστιατορος εἰς τοὺς φυλέτας αὐτοῦ. — οὐδενὸς ἥττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν μὲν ἐλευθεριότητα (γενναιοδωρίαν) ὅχι διλγωτέραν ἀπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας.

§ 32 - 33. ταῦτα = ταύτας τὰς ληγτουργίας. — μετρίως ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ (δαπανῶν δηλ. δ.τι ἥτο νόμιμον). — περὶ τῆς ἀλληγορίας προσέτι περὶ τῆς περιουσίας μου. — ἐπικινδυνον, ἐννοεῖ τοὺς δικαστικοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὄποιούς οὐδεὶς θάλαττη γενεῖ αὐτὸν, ἐὰν δὲν ἐλλητούργει προθύμως. — **πράξας = εἱ πραξα.** — καθίστημι ἐμαυτὸν εἰς κίνδυνον ἐκέντω τὸν ἑαυτόν μου εἰς κίνδυνον (δηλ. εἰς δικαστικὴν δίωξιν). — **τοῖς μεγάλοις**, οἷαι εἶναι αἱ ὑπὲρ ἐμοῦ μὲν μεγάλην ἐλευθεριότητα ἐκτελεσθεῖσαι ληγτουργίαι. — **τεκμηρίοις**, κτυρμ. τεκμήρια ἀποδείξεις. — περὶ τῶν μεγάλων προκειμένου περὶ τῶν μεγάλων (δηλ. περὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας). — περὶ ὧν = ταῦτα, περὶ ὧν. — περὶ ὧν κατηγορεῖ (= ταῦτα) ἢ κατηγορεῖ.

§ 34 - 35. βασανίζειν, οἱ δοῦλοι ὡς μάρτυρες ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον εἰς τὰς φονικὰς δίκαιας εἰς τὰς λοιπάς, διὰ νὰ εἶναι αἱ καταθέσεις των ἀξιόπιστοι, ἔπειτεν οὗτοι νὰ ὑποβληθοῦν εἰς βάσανον. — **ἰσχυρὸς ἀσφαλῆς**. — οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράποουσι ἰσχυριζόμενος, ὅτι κανὲν ἀξιόπιστον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς δούλους: ὅτι οἱ δοῦλοι διόλου δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι. — περὶ αὐτῶν προκειμένου περὶ ἑαυτῶν. — **κατηγοροῦσι (= καταγορεύουσι)** μαρτυροῦν καθ' ἑαυτῶν, δημολογοῦν τὸ ἔγκλημα των. — **κατειπόντες**, ἀδρ. β' μτχ. τοῦ καταγορεύω μαρτυρῶ ἐναντίον τινός. — **τῶν παρόντων κακῶν**, δηλ. τῶν βασάνων (μαστιγώσεων, στρεβλώσεων κ.τ.τ.).

§ 36 - 37. καὶ μὲν δὴ καὶ δμως = σύνοιδα ἐμαυτῷ συναισθάνομαι (ἐδῶ : τὴν ἐνοχήν μου). — τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν (νῦμᾶς), δηλ. ὅτι οὗτος συναισθάνεται ὅτι ἀδίκως κατηγορεῖ. — ὄλλως τε καί, ἴδ. § 6-8 (σελ. 42). — **εἱ ἔλεγον**, οἱ δοῦλοι. — **ἔξεγένετο = ἔξῆν**. — τούτῳ εἱ μὴ ὡμολόγουν ἐὰν δὲν ἐβεβαίωνον (οἱ δοῦλοι) τοὺς λόγους τούτου. — **οὐδεμιᾶ (ἀν) ζημίᾳ ἔνοχος ἦν**, ἐὰν ἐκ τῆς βασάνου τῶν δούλων ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ κατήγορος ψευδῶς κατηγόρει, εἰς οὐδεμίαν οὗτος τιμωρίαν ὑπέκειτο. ὑπεγρεοῦτο μόνον, ἐὰν οἱ δοῦλοι ἐβλάπτοντο

κατὰ τὴν βάσανον, νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτῶν.—πρὸς ἐμοῦ πρὸς τὸ συμφέρον μου.

§ 38. ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.—οἵς εἰς τούτους, διὰ τοὺς ὄποιους.—εἰκός (ἔστι) μᾶλλον πιθανώτερον εἶναι. — ἀκινδύνως, πρβλ. § 37 «οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν». — ἔργον μετὰ τοσούτου κινδύνου πρᾶξις συνεπαγομένη τόσον μεγάλον κινδύνον.—βοηθῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

§ 39-40. γιγνώσκω σχηματίζω τὴν γνώμην.—ὅσῳ οἱ τοιοῦτοι... = ὅσῳ ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι εἰσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν κινδύνων, τοσούτῳ... μάλιστα ὅσον σοβαρώτεροι καὶ ἐπικινδυνότεροι εἶναι οἱ τοιοῦτοι δικαστικοὶ ἀγῶνες, τόσον περισσότερον... — φεύγουσι ζητοῦν ν' ἀποφύγουν (δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς κατηγόρους). — οὐκ ἡξίουν, δηλ. φεύγειν οὐκ ἀξιῶ δὲν κρίνω ἀξιον τοῦ ἔαυτοῦ μου (ἀξιοπρεπές). — διηλλαγήν, ἀρ. β' πτκ. μὲν μέσην σημ. τοῦ διαλλάττομαι συμφίλωνομαι, συμβιβάζομαι.—τοιούτους, ὅπως τὸν Νικόμαχον.—ἐπιπέμπω τινά τινι ἔξαπολύ, ἔξερεθίζω τινὰ ἐναντίον τινός.

§ 41. ἄθλιος, ίδ. § 15-16 (σελ. 43). — εἰ φυγάς... καταστήσομαι (κατασταίνω) ἐὰν ἥθελον ἔξορισθῇ. — ἄπαις μὲν ὕ... ἐρήμου δέ... γενομένου... μητρὸς δέ... οὔσης... πατρίδος δέ... στερηθεῖς αἰτίαις, αἱ μτχ. αἰτλγκ. : διότι δὲν ἔχω παιδιά, εἴμαι μόνος, τὸ σπίτι μου θὰ ἡρημάνωτο, ἡ μητέρα μου θὰ ἐστερεῖτο τῶν πάντων (: δὲν θὰ εἶχε κανένα πόρον) καὶ ἐγὼ δὲν αἰσχροτάτας κατηγορίας θὰ ἐστερούμην (μιᾶς) τοιαύτης (: μιᾶς τόσον ὠραίας) πατρίδος.—νεναυμαχηκώς... μεμαχημένος... παρασχών, μτχ. ἐνδοτικαί.

§ 42-43. ἀλλὰ γάρ, ίδ. § 9 (σελ. 42). — ἐνθάδε; δηλ. ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἔνθα δὲν ἐπετρέπετο παρέκβασις ἐκ τοῦ θέματος. — ὁ τι δεῖ τίς ἡ ἀνάγκη, διατί πρέπει. — διαγιγνώσκω, ίδ. § 2-3 (σελ. 41). — δτου, ἀναφρ. ἀντων. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὁ τι, γνκ. οὗτινος ἡ δτου)· δτου ἔνεκα τίνος, διατί. — παραγενέσθαι, δηλ. κατὰ τὸ ἔγκλημα.

ταῦτα διηγήθεντα . . . Μαρτυροῦνται μέσω την πόλην τοῦ πόλεων (ταῦτα εὖτε
ταῦτα τοῦ πόλεων) ἵνα ταῦτα μητερά τονταίνονται (ταῦτα) αθηναϊκά
ταῦτα τοῦ πόλεων μητερά τονταίνονται τόποιαν — ταῦτα ταῦτα τοῦ πόλεων

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

§ 1. οὐ πολλοῖ δέω δὲν χρειάζομαι πολύ, δὲν μοῦ λείπει πολύ,
σχεδόν.—χάριν ἔχω τινὶ χρεωστῷ χάριν εἰς τινα, εὐχαριστῷ τινα.—
δ ἀγών, ιδ. 1, § 2-3 (σελ. 41).—πρόφασις αἰτία, ἀφορμή.—ἐφ' ἦς
ἐπὶ τῆς ὁποίας στηριζόμενος.—ἐπιδείκνυμι ἀποδεικνύω.—ἀξιον οὐ-
τως ὥστε νὰ εἴμαι ἀξιος.—κίνδυνος δικαστικὸς ἀγών, δίκη.

§ 2-3. καίτοι καὶ ὅμως.—ἀποσχέσθαι, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ
ἀπέχομαι ἀπέχω. ἀν ἀποσχέσθαι = δτι ἀπόσχοιτο ἄν.—πονηρία
κακία, κακὴ πρᾶξις.—τιμωρεῖται ζητεῖ νὰ ἐκδικηθῇ.—πώποτε ποτὲ
ἔως τώρα.—χρῶμαι τινι φίλω ἔχω τινὰ φίλον.—χρῶμαι συμφορᾶ
περιπίπτω εἰς συμφοράν.—δυστυχημα ἐλάττωμα, βλάβη.—ἐπιτη-
δεύματα ἀρεταῖ.—ἰῶμαι θεραπεύω. ἐδῶ : ἔξουδετερώνω, καλύπτω.—
ἔξ ἰσου (=ἰσην) τῇ συμφορᾶ ὅμοιαν μὲ τὸ σῶμα ποὺ ἔχει τὴν
συμφοράν.—καὶ τὸν ἄλλον βίον, δηλ. τὸν ἥθικόν.—διάξω, δηλ.
ὅμοιως πρὸς τὸν σωματικὸν βίον.—διοίσω, μέλλ. τοῦ διαφέρω.

§ 4-5. ὑπὲρ ὄν = περὶ ὄν.—ώς ἂν οἶόν τε, δηλ. ἦ. — διὰ
βραχυτάτων (λόγων) συντομώτατα.—τὸ ἀργύριον τὸ χορηγούμε-
νον (εἰς τοὺς ἀδυνάτους) χρηματικὸν βοήθημα, τὸ ἐπίδομα.—τῷ σώ-
ματι δύναμαι σωματικῶς εἴμαι δυνατός (ἰσχυρός).—τεκμηρίοις,
κτηγρμ.· τεκμήρια ἀποδεῖξεις.—ἐν τῇ τέχνῃ = ἐκ τῆς τέχνης.—σύνειμι
τινι συναναστρέφομαι τινα.

§ 6. βίος πόρος ζωῆς, τὰ μέσα πρὸς ζωήν, περιουσία.—τυγχά-
νει, δηλ. ὄν.—τρίτον ἔτος τουτὶ ἐδῶ καὶ τρία ἔτη· νὰ συναφθῇ
μὲ τὸ τελευτήσασαν (δηλ. τὸν βίον).—θεραπεύω περιποιοῦμαι
(κατὰ τὸ γῆρας), γηροκομῶ.—ώφελῶ βραχέα παρέχω βραχεῖαν ὀφέ-
λειαν, μικρὰ κέρδη.—χαλεπῶς ἐργάζομαι μὲ κόπον ἔξασκῶ.—τὸν
διαδεξόμενον ἐκεῖνον, δστις μέλλει νὰ διαδεχθῇ, νὰ συνεχίσῃ (διὰ λο-
γαριασμόν μου): ἐννοεῖ δοῦλον πωλούμενον συνήθως ἀντὶ 5-6 μνῶν.—
κτήσασθαι ν' ἀποκτήσω (δι' ἀγορᾶς), ν' ἀγοράσω.—γίγνομαι ὑπό⁴
τινι περιέρχομαι ὑπὸ τὸ κράτος (τὴν ἔξουσίαν) τινός : περιπίπτω εἰς τι.

§ 7-8. ἔστιν = ἔξεστιν.—ἐρρωμένος (πθκ. πρκμ. μετκ. τοῦ

ρώννυμι) ώς ἐπίθ. : δυνατός, ἀκμαῖος. — πρεσβ.... ἀφέλησθε = ἀφέλησθε (ἐμὲ) γιγνόμενον πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον. — περὶ τοὺς εἰς τούς.— κακὸν σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀναπηρία.— ἐλεεινὸς ἄξιος οἴκτου, ἄξιολύπητος.— ἀγρίως ἀποδέχομαι τινα δεικνύομαι σκληρὸς (ἀπάνθρωπος) πρός τινα.— οἱ ὁμοίως ἐμοὶ διακείμενοι ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὴν ιδίαν μὲν ἐμὲ κατάστασιν. — ἀπλῆ ἡ συμφορὰ μόνη ἡ ἀναπηρία.— εἰ... φαινοίμην λαμβάνων ἔαν... φανερὰ ἐλάμβανον· ἀντὶ τῆς εὔκτ. φαινοίμην ἀνεμένετο ὅριστικῇ ἀφαινόμην (διότι πρόκειται περὶ βεβαίου πράγματος). ἀλλ' ἐτέθη ἡ εὔκτ. κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ἐπομένην εὔκτ. ἀφαιρεθείην. — προσγίγνομαι προστίθεμαι.— εἰ... τοῦτ' ἀφαιρεθείην ἔαν ηθελον στερηθῆ τούτου (τοῦ ἐπιδόματος).

§ 9. καθίσταμαι χορηγὸς τραγῳδοῖς ὁρίζομαι χορηγὸς διὰ τραγῳδῶνς (δι' ἀγῶνα τραγῳδίας). ἡ χορηγία ἦτο μία ἐκ τῶν λητουργιῶν· *ἰδ. 1, § 30 - 31* (σελ. 46). — ἀντίδοσις (τῆς οὐσίας) ἀνταλλαγὴ τῆς περιουσίας· πρὸς ἀποφυγὴν ἀδικιῶν κατὰ τὴν ἐπιβολὴν λητουργιῶν ἐγίνετο τὸ ἔξῆς : ἔαν τις ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν λητουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος ν' ἀναλάβῃ, εἰχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον εἰς ἀντίδοσιν, δηλ. ἀνταλλαγὴν τῶν περιουσιῶν των ἐκεῖνος τότε ὑπεχρεοῦτο η' ν' ἀναλάβῃ τὴν λητουργίαν η' ν' ἀνταλλάξῃ τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος. — δεινὸν παράλογον. — πονηρὸς ἄθλιος (οἰκονομικῶς).

§ 10. ἴππικὴ (τέχνη) ἐπιδεξιότης (ἵκανότης) εἰς τὸ ἴππεύειν.— μιμήσκομαι τινος πρός τινα ἀναφέρω τι εἰς τινα. — οὐ πολὺς ὁ λόγιος, δηλ. ἔσται.— δυστύχημα, *ἰδ. § 2-3* (σελ. 49).— φιλοσοφῶ σκέπτομαι. — ὄπως πῶς. — ως ἀλυπότατα μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν διλγωτέρους πάνους. — εἰς ἔγώ, δηλ. εἰμί. — ταύτην = τοῦτο (τὸ ἴππεύειν). — ῥάστωνη (ῥάστος) εὔκολία, ἀνακούφισις. — ἔξευρίσκω ἔξετάζων εὑρίσκω, ἐπινοῶ. — εἰς τὰς διὰ τὰς. — τῶν ἀναγκαίων (ὁδῶν), γν. διαιρτκ.

§ 11 - 12. ὕβρις ὑπερηφάνεια (προερχομένη ἐξ εὐπορίας). — ἀστράβη, κυρ. : ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σαμάρι). — ἐπειτα—ὄπως ἐδῶ : ἡμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα. — ὀχοῦμαι ἴππεύω. — κτήσασθαι, *ἰδ. § 6* (σελ. 49). — δτι ἐπειδή. — ητημένοι ἐζητημένοι, δανεισμένοι. —

δυνατός, ἐδῶ : ίκανὸς σωματικῶς καὶ εὔπορος. — μὴ κατηγορεῖν, τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω χρῆσθαι, ἔξαρτ. ἐκ τοῦ πῶς οὐκ ἀτοπόν ἔστι. — οἶς... ἀμφοτέροις, δηλ. τῷ ἵππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.

§ 13 - 14. διαφέρω τινός τινι ὑπερβαίνω (ὑπερτερῶ τινα) κατά τι. — κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων (γν. διαιρτκ.) νὰ ἐκλεγθῶ διὰ κλήρου μεταξὺ (ώς εἰς ἐκ) τῶν ἐννέα ἀρχόντων· οἱ ἀρχοντες, ἰδίως οἱ ἀνώτεροι, ὡφειλον νὰ εἴναι ἀπῆλλαγμένοι πάσης σωματικῆς βλάβης. — **δήπου** βεβαίως. — οἱ θεσμοθέται, οἱ ἐννέα ἀρχοντες ἐκαλοῦντο καταχρηστικῶς καὶ θεσμοθέται· εἰς τοὺς ἐννέα ἀρχοντας ἥτο ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων. — ἀλλὰ γάρ ἀλλὰ δὲν θὰ γίνη τοῦτο· διότι. — **εὗ ποιῶν** καὶ καλὰ κάνει (ποὺ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ σᾶς) : εύτυχῶς. — **ωσπερ** ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὕσης ὡς ἐὰν ἡ συμφορὰ ἥτο ἐπίκληρος κόρῃ· ἐπίκληρος ἐκαλεῖτο ἡ μονογενῆς θυγάτηρ, ἡ δοπία δρφανή γινομένη ἐκληρονόμει ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ ἡ δοπία, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὡφειλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πλησιέστερον συγγενῆ της· ἂν δὲ πολλοὶ παρουσιάζοντο ἴσχυριζόμενοι, διὰ ἡσαν πλησιέστατοι συγγενεῖς, ἐγίνετο δίκη. — **ἀμφισβήτησων**, δηλ. **τῆς συμφορᾶς**. ἀμφισβήτω τινος διεκδικῶ τι, ἴσχυριζομαι διτι ἀνήκει τι εἰς ἐμέ.

+§ 15 - 16. **ὑβριστής** ἀλαζών, θρασύς. — **ἀσελγῶς** διακείμενος = ἀσελγῆς αὐθαδῆς. — **ωσπερ** (μετά μτχ.) ὡς ἐάν. — φοβερῶς ὁνομάζω μεταχειρίζομαι φοβεράς ὄνομασίας, λέξεις (ὄπως εἶναι οἱ λ.: ὑβριστής, βίαιος, ἀσελγῆς). — **ἀλλ'** οὐ ταῦτα (=τοῦτο) ποιήσων= καὶ οὐ μέλλων ἀληθῆ λέγειν. — ἐὰν πάνυ πραόνως, δηλ. ὄνομαση· πάνυ πραόνως (= πράως) ὄνομάζω μεταχειρίζομαι πολὺ ἡπίας ἐκφράσεις. — διαγιγνώσκω διακρίνω. — ἐκχωρεῖ εἴναι δυνατόν. — **ὑβρίζω** φέρομαι ἀλαζονικῶς, αὐθαδῶς. — οἱ ἀπόρως διακείμενοι οἱ ἀποροι. — τῶν ἀναγκαίων, ἔξ ὄνομαστκ. τὰ ἀναγκαῖα τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. — οἱ πιστεύοντες ταῖς ἔαυτῶν ρώμαις ἐκεῖνοι, οἱ δοποῖοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις των. — οἱ χρώμενοι νέαις ταῖς διανοίαις οἱ ἔχοντες νεανικὰ τὰ φρονήματα.

§ 17 - 18. **ἔξωνοῦμαι** ἔξαγοράζω. — **κίνδυνος** δικαστικὸς ἀγών. — **ἔξαμαρτάνουσιν** δμοίως δσάκις περιπίπτουν εἰς παράπτωμα δμοίως (ώς καὶ οἱ νέοι). — **ἐπιτιμῶ** τινι ψέγω, κατακρίνω τινά. — **μηδέν**,

δῆλον. — ὑβρίζω, ἐδῶ : βλάπτω, ἀδικῶ. — ἔστιν εἶναι δυνατόν. — ἀμύνομαι ἀποκρούω. — τοὺς ὑπάρχεαντας, δῆλον. τῆς ὑβρεως· ὑπάρχω τῆς ὑβρεως κάμνω ἀρχὴν τῆς ἀδικίας. — περιγίγνομαι τινος ὑπερισχύου τινός. — σπουδάζω σοθαρῶς ὄμιλῶ. — παιζω χωρατεύω, ἀστεῖζομαι. — κωμῳδῶ διακωμῳδῶ, περιπατῶ. — καλὸν σπουδαῖον κατέρθωμα.

§ 19-20. ὡς ἐμὲ πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἔργαστήριόν μου. — πονηρός = ; (§ 2 « πονηρία »). — ἐπιβουλεύω τινι ἐπιβουλεύομαι τινα. — ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι. — οὐδὲν οὐδόλως. — δημιουργός τεχνίτης. — ἔθιζομαι (εἴθισμα) συνθῆζω, ἔχω τὴν συνήθειαν. — προσφοιτῶ συγχάζω. — σκυτοτομεῖον ἔργαστήριον σκυτοτόμου, ὑποδηματοποιοῦ. — δποι ἀν τύχη, δῆλον. προσφοιτῶν. — ἔγγυτάτω πλησιέστατα. — οἱ κατεσκευασμένοι οἱ ἐγκαθιδρυμένοι, οἱ ἔχοντες τὸ ἔργαστήριόν των. — καταγιγνώσκω τινὸς πονηρίαν θεωρῶ τινα (ὡς) κακόν. — ἀμουγέπου κάπου, εἰς κάποιο μέρος.

§ 21-23. ἀλλὰ γάρ ἀλλ' ἀρκετὰ ταῦτα διότι. — ὅτι δεῖ τίς ἡ ἀνάγκη, διατί πρέπει. — ἀκριβῶς λεπτομερῶς. — ὑμῖν, ἀγήκει εἰς τὸ ἐνοχλεῖν. — τῶν εἰρημένων, δῆλον. ὑπὸ τοῦ κατηγόρου. — ὑπὲρ = περί. — τὰ μέγιστα τὰ οὐσιωδέστατα, τὰ σπουδαιότατα (δῆλον. ἡ πενία καὶ ἡ ἀναπηρία). — σπουδάζειν περὶ τῶν φαύλων ὅμοίως τούτῳ νὰ δεικνύῃ τις προθυμίαν (ζῆλον) διὰ πράγματα τόσον δλίγον σπουδᾶτα, δόσον οὗτος· νοοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀναπήρου λεχθέντα ἐν § 15, § 19. — διάνοια γνώμη. — οὖς μόνου, δῆλον. τοῦ διβολοῦ. — μεταλαμβάνω τινὸς λαμβάνω μέρος ἔκ τινος, ἀπολαμβάνω τι. — τῶν ἐν τῇ πατρίδι, δῆλον. ἀγαθῶν. — κοινῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως. — ἀρχαὶ (δημόσια) ἀξιώματα. — δαίμων τύχη. — δεῖλαιος δυστυχής. — τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων, δῆλον. ἀγαθῶν (ἐν τῷ ἴδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ). — εἰ... ἀπεστερημένος εἴην, ἀντὶ ὁριστ.: εἰ... ἀπεστερημένος είμι (πρβλ. § 7-8 « εἰ... φαινοίμην λαμβάνων »). — προνοοῦμαι τινος λαμβάνω πρόνοιαν περὶ τινος. — ταύτη οὕτως. — τίθεμαι τὴν ψηφίζω, ἀποφασίζω.

§ 24-25. διατί ἀν καὶ τύχοιμι τ. ὑμῶν; διατί ἄραγε θὰ σᾶς εὔρισκα τοιούτους (δῆλον. διμενεῖς πρὸς ἐμέ); — καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα περιπλέκομαι εἰς δίκην. — ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν, διὰ τῆς πληρωμῆς μεγάλου προστίμου ἡ διὰ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας. — πολυπρά-

γυμων ὁ ἀναμειγνύμενος εἰς πολλά, περίεργος, ραδιοῦργος. — φιλαπε-
χθήμων ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμνῃ ἐχθρούς, φύλερις. — τοῖς ἄλλοις, γεν.
οὐδ. — τοιαύταις ἀφ. τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος = τοιαύτας
ἀφορμάς τοῦ βίου κέκτημαι· ἀφορμὴ τοῦ βίου μέσα, κεφάλαιον
πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. — πρὸς τὰ τοιαῦτα = ὥ-
στε τὰ τοιαῦτα πράττειν = ὥστε οὐβριστῆς καὶ βίαιος εἶναι. —
γίγνομαι ἐν δυνάμει ἀποκτῶ δύναμιν (πολιτικήν), ἐπιρροήν. — μετὰ
τοῦ ὑμετέρου πλήθους μεθ' ὑμῶν τῶν δημοκρατικῶν. — ἔξὸν = εἰ
καὶ ἔξην. — μετ' ἔκείνων, δηλ. τῶν τριάκοντα. — ἀδεῶς ἀνευ φόβου,
ἐν ἀσφαλείᾳ (ώς πτωχὸς ἀνάπτηρος). — πολιτεύομαι διάγω ὡς πολί-
της, ζῶ.

§ 26-27. μὴ τύχοιμι ὑμῶν ὁμοίων (= ὁμοίως δυσμενῶν)
εἴθε νὰ μὴ σᾶς εὕρω ὁμοίως δυσμενεῖς. — τοῖς πολλὰ ἡδικηόσι =
οἶων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἡδικηότες. — τὴν αὐτὴν Φῆφον
τίθεμαι ταῖς ἄλλαις βουλαῖς ψηφίζω (ἀποφασίζω) οὔτως, ὅπως αἱ
βουλαὶ προηγουμένων ἔτῶν. — ὑπέχω εὐθύνας λογοδοτῶ. — οὔτως,
ἐὰν δηλ. Φῆφίσετε, ὅπως αἱ βουλαὶ τῶν προηγουμένων ἔτῶν. — γιγνώ-
σκω κρίνω, ἀποφασίζω. — τούτων, δηλ. τῶν δικαίων. — ὑμῖν, ἀνή-
κει εἰς τὸ ἔξω τὴν χάριν. — τὴν χάριν τὴν ὁφειλομένην εὐγνωμοσύ-
νην. — περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων = πειρᾶσθαι νικᾶν (ἐν δικαστη-
ρίῳ) τοὺς ὁμοίους.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

§ 1. πολλοί, νοοῦνται φίλοι τῶν σιτοπωλῶν. — ἐν τῇ βουλῇ, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ καταγγελία κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον). — εἰ ως μάλιστα = εἰ τὰ μάλιστα καὶ ἀν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον). — ἀδικῶ παραβαίνω τοὺς νόμους. — οὐδὲν ἥττον οὐδόλως ὀλιγάτερον, ἐπίσης. — ποιοῦμαι τοὺς λόγους περὶ τινος = κατηγορῶ τινος. — ὅθεν πόθεν, διὰ ποίους λόγους (αἰτίας).

§ 2. πρυτάνεις, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πεντήκοντα βουλευταί, οἱ ὄποιοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας προήδρευον τῆς βουλῆς. — ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν ἀφῆκαν (ἐπέτρεψαν) τὴν περὶ αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) κρίσιν (ἀπόφασιν) εἰς τὴν βουλήν. — ὡργίσθησαν, ὑποκυμ.: οἱ βουλευταί. — τῶν ῥήτόρων = τῶν βουλευτῶν. — ἀκριτος ὁ μὴ δικασθείς, ἀδίκαστος. — οἱ ἔνδεκα, οὗτοι ἡσαν συναργύρα ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἑκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συνηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς: εἶχον δὲ οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καὶ ἐμερίμνων περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποιῶν. — ζημιῶσαι, καθαρῶς τελκ. ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ παραδοῦναι. ζημιῶ τιμωρῶ. — δεινὸν ἐπικίνδυνον. — κρίνειν κατὰ τὸν νόμον, δηλ. διὰ παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἡλιαίαν: διότι ἡ βουλὴ εἰχε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλῃ ποινὴν μέχρι 500 δραχμῶν: ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα ἀπήτει μεγαλυτέραν ποινήν, εἰσῆγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον. — γιγνώσκω, ιδ. 2, § 27 (σελ. 53).

§ 3-4. ἐπεχείρουν, δηλ. τινὲς τῶν βουλευτῶν. — ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις = ὅτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο: πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ἡλιαίαν. — ἔργω ἐμπράκτως: διὰ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐτήρησα. — ησυχίαν ἀγω ησυχάζω, σιωπῶ. — βοηθῶ τοῖς νόμοις ὑποστηρίζω (ὑπεραπτίζω) τοὺς νόμους. — ἥρξάμην, δηλ. κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ. — δεδιώς τὰς αἰτίας, διασάφησις τοῦ τούτων ἔνεκα: αἰτίαι δέ: διαβολαί.

§ 5. ἀνάβηθι, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος κειμένην ἔδραν.—σύ, ἀποτείνεται πρὸς τὸν προϊστάμενον τῶν κατηγορουμένων σιτοπωλῶν.—ἄλλο τι οὖν (νομίζεις) ἡ; λοιπὸν δέν; —ἄξιω παραδέχομαι ὅτι εἴμαι ἄξιος. —οἶς, ὁ πληθ., διότι τὸ τι, εἰς ὃ ἀναφέρεται, περὶ ληπτικόν.—ἡ ζημία ἡ προσήκουσα, ἡ νόμιμος τιμωρία.—ἔγωγε (δηλ. ἄξιω ἀποθανεῖν) μάλιστα.—συνωνοῦμαι συναγοράζω, ἀγοράζω μαζὶ μὲν ἀλλούς (συνεταιριώς).—φορμός, ἵδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—ῶν, καθ' ἔλειν ἀντί : οὕς. —ἔξειναι, δηλ. τινὶ συμπρίασθαι.—τῶν ἀρχόντων, δηλ. τῶν σιτοφυλάκων· περὶ τούτων ἵδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.

§ 6. ἀποψηφίσασθαι... καταψηφίσασθαι, δηλ. αὐτοῦ· ἀποψηφίζομαι τινος ἀθωύου τινά.—παρεσχόμεθα ὑπεβάλλαμεν (ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορίᾳ).

§ 7. ἀπαγορεύων φαίνεται εἶναι φανερὸν ὅτι ἀπαγορεύει : ρητῶς ἀπαγορεύει. —κατὰ τῶν ἀρχόντων ὡς πρὸς τοὺς ἀρχοντας.—διὰ μακροτέρων ἐκτενέστερον.

§ 8-9. οὗτοι, δηλ. οἱ σιτοπῶλαι.—τὴν αἰτίαν, δηλ. τοῦ συνωνεῖσθαι. —εἰς ἑκείνους, δηλ. τοὺς ἀρχοντας (τοὺς σιτοφύλακας).—ἀναφέρω ἀποδίδω.—παρακαλῶ προσκαλῶ.—ἡρωτῶμεν, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν β' συνεδρίασιν τῆς βουλῆς (§ 3).—οἱ μὲν τέσσαρες... "Ανυτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἡσαν πέντε· ἐκ τούτων δὲ "Ανυτος ἦτο σιτοφύλακς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος καὶ κατὰ τὸ παρόν. —τίμιος εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, ἀκριβός. —τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς (= πρὸς ἀλλήλους) μαχομένων ἐπειδὴ οὗτοι (οἱ σιτοπῶλαι) προσέφερον (εἰς τοὺς σιτεμπόρους) ἀνωτέρων τιμὴν καὶ ἐφίλονίκουν μεταξύ των (περὶ τοῦ τίς θὰ πλειοδοτήσῃ).—παρὰ τούτων, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν.—ώνουμένοις, δηλ. τὸν σῖτον.—ἄξιος εὐθηγός. —τούτους, δηλ. τοὺς σιτοπώλας.—δεῖν, ἐκ τοῦ ἔλεγε. —οβιολῶ κατὰ ἕνα ὄβιολόν. —κατατίθεμαι ἀποθηκεύω.—ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι=ὑπερβάλλειν ἀλλήλους.—τῆτες (ἐπίρρ.) κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος.

§ 10. ἐὰν ὡς μάλιστα καὶ ἐν ἀκόμῃ (ὅπερ ἀπίθανον).—περὶ τούτων (δηλ. τῶν πραγμάτων) περὶ ταῦτης τῆς ὑποθέσεως.—τούτων, δηλ. τῶν ἀρχόντων.—περὶ ὧν, δηλ.. πραγμάτων (ὡς ἐδῶ περὶ σίτου).—διαρρήδην ρητῶς, σαφῶς.—δίδωμι δίκην τιμωροῦμαι.

§ 11 - 12. ἀλλὰ γάρ ἀλλ' ὅμως. — ἐλεοῦμαι ἐπί τινι τυγχάνω ἐλέου (συγγνώμης) διά τι. — ἐπ' εύνοιά τῆς πόλεως ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς πολίτας, διὰ τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν. — περιφανής καταφανής, πειστικός. — τῆς αὐτῆς τιμῆς, γνω. τοῦ τιμήματος. — ἐπιλείπει τινὰ ὁ σῖτος ἔξαντλεῖται εἰς τινα ὁ σῖτος.

§ 13. δεινὸν παράδοξον. — εἰστροφάν, περὶ αὐτῆς ἰδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 46). — εἰσεσθαι, μέλλ. τοῦ οἶδα. — ἐφ' οἷς δι' ὅσα. — καὶ λαθεῖν... = καὶ (ἀ) συνέφερεν αὐτοῖς λαθεῖν (ποιοῦσι) καὶ ὅσα εἶχον συμφέρον αὐτοὶ νὰ κάμνουν κρυφά. — ἐπ' εύνοιά τῇ ὑμετέρᾳ = ἐπ' εύνοιά ὑμῶν. — τάναντία αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει τὰ συμφέροντα αὐτῶν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἄλλων πολιτῶν.

§ 14 - 15. οὕτω... ἄσμενοι μὲ τόσην χαράν. — λογοποιῶ πλάττω, ἐπινοῶ. — τὰς ναῦς, ἐδὼ : τὰ σιταγωγὰ πλοῖα. — διεφθάρθαι, ἐκ τῆς τρικυμίας. — ἐκπλεούσας, ἐκ τοῦ Πόντου ἢ ἐκ τοῦ Ἐλλησπόντου. — ἐμπόριον ἐμπορικὸς λιμήν. — τὰς σπονδάς, νοεῖται ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη (387 π. Χ.). — ἀπορρηθήσεσθαι, μέλλ. παθητ. ἀπαρεμφ. τοῦ ἀπαγορεύωντος διαλύων, ἀκυρώνων. — εἰς τοῦτ' ἔχθρας, δηλ. πρὸς ὑμᾶς. — καιρὸς κρίσιμος περίστασις. — ἀναρπάζω (τὸν σῖτον) κάμνω ἀνάρπαστον τὸν σῖτον (καὶ τὸν ἀποθηκεύω). — διαφέρομαι περὶ τῆς τιμῆς συζητῶ περὶ τῆς τιμῆς, παζαρεύω. — ἀγαπῶ μένω εὐχαριστημένος. — ὅποσουτινοσοῦν, γεν. τοῦ τιμήματος : εἰς ὁσηνδήποτε τιμὴν (ὅσα - ὅσα).

§ 16. οὕτω γιγνώσκω τοιαύτην γνώμην σχηματίζω (μορφώνω). — κακόνοια δυσμένεια, ἔχθρότης. — τὰ ὄντα τὰ πράγματα ποὺ πωλοῦνται εἰς τὴν ἀγοράν. — ἀγορανόμοι, ἀρχοντες, 5 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ 5 εἰς τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον νὰ πωλοῦνται τὰ ὄντα εἰς τὴν ἀγορὰν καθαρὰ καὶ ἀνόθευτα. — τέχνη ἐπάγγελμα. — χωρὶς ἔχειωριστά, ἴδιαιτέρως. — ἀποκληρῶ ἐκλέγω διὰ κλήρου. — τὴν μεγίστην δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ τινα διὰ τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν (δηλ. ;). — ἐπικρατῶ τινος ὑπερισχύω τινός, καταστέλλω τι. — ὅπότε ἀφοῦ. — φυλάττειν, δηλ. τοὺς ἀδικοῦντας.

§ 17 - 18. ἀπογιγνώσκω τινὸς ἀθρῷν τινά. — ὅμολογούντων = εἱ καὶ ὅμολογοῦσιν. — ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι ὅτι συνεννοοῦνται καὶ συνεταιρίζονται ἐναντίον τῶν ἐμπόρων (διὰ ν' ἀγο-

ράζουν εύθηνά καὶ πωλοῦν ἀκριβὰ τὸν σῖτον). — ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσι διτι τηρεῖτε ἔχθρικὴν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων, οἱ όποιοι εἰσάγουν τὸν σῖτον (: ἀπέναντι τῶν εἰσαγωγέων). — ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν, πλὴν τὴν ὁμολογίας. — ἔχω (μετ' ἀπαρμφ.) = ; — ἐπιτιμῶ τινι, ίδ. 2, § 17-18 (σελ. 51). — ἐφ' ὑμῖν (δῆλ. ἦν ἀν) δικαίωμά σας θὰ ἥτο. — ὀποτέροις, δῆλ. τοῖς κατηγόροις ἢ τοῖς κατηγορουμένοις. — καταγιγνώσκω τινὸς θάνατον καταδικάζω τινὸς εἰς θάνατον. — ἔχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ όποιοι κατηγοροῦντο διὰ τοῦτο (διτι δῆλ. συνηγγόραζον τὸν σῖτον). — ἀρνουμένων καὶ μ. παρεχομένων ἀν καὶ ἡροῦντο (τὴν ἐνοχήν των) καὶ παρουσίαζον μάρτυρας (περὶ τῆς ἀθωύτητός των). — πιστὸς πειστικός. — μᾶλλον παρὰ τῶν ἀρν., ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως : ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων.

§ 19-20. καὶ μὲν δὴ ἀλλ' ὅμως, καὶ ὅμως. — περὶ τῶν τοιούτων, δῆλ. πραγμάτων ὑποθέσεων (ἥτοι περὶ τοῦ σίτου). — κοινότατοι τυγχάνουσιν ὅντες τοῖς ἐν τῇ πόλει προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. — πεύσονται, μέλλ. τοῦ πυνθάνομαι. — περὶ αὐτῶν, τῶν σιτοπωλῶν. — κόσμιος εὐπειθῆς εἰς τοὺς νόμους, νομοταγῆς. — πολλὴν ἀδειαν ψηφίζομαι τινι παρέχω διὰ τῆς ψήφου μου εἰς τινα πλήρη ἐλευθερίαν. — ἔνεκα τῶν παρεληγυθότων, δῆλ. ἀμαρτημάτων. — ἔσονται, ὑποκυ. : οἱ λοιποὶ σιτοπωλαι. — μόγις μόλις, ὁπωδήποτε. — ἐκ ταύτης, ἢ ἐκ ἔνεκα. — τέχνη, ίδ. § 16. — ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ σώματος εἰσάγομαι εἰς δίκην καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον. — κινδυνεύω περὶ τῆς ψυχῆς διακινδυνεύω τὴν ζωὴν μου.

§ 21. ἀντιβολῶ παρακαλῶ. — τῶν πολιτῶν, οἱ = τούτους τῶν πολιτῶν, οἱ. — οἱ . . . . ἀπέθνησκον, νοοῦνται οἱ τιμωρηθέντες σιτοφύλακες (πρβλ. § 16). — ἐφ' οὓς συνέστησαν, πρβλ. § 17 «ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι». — οἵς, τοῖς ἐμπόροις. — χαρίζομαι τινι εὐχαριστῶ τινα. — αὐτούς, τοὺς ἐμπόρους. — κάπηλοι μικροπωληταί ὃ ρήτωρ περιφρονητικῶς ἀποκαλεῖ οὕτω τοὺς σιτοπώλας.

§ 22. ὅ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατί πρέπει. — ὅτου, ἀντωνυμία ἀναφρού. πτ. γνω. γένους οὐδ. (ὅ τι, γνω. οὗτινος ἢ ὅτου). ἢ γεν. ὅτου δηλοῖ τὴν αἰτίαν = ἔνεκα τίνος.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΙΕΩΚΑΡΑΤΟΥΣ ΒΟΛΟΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ, ΕΥΑΓΟΡΑΣ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1957

IΣΟΚΡΑΤΟΥΣ VOLI

(ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΘΕΑΣ)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΘΕΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

Α'. Περὶ ρητορικῆς.

Πολλοὶ ἀνθρωποὶ ἔχουν τὸ φυσικὸν χάρισμα νὰ παριστοῦν τὰς σκέψεις των ἐντέχνως καὶ ζωηρῶς τόσον, ὥστε νὰ συγκινοῦν τοὺς ἀκροατὰς καὶ νὰ παρασύρουν αὐτοὺς εἰς τὴν γνώμην των.

Τοῦτο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἦτο κτῆμα δλίγων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο ἐτιμῶντο πολύ. Τοιοῦτοι ἡσαν παρ' Ὁμήρῳ ὁ Νέστωρ, ὁ Ὀδυσσεὺς κ.λ.π., βραδύτερον δὲ ὁ Σόλων, ὁ Πειστρατος, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς.

Ἡ τοιαύτη ικανότης λέγεται **ἔμφυτος εὐγλωττία**. Ταύτην ἔπρεπε νὰ ἔχουν εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα οἱ πολιτικοί, ἵνα παρασύρουν τὸν λαὸν εἰς τὴν γνώμην των. Ἐπειδὴ δὲ πάντες δὲν εἴχον τὴν ἔμφυτον εὐγλωττίαν προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀσκήσεως. Τοιουτοτρόπως ἥρχισεν νὰ ἀναπτύσσεται ἡ ἔντεχνος ρητορική, ἡ τέχνη τοῦ εὗ λέγειν. Αὕτη τὸ πρῶτον διεμορφώθη εἰς Σικελίαν· πρῶτοι δὲ διδάσκαλοι τῆς ρητορικῆς ἡσαν ὁ Κόραξ, ὁ ὅποιος ὠρισεν αὐτήν, ὅτι εἶναι πειθοῦς δημιουργός, καὶ ὁ Τισίας, ὁ ὅποιος συνέταξε **ρήτορικὴν τέχνην**. Ἐκ τῆς Σικελίας μετεφυτεύθη ἡ ρητορικὴ τέχνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ ἐδιδάσκετο μαζὶ μὲ πολλὰς ἄλλας γνώσεις ὑπὸ τῶν **σοφριστῶν**.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνήγθη εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπὴν ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰδίως πολέμου καὶ ἔχῆς, διότι συνετέλουν πολλοὶ λόγοι, ὡς αἱ συγχαὶ δίκαι, αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, αἱ πανηγύρεις, αἱ παντὸς εἰδῶν συγκεντρώσεις καὶ ἡ καθόλου πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλεως. "Ἐνεκα τούτου ἥκμασαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ τρία εἰδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου: τὸ **δικανικὸν** εἰς τὰ δικαστήρια, τὸ **συμβουλευτικὸν** εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ τὸ **πανηγυρικὸν** ἡ ἐπιδεικτικὸν εἰς τὰς ἑορτάς, πανηγύρεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μεταξύ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διεκρίθησαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἰσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες πρῶτον ἀπήγγελλον καὶ ἔπειτα ἐδημοσίευον ἐπεξεργαζόμενοι καὶ συμπληρώνοντες αὐτούς. Πολλάκις δῆμος δὲν ἀπήγγελλον, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἔγγραφον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας ἀλλων (παραινετικοὶ καὶ δικαινικοὶ) ἢ ὡς ρητορικὰ γυμνάσματα καὶ τοὺς ἐδημοσίευον πρὸς ἀνάγνωσιν.

B'. Περὶ Ἰσοκράτους.

Βίος τοῦ Ἰσοκράτους. Ὁ Ἰσοκράτης ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 436 π. Χ. Οἱ γονεῖς του Θεόδωρος, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον, καὶ Ἡδυτώ, καίτοι ἐκ τῶν μετρίων πολιτῶν, ἦσαν ἀρκετὰ εὔποροι καὶ εἶχον ἐργοστάσιον αὐλοποιίας. Ὅς τοιοῦτοι λοιπὸν ἔδωσαν εἰς τὸν υἱὸν των δῆλα τὰ μέσα, διὰ νὰ μορφωθῇ τελείως. Πράγματι κατ' ἀρχὰς ἔγινε μαθητὴς τῶν σοφιστῶν Γοργίου, Προδίκου καὶ Πρωταγόρου, ἔπειτα δὲ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τοῦ ὁποίου ἡ ἡθικὴ διδασκαλία τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἰσοκράτη.

Ἡλικιωθεὶς ἔγινε ρήτωρ καὶ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον βίον πρὸς ἀπόκτησιν δόξης καὶ πρωτείων, τὰ ὄποια ἐπεθύμει πολύ· ἀλλὰ ἡ ἀσθενὴς φωνὴ του καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀτολμία καὶ δειλία του ἡμιπόδιζον αὐτὸν πρὸς τοῦτο· ὡς λογογράφος δὲ θὰ εἶχε μέγιστον ἀντίπαλον τὸν Λυσίαν. Δι' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ γίνη ρητοροδιδάσκαλος. Πράγματι ὡς τοιοῦτος ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πρωτεῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἵδρυσε ρητορικὴν σχολὴν εἰς Χίον (393 π. Χ.), ἔνθα εἶχεν ἐννέα μαθητὰς. Βραδύτερον δὲ ἵδρυσε τοιαύτην εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν ὄποιαν ἐμαθήτευσαν οἱ ἀριστοί τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκ τῆς ὄποιας ἐξῆλθον ἔξοχοι ἀνδρες, ἴστορικοί, ρήτορες, πολιτικοί καὶ στρατηγοί. Δικαιώς δὲ ὠνομάσθη ἡ σχολὴ του σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς αὐτὴν ἐμαθήτευσαν ὑπὲρ τοὺς 100 νέοι ἔξι ἀπάστης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλήρωνον δὲ ὡς διδακτρα ἕκαστος 1000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφοίτων 3–4 ἔτη. Ὁ δὲ Κικέρων (De oratore, II, 24) λέγει αἴκιν τοῦ παιδευτηρίου τοῦ Ἰσοκράτους, ὡς ἐκ τοῦ τρωικοῦ ἱππου, ἔξοχοι μόνον ἐξῆλθον ἀνδρες.»

Σύζυγον ἔλαβε τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἰππίου, τὴν Πλαθάνην-

έπειδή δὲ δὲν ἀπέκτησε τέκνα, υἱοθέτησε τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱόν της, τὸν Ἀφαρέα.

'Ως **Δύνθρωπος** ήτο δικαιος, εἰλικρινῆς καὶ φιλόπατρις. Φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Φίλιππος ήτο ἄξιος ἡγέτης πρὸς πραγματοποίησιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, ὑπεστήριξε τοῦτον ἐκθύμως· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. Χ.), λυπηθεὶς διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς πόλεως του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν, ἔζητησε τὸν θάνατον. Πράγματι δὲ ἐπὶ 14 ἡμέρας μὴ ἐγγίσας τροφὴν καὶ ποτὸν ἀπέθανε (338 π. Χ.) εἰς ἡλικίαν 98 ἐτῶν.¹ Εταφή δημοσίᾳ δαπάνη, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐστήθη Σειρὴν ὡς σύμβολον τῆς ἐλκυστικῆς χάριτος.

'Ο Ισοκράτης ως **παιδαγωγὸς** ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν ἡθικῶν χαρακτήρων. Τοιαύτη δὲ μόρφωσις ἄγει πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἡ ὅποια κατ' αὐτὸν ἔγκειται εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοισύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπήτει **εὐθουλίαν** (ἥτοι φρόνησιν) καὶ **σωφροσύνην**, ζευν τῆς ὅποιας αἱ σπουδαὶ εἶναι ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλεια· ἔπειτα **φιλεργίαν** καὶ **ἐπιμέλειαν**, τῆς ὅποιας ἡ δύναμις εἶναι ἀπίστευτως μεγάλη· καὶ ὁ εὐφύεστας πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελής καὶ φίλεργος, διότι ἀλλως εἰς τὸν βίον του θὰ εἶναι δυστυχής. 'Αποτέλεσμα δὲ τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ **ἀλυπία**, τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, ώς ὁ Ἱδιος διδάσκει (Εὐαγ. 42): «οἱ ἄριστα τῶν ὅντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται». 'Ο Ισοκράτης ωσαύτως ἥθελε τὸν συνδυασμὸν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως: «ἔμπειρίᾳ», λέγει (πρὸς Νικοκλ. 35), «μέτιθι καὶ φιλοσοφίᾳ» αὕτη μὲν γὰρ τὴν ὁδὸν σοι δεῖξει, ἡ δὲ ἔμπειρίᾳ ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι». Τὴν θεωρίαν ἥθελε μόνον ώς ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἐμόρφωντε τὴν διδασκαλίαν του οὕτως, ώστε νὰ δύναται αὕτη νὰ φέρῃ τοὺς ἀκούοντας εἰς δρθὴν καὶ βαθεῖαν κρίσιν ἐν τῷ βίῳ. Εἶχε πρὸ δρθαλμῶν τὸ τοῦ 'Ηρακλείτου: «πολυμαθὴ νόον ἔχειν οὐ διδάσκει».

Φέρων πάντοτε τὸν ἔαυτόν του ώς παράδειγμα ἐδίδασκεν ὅτι ἔκαστος δέον νὰ σπουδάζῃ σύμφωνα μὲ τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἵκανότητάς του, διὰ νὰ γίνωνται ὅλοι τέλειοι εἰς τὸν κλάδον των, διὰ νὰ γίνωνται **προσωπικότητες**. Εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν (§ 11) λέγει ὅτι στερούμενος φωνῆς ἵκανῆς καὶ τόλμης ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπεδόθη «ἐπὶ τὸ φιλο-

σοφεῖν καὶ πονεῖν καὶ γράφειν, ἀ διανοηθείη». "Ετσι ἔγινε μέγας ρητοροδιδάσκαλος, ἡ ἐνδοξότερα προσωπικότης τῆς ἐποχῆς του.

"Η παιδαγωγική του ἐπέδρασε τὰ μέγιστα εἰς τοὺς μετέπειτα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διότι αἱ διδασκαλίαι του λύουν τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς νεότητος πάσης ἐποχῆς.

Διὰ τὴν ἀνθρωπιστικήν του διδασκαλίαν ὁ Ἰσοκράτης παρουσιάζεται ὡς ἀνταγωνιστὴς τῶν σοφιστῶν καὶ φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἔξαιρουμένου, διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτόν.

‘Ως φιλόσοφος — καίτοι δὲν ἀνέπτυξεν ἕδιον φιλοσοφικὸν σύστημα — δύναται νὰ καταταχῇ μεταξὺ τῶν πρακτικῶν ἡθικῶν φιλοσόφων χάρις εἰς τὰ ἔξοχα ἡθικὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἔργα του.

‘Ο Ἰσοκράτης ὡς πολιτικός. 'Ο Ἰσοκράτης παρακολούθων μὲ μεγάλην λύπην πρῶτον μὲν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς ἀντιζηλίας τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἐπειτα δὲ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Περσῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐλλάδος καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἐλληνικῶν πόλεων, τέλος δὲ φοβούμενος τὸν κίνδυνον τῆς ὑποδούλωσεως ἀπάσης τῆς Ἐλλάδος, ἐπλασε τὸ πολιτικόν του ἵδεωδες, τὸ ὅποιον συνοψίζεται εἰς τὰ ἔξης : 1) ἔνωσις ὅλων τῶν Ἐλλήνων εἰς μίαν κοινοπολιτείαν, εἰς ἓν ἰσχυρὸν ἑλληνικὸν κράτος· 2) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν· 3) κατάληψις καὶ ἔξελλήνισις τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τῆς διοχετεύσεως πρὸς τὰ ἔκεῖ τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων· καὶ 4) ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας ἔκεινης χώρας.

'Ο Ἰσοκράτης δὲν διενοήθη πρῶτος τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Πρῶτος δὲ τὸν διον π.Χ. αἰῶνα ἀκμάσας Πολυκράτης, ὁ ἔξοχος τύραννος τῆς Σάμου, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνον, διενοήθη καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἔνωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Περσῶν. "Ἐπειτα δὲ μέγας Περικλῆς τὸν 5ον αἰῶνα, συνεχιστὴς τῆς πανελληνίου πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεδίωξε καὶ αὐτὸς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐλλήνων. 'Η πολιτειακὴ ὅμως κατάστασις τοῦ Ε' καὶ Σ' αἰῶνος ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ δυνατότης πραγματοποιήσεως ἐνδές τόσον μεγάλου σχεδίου.

'Ο 4ος αἰῶν παρουσιάζεται εὐνοϊκώτερος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ ἴδεωδους τοῦ ἐθνικωτάτου ρήτορος Ἰσοκράτους. 'Η ἔνωσις

τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἦτο τότε ἡθικὸν καὶ ἔθνικὸν αἴτημα, τώρα εἶναι καὶ οἰκονομικόν, διότι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπέφερον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναστάτωσιν τόσον εἰς τὰς πόλεις ὡς κράτη, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀτομα. Οἱ σοφισταὶ δὲ διδάσκοντες τὸν ἀτομικισμὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς πολιτείας ὡς ἐνότητος. Τὰ ἀτομα ἔχασαν τὴν σύνδεσίν των μὲ τὴν δόλτητα τῆς πόλεως. 'Αφ' ἔτέρου οἱ αὐτοὶ σοφισταὶ διδάσκοντες, ὡς ἀνδρες περιπλανώμενοι, ὅτι πατρὶς εἶναι κάτι περιστότερον ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν γεννᾶται τις, ἐνέβαλλον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν των, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πατρὶς περιλαμβάνει τὸν ὅλον ἑλληνικὸν αόσμον. "Ετσι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, εἰς τὸ αἰτημα τῆς δημιουργίας μεγαλυτέρας πολιτικῆς ἐνότητος πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἔθνων, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πρόκειται περὶ τῆς πανελληνίου ιδέας, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεται ὁ Ἰσοκράτης καθ' ὅλον τὸν βίον του. Χάριν αὐτῆς εἰργάσθη διὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ περιλάβῃ αὕτη τὰς πλείστας τούλαχιστον ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ καταστῇ πανελλήνιος κοινοπολιτεία, ἐν ἴσχυρὸν κράτος ἑλληνικόν.

'Αλλὰ τὸν ἀπογοητεύει ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαρχούς του. 'Η δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦτο ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλέους. Διὰ τοῦτο ἥρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ἵνα αὔτη, ὡς ἀρχηγός, ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ του ίδεώδους.

'Αφορμὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν στροφὴν τοῦ ρήτορος ἔδωσεν ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθη, ὅτε περιήρχετο τὰς συμμαχικὰς πόλεις μαζὶ μὲ τὸν μαθητήν του, τὸν ἴκανωτατὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεον. Τόσον δὲ ἐθαύμασε τὸν Εὐαγόραν ὡς ἄρχοντα, ὡς ίδαικὸν μονάρχην, ὥστε ἐσκέφθη, ὅτι ἔνας τοιοῦτος ἄρχων, μία τοιαύτη προσωπικότης, πρέπει νὰ διδηγήσῃ τοὺς Πανέλληνας κατὰ τῶν Περσῶν.

'Ο θαυμασμός του τώρα πρὸς τὰς προσωπικότητας τὸν φέρει πλησιέστερον πρὸς τὸν Φίλιππον. Οὗτος ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγήν, διότι κατήγετο ἀπὸ τοὺς Ἡρακλείδας, ἦτο συνετὸς καὶ δίκαιος, ἡγέτης ἐκλεκτός, ἄριστος στρατιωτικὸς μὲ ἴσχυρὸν στρατόν, καταπλήσσουσα δραστηριότης· οἱ δὲ Μακεδόνες του δὲν ἦσαν μὲν τόσον πολιτισμένοι, ὅσον οἱ Ἀθηναῖοι, ἦσαν ὅμως ὀγηγὴ ἑλληνικὴ φυλή, ἀξία νὰ μετάσχῃ τῆς παν-

ελληνίου κινήσεως. "Ολα αύτά ήσαν χαρακτηριστικά ίκανά, διὰ νὰ διεκδικῇ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν Ἐλλήνων.

'Αλλ' ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου ὥρθιόθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὴν συμμαχίαν τῆς καὶ μὲ τὸν φλοιογερὸν ρήτορά της Δημοσθένη. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμούμενοι τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα δὲν ἤθελον νὰ εἶναι ἀλλοις ἡγέτης καὶ νὰ τεθῇ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ πόλις των, ἡ πόλις τοῦ Περικλέους, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ δύο αὐτὰ λίαν ισχυρὰ κράτη ἔμελλον νὰ συγκρουσθοῦν. Τὴν κρίσιμον κατάστασιν παρακολουθεῖ ὁ Ἰσοκράτης μὲ ἀγωνίαν· γράφει καὶ εὔχεται ἡ εἰρήνη, ἡ Φιλοκράτειος ἀληθεῦσα, τὴν ὅποιαν ἔκλεισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἶναι στερεά, νὰ γίνη συμμαχία διαρκής, ἀπαρχῇ τῆς πανελληνίου ἐνώσεως.

Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἄξιον ἡγέτην τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους βλέπει τοὺς ισχυροὺς συντελεστὰς τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, νὰ συνεργασθοῦν ἐν ἰσοτιμίᾳ τὰ δύο κράτη καὶ ἡ καταπλήσσουσα δραστηριότης τοῦ Φιλίππου νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς κατανίκησιν τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ, τῶν Περσῶν.

"Ηθελεν δὲ Ἰσοκράτης ἡγέτην τὸν Φίλιππον ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταπεινωσιν τῆς πόλεώς του, τὴν ὅποιαν τόσον ἐκαμάρωνε, τὴν ὅποιαν τόσον ἡγάπα.

'Ο σκοπός του πληροῦται· τὸ πολιτικόν του ίδεωδες πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἡ πόλις του ταπεινοῦται. 'Ο Ἰσοκράτης εἶχε διαγνώσει καλύτερον ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

'Ο Ἰσοκράτης ὡς ρητοριδιδάσκαλος καὶ συγγραφεύς. 'Ο Ἰσοκράτης ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν ὅχι μόνον θεωρητικῶς ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς, διὰ γυμνασμάτων ἐλάμβανε δὲ συνήθως τὰ θέματα τῶν λόγων του ἀπὸ τὴν σύγχρονον ιστορίαν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὅποιας τὰ συμφέροντα ἐνέπνεον αὐτόν.

Θεωρῶν τὴν ρητορικὴν ὅχι ὡς ἀπλοῦν μέσον πειθοῦς, ὡς οἱ ἄλλοι ρήτορες, ἀλλὰ κυρίως ὡς μέσον παιδευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητάς του ὅχι μόνον ίκανούς εἰς τὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους κατὰ τὰ ἥθη καὶ χρησίμους εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ηδονικήσεν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε πάντες ἀναγνωρίζουν αὐτὸν ὡς τὸν μέγιστον ρητοριδιδάσκαλον.

'Ο Ισοκράτης ἔγραψεν ὑπὲρ τοὺς ἔξήκοντα λόγους, ἐκ τῶν ὅποιων σῷζονται 21, δικανικοί, πανηγυρικοί καὶ συμβουλευτικοί ἢ πρὸς ἀσκητινούς γεγραμμένοι· ἐπίσης σῷζονται ἐννέα ἐπιστολαὶ καὶ ἀποσπάσματα ρητορικῆς τέχνης.

Εἰς τοὺς λόγους του ὁ Ισοκράτης προτρέπει πανταχοῦ εἰς ὅμονοιαν καὶ εἰρήνην καὶ συμβουλεύει τοὺς "Ἐλληνας νὰ ἐνωθοῦν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

'Ενταῦθα ἐρμηνεύονται τρεῖς τῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκομένων λόγων τοῦ Ισοκράτους. Πλὴν τούτων ὅμως σπουδαῖοι ἐπίσης εἰναι ὁ Πανηγυρικός, Φιλιππος, Ἀρχιδαμος, Ἀρεοπαγιτικός, Βούσιρις, Παναθηναϊκός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.

Ι. ΜΕΡΟΣ ΛΑΜΠΩΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Α ΖΩΙΣΜ
ΙΟΝΙΣΜΙΣΚ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰς αγωγή. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι εἰδος παραινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκάτους πρὸς τὸν Δημόνικον, γεαρὸν νίὸν τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀποθανόντος φίλου τὸν Ἰππονίκον. Ἀπενθύνει δηλ. πρὸς τὸν Δημόνικον συμβουλὰς καὶ δόηγίας περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ζῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχοντας αὐταὶ γενικὸν χαρακτῆρα, καίτοι μεταχειρίζεται μόνον τὸ ὄφομα τοῦ Δημονίκον, εἶναι πολὺ ὀφέλιμοι διὰ πάντα νέον, καθόσον εἶναι ἀρισταὶ ὑποδεξεῖς περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ Ἰππονίκον τίποτε δὲν γνωρίζομεν, καίτοι τινὲς διδάσκονται, ὅτι ἦτο βασιλεὺς εἰς τιαν πόλιν τῆς Κύπρου.

(α') Ἐν πολλοῖς μέν, ὡς Δημόνικε, πολὺ διεστώσας εὔρή- 1 σομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γάρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε^{πινει}; τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ἀν δ πᾶς αἰών ἔξαλειψειν· ήγούμενος οὖν 2 πρέπειν τοὺς δόξης δρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς εὔνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππόνικον συνηθείας· πρέπει γάρ τοὺς παιδας ὥσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. (β') Ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλ- 3 λαμβάνοντας καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ μὲν γάρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἀλλους ἐπιχειρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ. "Οσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἁευτῶν φίλους τοὺς προ- 4 τρεπτικοὺς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦ-

σιν, οὐ μὴν περὶ γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δ' ὃν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἥθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσούτῳ μᾶλλον ἔκείνων τοὺς ἀκούοντας ὡφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὑρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὃν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὅμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὄδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἡδυνήθησαν, ἣς οὐδὲν κτῆμα σε-
6 μνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἡ χρόνος ἀνή-λωσεν ἡ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἡ καλο-καγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν, ἔξουσίαν μὲν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρασκευά-ζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὡφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχον-τας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε,
7 ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελεῖσις ἐπεσκότησεν· Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις οἵς ἀν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῆ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείτων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγε-νείας ἐστί, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δύναται καθιστᾶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν
8 ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη. Ράδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστιν ἐκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν Θησέως ἔργων, οἵς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἀπαντα χρό-νον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἔκείνοις πεπραγμένων.

9 (γ') Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀνα-μνησθεῖς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἔξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ ῥᾳθυμῶν διετέ-

λεσε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἥγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θητός, ἐπειμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διώκει τὸν ἔαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλος ἦν καὶ μεγαλοπρεπής καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν 10 σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας. Ἡγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἔταιρίαν πολλῷ κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπου γένους καὶ προαιρέσιν ἀνάγκης ἐπιλίποι δ' ἀν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἔτεροις κατιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς 11 Ἱππονίκου φύσεως νῦν ἔξενηνόχαμεν, πρὸς δὲν δεῖ ζῆν σ' ὅσπερ πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἡγησάμενον, μιητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρώας ἀρετῆς γιγνόμενον· λαϊσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων· ἥγου δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγω- 12 νιστὰς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐνάμιλλος γενήσει τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασιν. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην οὐδενατὸν διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον· τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγώ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὃν ἂν μοι δοκεῖς ἐπιτηδευμάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

* (δ') Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μό- 13 νον θύων ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον ὃσι μέν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ δόξεις ἀμα τε τοῖς θεοῖς θύειν καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, 14

οίους ἀν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας.
 "Ασκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην
 ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἀν ἐπιτύχοις, εἰ λήγοις
 τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος.
 Μήτε γέλωτα προπετῇ στέρ-
 γε μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γάρ ἀνόητον, τὸ
 15 δὲ μανικόν.
 "Α ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι
 καλόν."
 Εθιζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννουν· δι' ἐ-
 κεῖνο μὲν γάρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.
 Ή-
 γοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [κόσμον] αἰσχύνην, δικαιοσύ-
 νην, σωφροσύνην· τούτοις γάρ ἀπασι δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ τῶν
 16 νεωτέρων ἥθος.
 Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λή-
 σειν· καὶ γάρ ἀν τοὺς ἄλλους λάθης, σεαυτῷ συνειδήσεις.
 Τοὺς
 μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου,
 τοῖς δὲ νόμοις πείθου.
 Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης
 17 τέρ-
 ψις γάρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἀνεύ δὲ τούτου κάκιστον.
 Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, καὶ φευδεῖς ὅσιν· οἱ γάρ πολλοὶ τὴν
 μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρός δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.
 "Α-
 παντα δόκει ποιεῖν ὡς μηδένα λήσων· καὶ γάρ ἀν παραυτίνα
 κρύψης, ὕστερον ὁφθήσει.
 Μάλιστα δ' ἀν εὐδοκιμοίης, εἰ φαί-
 νοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἀ τοῖς ἄλλοις ἀν πράττουσιν ἐπιτι-
 18 μώης.
 Εἳνας φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής.
 "Α μὲν ἐπίστασαι,
 ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἀ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσ-
 λάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις· διοίως γάρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα
 χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν
 φίλων μὴ λαβεῖν.
 Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν
 τῶν λόγων φιληκοτάν· οὕτω γάρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς
 19 εὑρημένα συμβῆσταί σοι ῥαδίως μανθάνειν.
 Ήγοῦ τῶν ἀκου-
 σμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γάρ
 ταχέως ἀπολέπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σο-
 φία γάρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον.
 Μή κατόκνει μακρὰν
 ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλο-

μένους αἰσχρὸν γάρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἔνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ 20 γίγνου φιλοπροσήγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσήγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐ- προσήγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς, οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέως μὲν ἔχει πρὸς ἀπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις οὕτῳ γάρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθῆς ἔσει, τοῖς δὲ φίλος γενήσει. Τὰς ἐν- τεύξεις μὴ ποιοῦ πυκνὰς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν πλησμονὴ γάρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐ- 21 κουσίοις, ὅπως ἀν δύνη καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὡφ' ὃν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρόν, τούτων ἐγκράτειαν ἀσκει πάν- των, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, ἐὰν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὃν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὃν εὐπορήσεις, τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχης πρὸς τοὺς ἀμαρ- τάνοντας, ὥσπερ ἀν πρὸς ἀστυνόμους ἀλλούς τοὺς ἀλ- λους ἔχειν ἀξιώσειας, ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἐὰν αἰσχρὸν ὑπο- λάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἀρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, ἐὰν τὰς τῶν ἀλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπης καὶ σεαυτὸν ὡς ἀνθρωπὸς ὃν ὑπομιμήσκης. Μᾶλλον τῇρει 22 τὰς τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γάρ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας τρόπον ὄφου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. Προσήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσ- περ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγει, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι κάκείνοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὁρκον ἐπακτὸν προσ- 23 δέχου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασφάζων. Ἐνεκα δὲ χρημά- των μηδένα θεῶν ὀμόσης, μηδὲ ἀν εὐορκεῖν μέλλης· δόξεις γάρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν. Ἑ-

24 Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὸν ἀν ἔξετάσης, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γάρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἶς καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνουν, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὅμοιώς γάρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλει. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι 25 προσποιῆ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχῶν μὲν γάρ οὐδὲν βλαβήσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστῆσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γάρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἀριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελ- 26 τος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. Ὁμοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμιζε τῶν ἔχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιίαις καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεράνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γάρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθον- 27 ται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον. Ἀγάπα τῶν ὑπάρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν, ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μέν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γάρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἀν εἴ τις 28 ἵππον κτήσαιτο καλὸν κακῶς ἴππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἔ-

νεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι δύνασθαι καὶ τοῦ φίλω σπουδαίω δυστυχοῦντι βοηθῆσαι πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης²⁹ κοινὴ γάρ η τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀδρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὗ ποιεῖ καλὸς γάρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις διφειλομένη. Κακοὺς εὗ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γάρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσι οἱ τε κακοὶ τοὺς ὡφελοῦντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἔξαπατῶντας ἀμφότεροι γάρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαιλότατον χαριζομένους, οὐχ ἔξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας διμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γάρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὅγκον μόλις ἀν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ τῶν διμιλητικῶν τρόπον ἀπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δ' ἔσει μὴ δύσερις ὁν μηδὲ³⁰ δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνικος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἀν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γάρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μέν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος ὁν, βαρὺ γάρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς³¹ ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἐὰν δέ ποτε σοι συμπέσῃ καιρός, ἔξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γάρ ὁ νοῦς ὑπ' οἴνου διαφθαρῇ, ταύτα πάσχει τοῖς ἀρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβαλοῦσιν· ἐκεῖνά τε γάρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνούντων ἡ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας.³² Αθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἴναι, θνητὰ δὲ τῷ συμ-

- 33 μέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ὡς τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδάινοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας πολλάκις γάρ ὅν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἕργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν. Οὓς δὲν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας ἀρχὴν γάρ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.
- 34 Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γάρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ὡς τοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εύτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εύβουλίαν. Περὶ δὲν ἀσχύνη παρρησιάσασθαι, βούλει δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γάρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.
- 35 "Οταν ὑπέρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἔαυτοῦ διώκησεν· δὲ γάρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλεύεσται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Οὕτω δὲν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψειας· καὶ γάρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἥθη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γάρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὃστε σοι συμβήσεται παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἵσχυρότατον μέντοι νόμον ἥγου τὸν ἐκείνων τρόπον." Ωσπερ γάρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν
- 37 βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· δὲν γάρ δὲν ἐκεῖνος ἀμάρτη,

σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου μὴ πλουσιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γάρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γάρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἵα περ ἀν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῆς. Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου δὲ τὸ 38 ἵσον ἔχων, ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι' ἀσθένειαν ἄλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν ἢ πλοῦτον ἀδικον· τοσούτῳ γάρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὡφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκεύαζει, κάκείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι, τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου 39 τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γάρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ 40 τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἀσκεῖ· μέγιστον γάρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῶ τῷ σώματι μὲν εἴναι φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν δὲ τι 41 ἀν μέλλης ἔρειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γάρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἡ περὶ ὃν οἰσθα σαφῶς, ἡ περὶ ὃν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τούτοις γάρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀμεινον σιγᾶν ἡ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἴναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γάρ 42 οὔτ' εὑτυχῶν ἔσει περιχαρής οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδὲν ἐτέροις ὃν κατάδηλος· ἀτοπὸν γάρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλλον εὐλαβοῦ φόγον ἡ κίνδυνον· δεῦ γάρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν

φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δέ ποτε σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης· τὸ μὲν γάρ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ὅδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμεν.

44   (ε') Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἥλικιαν· οὐδὲ γάρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἀμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἔξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γάρ τούτων χρείαν ῥᾳδίως εἰδίσεις, τὸν δὲ μετ' εὔνοίας συμβουλεύοντα χαλεπῶς εὑρήσεις· δπως οὖν μὴ παρ' ἑτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὕσπερ ἐκ ταμείου προφέρης, φήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν ὃν ἔχω σοι συμβουλεύειν.

45   Πολλὴν δ' ἀν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἣς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γάρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὑρήσομεν ὕσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τούναγτίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίω χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γάρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκός καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ

46 τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἀν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, δτι καὶ τὰς ἥδονάς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γάρ τῷ ῥᾳθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονάς ἀγαπᾶν εὐθὺς αἱ λῦπαι ταῖς ἥδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονομεῖν ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς
47 καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· οὐκεῖ μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἥδονάς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὔχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύο-

μεν, ώς τῆς τελευτῆς αἰσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γάρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δὶ' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιοῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἔνεκα διαπονοῦμεν. (ς') Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς⁴⁸ μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὔθυς γάρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίηνται τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἶόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γάρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἔξαμαρτάνοντας ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γάρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνον ψευδο-⁴⁹ μένους ἀποδοκιμάζομεν, ἢ πού γε τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττουμένους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἀν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἡ μὲν γάρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἔνεγχειρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὑδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θητὸν ὄντα τῆς⁵⁰ τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἥγοῦμαι κάκείνους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλώσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γάρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς δεῖ παρα-⁵¹ δείγματι χρώμενόν σ' ὁρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καὶ τῶν ἀλλων σοφιστῶν εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν· ὡσπερ γάρ τὴν μέλιτταν δ-⁵² ρῶμεν ἐφ' ἀπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὁρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γάρ ἀν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Εἰσαγωγή. "Οπως δι πρός Δημόνικον εἶναι συμβουλευτικός, οὗτο καὶ δι πρός Νικοκλέα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν περιέχει συμβουλάς καὶ δόδηγίας χρησίμους διὰ πάντα ἀνθρωπον, οὗτος δέ, περιέχων συμβουλάς καὶ δόδηγίας περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν δόπον δι Νικοκλῆς πρέπει νὰ ἀρχῃ, εἶναι χρήσιμος διὰ τὸν ἀρχοντας.

Πρός τὸν αὐτὸν Νικοκλέα ἀπέστειλεν διὸ ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας)· καὶ δι μὲν ἐπιγραφόμενος Νικοκλῆς εἶναι συμβουλευτικός πρός τὸν Σαλαμινίον, ἵνα ὑπακούοντας εἰς τὸν βασιλέα των, δὲ Εὐαγόρας εἶναι ἐγκώμιον τοῦ πατρὸς τον Εὐαγόρου.

(α') Οἱ μὲν εἰωθότες, ὡς Νικόκλεις, τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν ἐσθῆτας ἔχγειν ἢ χαλκὸν ἢ χρυσὸν εἰργασμένον ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὃν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς οὐ δόσιν ἀλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν διμολογούντων καπηλεύειν· ἡγησάμην δὲ ἀν γενέσθαι ταύτην καλλίστην δωρεὰν καὶ χρησιμωτάτην καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοὶ τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθείην δρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος καὶ τίνων [ἔργων] ἀπεχόμενος ἀριστ' ἀν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικοίης. Τοὺς μὲν γάρ ιδιώτας ἔστι πολλὰ τὰ παιδεύοντα, μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἐκάστην βουλεύεσθαι τὴν ἡμέραν. Ἐπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἔκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν, ἔτι δὲ ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερῶς ἔξειναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ποιητῶν τινες τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρὴ ζῆν καταλελοίπασιν. ὅστ' ἔξ ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίγνεσθαι. Τοῖς

δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀλλ' οὓς ἔδει παιδεύ- 4
εσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶ-
σιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώ-
πων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες πρὸς χάριν δμιου-
σι. Καὶ γάρ τοι κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων καὶ
πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς
ἀφορμαῖς πεποιήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν
ἔστιν ἄξιον ἐλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μέν, ἐπει-
κῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννεύοντων· ὅταν μὲν γὰρ 5
ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλούτους καὶ τὰς δυνα-
στείας, ἵσοθέουσι ἀπαντες νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄν-
τας· ἐπειδὴν δ' ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ
διεξιόντες ὁρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἥκιστα χρῆν διεφθαρμένους,
τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἔξαμαρτεῖν ἡναγκασμένους, τοῖς
δ' ἀμφότερα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὁπωσοῦν ζῆν ἡγοῦν-
ται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἀπάσης τῆς
'Ασίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς 6
αἴτιόν ἔστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ιερωσύνην παντὸς ἀν-
δρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγι-
στόν ἔστι καὶ πλείστης προνοίας δεόμενον.

(β') Καθ' ἔκάστην μὲν οὖν τὴν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ὃν τις μά-
λιστα δύναιτο κατὰ τρόπον διοικεῖν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυ-
λάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν δὲ παρόντων ἔργων
ἔστι συμβουλεύειν· καθ' ὅλων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὡν χρὴ
στοχάζεσθαι καὶ περὶ ἀδεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελ-
θεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἔξεργασθὲν ἄξιον τῆς ὑποθέ- 7
σεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν
μετὰ μέτρου ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων
ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὅντα τῶν συντιθέντων μεγάλας τὰς
προσδοκίας παρέσχεν, ἐπιτελεσθέντα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπι-
δειχθέντα πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν·

8 οὐ μὴν ἀλλὰ τό γ' ἐπιχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλελειμμένα καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις· οἱ μὲν γάρ τοὺς ἴδιώτας παιδεύοντες ἐκείνους μόνον ὡφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειν, ἀμφοτέρους ἀν δύνησει, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γάρ ἀν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πραοτέρας ποιήσειν.

9 (γ') Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἔστιν· ἀν γάρ ἐν κεφαλαίοις τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιιλάβωμεν, ἐνταῦθ' ἀποβλέποντες ἀμεινον καὶ περὶ τῶν μερῶν ἐροῦμεν. Οἷμαι δὴ πάντας ἀν διμολογῆσαι προσήκειν αὐτοῖς πόλιν δυστυχοῦσαν παῦσαι καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι· τὰ γάρ ἀλλα τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἔκάστην τούτων ἔνεκα 10 πρακτέον ἔστι. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, δτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένους μὴ ῥᾳθυμεῖν μηδ' ἀμελεῖν ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσονται τῶν ἀλλων· δέδεικται γάρ, δτι τοιαύτας τὰς βασιλείας 11 ἔξουσιν, οἵας περ ἀν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν."Ωστ' οὐδενὶ τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν ὡς τοῖς βασιλεύουσι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν· ἀπασαι γάρ αἱ πανηγύρεις οὐδὲν μέρος τιθέασι τούτων τῶν ἀθλων, περὶ δὲ τὴν ὑμεῖς καθ' ἔκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.

(δ') "Ων ἐνθυμούμενον χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως, δσονπερ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς 12 ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἀλλοις πράγμασι χρησίμην εῖναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίγνεσθαι μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν· μηδὲ καταγνῶς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὑρήκαμεν, αἵς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἀν πρὸς

ἀρετὴν ὀφελήσαιμεν, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐ-
πιμελείας μάλιστα δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν εὐεργετεῖν,¹³
οὕτῳ διάκεισθαι τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονι-
μωτάτοις πλησίαζε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἀν δύνη, μεταπέμπου,
καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὔδοκιμούντων μήτε τῶν σοφιστῶν
μηδενὸς οἶου δεῖν ἀπείρως ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατής γί-
γνου, τῶν δὲ μαθητής, καὶ παρασκεύαζε σαυτὸν τῶν μὲν ἐλατ-
τόνων κριτήν, τῶν δὲ μειζόνων ἀγωνιστήν. Διὰ γάρ τούτων τῶν
γυμνασίων τάχιστ'¹⁴ ἀν γένοιο τοιοῦτος, οἶον ὑπεθέμεθα δεῖν
εἶναι τὸν δρθῶς βασιλεύοντα καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσον-
τα. Μάλιστα δ' ἀν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν
ἡγήσαιο τοὺς χείρους τῶν βελτιώνων ἀρχειν καὶ τοὺς ἀνοη-
τοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν· ὅσφι γάρ ἀν ἔρρω-
μενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν ἀτιμάσῃς, τοσούτῳ μᾶλ-
λον τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις.

(ε') "Αρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι¹⁵
τῶν δεόντων ποιήσειν, πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ
καὶ φιλόπολιν· οὔτε γάρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ'
ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἶόν τε καλῶς ἀρχειν, ἀν μή τις χαί-
ρῃ τούτοις, ὃν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτω
σοι τοῦ πλήθους καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς
ἀρχειν, γιγνώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων¹⁶
πολιτειῶν αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἴτινες ἀν ἀ-
ριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγήσεις, ἀν
μήθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον ἔᾶς μηθ' ὑβριζόμενον περιορᾶς, ἀλλὰ
σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι
μηδὲν ἀδικήσονται· ταῦτα γάρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα
χρηστῆς πολιτείας ἔστιν.

(σ') Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει¹⁷
καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα, καὶ μάλιστα μὲν εὐ-
ρετῆς γίγνου τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μή, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλ-

λοις δρθῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας καὶ σφίσιν αὐτοῖς δμολογουμένους, πρὸς δὲ τούτοις οὔτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἶόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιοῦσι· ταῦτα γάρ 18 ἄπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους, ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθυμότερον ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιοῦ περὶ ὃν ἀν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι μὴ πρὸς χάριν μηδὲ ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ’ ἀεὶ ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν γίγνωσκε· καὶ γάρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀκινήτως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νό-
19 μους τοὺς καλῶς κειμένους. Οὕκει τὴν πόλιν δμοίως ὥσπερ τὸν πατρῶον οἶκον ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεις ἀκριβῶς, ἵν’ εὐδοκιμῆς ἄμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιδείκνυσο μηδὲ ἐν μιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων ἀλλ’ ἐν τε τοῖς προειρημένοις καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γάρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τε σοὶ παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος ἀξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.

20 Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποίει μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, ἥγοῦ δὲ θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἀν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιότατον σαυτὸν παρέχης· μᾶλλον γάρ ἐπὶ τοὺς τοιούτους ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. (ζ') Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς [τῶν φίλων] τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς τοὺς εὔνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἥγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γάρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ σώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ’ ἀν τις δύναιτο. Κήδου τῶν οἴκων τῶν πολιτικῶν καὶ νόμιζε καὶ τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ τῶν σῶν

ἀναλίσκειν καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἀπαντά γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἔστι. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω²² φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὄρκους. "Απασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν πάρεχε καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον, περὶ πλείστου δὲ ποιοῦ τῶν ἀφικηνουμένων μὴ τοὺς σοὶ δωρεάς ἀγοντας ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας· τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς²³ πολλοὺς φόβους ἔξαίρει τῶν πολιτῶν καὶ μὴ βούλου περιδεεῖς εἶναι τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας· ὅπως γὰρ ἀν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ἦ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδέν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾶος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανομένων.

'Αρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρᾳ²⁴ κοιλάζειν ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀμεινον αύτῶν σὲ βουλεύεσθαι. Πολεμικὸς μὲν ἵσθι ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὔτως δομίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἡττους, ὥσπερ ἀν τὰς κρείττους πρὸς ἑαυτὸν ἀξιώσειας. Φιλονίκει μὴ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ²⁵ δῶν κρατήσαντί σοι μέλλοι συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονας νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, δῶν οἵσι τ' εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς καλῶν μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἵσι ἀν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς²⁶ μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους ἀλλὰ τοὺς ἀριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἐὰν πάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων καὶ κακίας ἄρξης, ἀλλ' ἀν τοιοῦτος ὕν, οἷον χρή, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ

παρόντι μετρίων ἐπιθυμῆς καὶ μηδενὸς τούτων ἀτυχῆς.

- 27 (η') Φίλους αὐτῷ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὅν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὅν ἀριστα τὴν πόλιν διοικήσεις.⁷ Ακριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδώς, ὅτι πάντες οἱ μὴ σοι πλησιάσαντες ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς 28 αὐτὸς τὰς αἰτίας ἔξων, ὃν ἀν ἐκείνοι πράξωσι. Πιστούς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἀπαν ὃ τι ἀν λέγης ἢ ποιῆς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα, περὶ ὃν ἀμφιγνοῆς, ἔχης τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνην κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ' εὔνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. "Ακουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἀμα τούς τε λέγοντας, δόποιοι τινές εἰσι, καὶ περὶ ὃν ἀν λέγωσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίας τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας αἴσπερ τοὺς ἔξαμαρτάνοντας.

- 29 "Αρχε σαυτοῦ μηδὲν ἥττον ἢ τῶν ἀλλῶν, καὶ τοῦθ' ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἀν μηδεμιᾷ δουλεύης τῶν ἥδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῇ προσδέχου μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν, ἔξ ὃν αὐτός τ' ἐπιδώσεις καὶ 30 τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. (θ') Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἀ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἃς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες μᾶλλόν σου τὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσι. Λάγθανε μέν, ἣν ἐπὶ τῷ σοι συμβῇ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ

τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γιγνώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἥθος δόμοιοῦται τοῖς ἀρχοσι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἃν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾶς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους διὰ τὴν σήν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν ἡ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν ὁ μὲν γάρ θυητός, ἡ δ' ἀθάνατος, καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὧντή, καὶ τὰ μὲν καὶ φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δ' οὐχ οἶν τ' ἄλλ' ἡ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς χρὴ τοὺς βασιλεύοντας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἵν' οἱ μὲν δρῶντες διὰ τὴν δψιν ἀξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἰναι νομίζωσιν, οἱ δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὥρμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους ἀεὶ τοὺς σαυτοῦ καὶ τὰς πράξεις, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις ἀμαρτήμασι περιπίπτης. Κράτιστον μὲν γάρ τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν, ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ καὶ μὴ πλεονάζειν· αἱ γάρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἡ ταῖς ὑπερβολαῖς ἔνεισιν. (ι') Ἀστεῖος εἰναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν γάρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμότετε. Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἔστι τῶν προσταγμάτων· εὐρήσεις γάρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς δύντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστέίους εἰναι ταπεινούς φαινομένους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἐκατέρᾳ προσοῦσαν διαφεύγειν. "Ο τι ἀν ἀκριβῶσαι βουληθῆς, δῶν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρίᾳ μέτιθι καὶ φιλοσοφίᾳ· τὸ μὲν γάρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδούς σοι δεῖξει, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπίπτοντα καὶ τοῖς ἴδιώταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἀν γάρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύης,

- 36 ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσει. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἴδιωτῶν τινὰς ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσι. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν.
- Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σαυτῷ καὶ τῇ πόλει 37 διαφυλάττειν· ἢν δ' ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἱροῦ τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχρῶς. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας καὶ φρόντιζ', ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πράξεις. (ια') Μὴ περιίδης τὴν σαυτοῦ φύσιν ἀπασαν ἀμαδιαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θυητοῦ σώματος ἔτυχες, πειρῶ τῆς 38 ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. "Ἄττ' ἀν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὡν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. Α τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἀν συμβουλεύσειας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν.
- 39 ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας ἀλλὰ τοὺς εῦ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας· μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἀλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, ὅμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφοράς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν
- 40 ἐπισταμένους. (ιβ') Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν λεγομένων ἔστιν, ἀ καὶ σὺ γιγνώσκεις. Οὐδὲ γάρ ἐμὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἡπιστάμην, ὅτι τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἀλλων καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μέν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηρόσασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντας ἕօράκασιν, οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. Άλλα γάρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρὴ
- 41 τούτοις [τῶν ἐπιτηδευμάτων] ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς

ούτε παράδοξον οὔτ' ἀπιστον οὔτ' ἔξω τῶν νομίζομένων οὐδὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον χαριέστατον, δις ἀν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἀλλών διανοίαις ἀθροῖσαι πλεῖστα δυνηθῆ καὶ φράσαι κἀλλιστα περὶ αὐτῶν.⁴² Επεὶ κἀκεῖνό μοι πρόδηλον ἦν, διτι τὰ συμβουλεύοντα καὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἀπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἡδιστά γ' αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ πεπόνθασιν ὅπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας καὶ γάρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μέν, πλησιάζειν δὲ βούλονται τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἄν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγυντος διος καὶ Φωκυλίδου ποίησιν καὶ γάρ τούτους φασὶ μὲν ἀρστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἴρονται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις.⁴³ Ετι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἵς ἐκεῖνοι μάλιστ' ἐσπούδασαν, δμοίως ἀν καὶ πρὸς ταύτας διατεθεῖεν. Ήδιον γάρ ἀν κωμῳδίας τῆς φαυλοτάτης ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσειαν. (ιγ') Καὶ τί δεῖ καθ' ἐν λέγοντα διατρίβειν; ὅλως γάρ εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὑρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις οὔτε τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καλλίστοις οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἥδονάς ἔχοντας καὶ δοκοῦντας καρτερικούς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιοῦντας.⁴⁴ Ὅστε πῶς ἄν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν ἢ διδάσκων ἢ χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν; οἱ πρὸς τοῖς εἰρημένοις φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἀπλοῦς δ' ἥγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, οὕτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὃστ' οὐδὲ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἵσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἴδιων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων

διαλεγόμενοι, βούλοιντο δ' ἀν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι καὶ σκέψασθαι περὶ τίνος τῶν ἀναγ-
 47 καίων· εὔροι δ' ἄν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνου-
 σίαις ἢ λοιδοροῦντας ἢ λοιδορουμένους, ἐν δὲ ταῖς ἔρημίαις οὐ
 βουλευομένους ἀλλ' εὔχομένους. Λέγω δ' οὐ καθ' ἀπάντων ἀλ-
 48 λὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὅντων.³ Εκεῖνο δ' οὖν φανε-
 ρόν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρι-
 σμένον τοῖς πολλοῖς μὴ τοὺς ὡφελιμωτάτους τῶν λόγων ζη-
 τεῖν ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους· ἀκούοντες μὲν γάρ τῶν τοιού-
 των χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας
 ψυχαγωγοῦνται. Διὸ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρώ-
 τους εὑρόντας τραγῳδίαν ἀξίον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν
 φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κα-
 49 τεχρόσαντο πρὸς τὴν ποίησιν.⁴ Οἱ μὲν γάρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς
 πολέμους τοὺς τῶν ἡμιθέων ἐμμιθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους
 εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν, ὥστε μὴ μόνον ἀκου-
 στοὺς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. Τοιούτων οὖν παρα-
 δειγμάτων ὑπαρχόντων δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκροω-
 μένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλεύειν
 ἀφεκτέον, τὰ δὲ τοιαῦτα λεκτέον, οἵς ὁρῶσι τοὺς ὄχλους μά-
 λιστα χαίροντας.

50 (ιδ') Ταῦτα δὲ διηγέρθιον ἡγούμενος σὲ δεῖν, τὸν οὐχ ἔνα
 τῶν πολλῶν ἀλλὰ πολλῶν ὅντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώ-
 μην ἔχειν τοῖς ἀλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων μηδὲ
 τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς κρίνειν, ἀλλ'
 51 ἐπὶ τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν, ἀλλως τ' ἐπειδὴ περὶ
 μὲν τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν
 φιλοσοφίαν ὅντες καὶ φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων,
 οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ διὸ ἀλλων τινῶν φρονιμωτέρους
 ἔσεσθαι τοὺς αὗτοῖς πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ πάντες ὄμοιο-
 γοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἐκάστου τούτων

φαίνεσθαι βουλεύεσθαι δυνάμενον. Χρή τοίνυν ἀφέμενον τῶν 52 ἀμφισβητουμένων ἐπὶ τοῦ συνομολογουμένου λαμβάνειν αὐτῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν συμβουλεύοντας, εἰ δὲ μή, καὶ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων λέγοντας. Καὶ τοὺς μὲν μηδὲν γιγνώσκοντας τῶν δεόντων ἀποδοκίμαζε· δῆλον γάρ, ὃς ὁ μηδὲν ἀν αὐτὸς χρήσιμος οὐδ' ἀν ἄλλον φρόνιμον ποιήσειε· τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυ- 53 ναμένους δρᾶν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θεράπευε, γιγνώσκων, δτὶ σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν· ἥγοῦ δὲ τούτους μεγίστην σοι ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἀν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλεῖστ' ὀφελῆσαι δυνηθῶσιν.

(ιε') Ἐγὼ μὲν οὖν ἡ τε γιγνώσκω παρήνεκα καὶ τιμῶ σε 54 τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένας ἀγειν σοι δωρεάς, ἀς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν διδόντων ἡ παρὰ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἵς καν σφόδρα χρῆ καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλείπης, οὐ κατατρίψεις, ἀλλὰ μείζους καὶ πλείονος ἀξίας ποιήσεις.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Εἰ σα γωγή. Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζεται ύπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους (§§ 8 καὶ 11) ώς ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς ἐξύμνησιν τῆς ἀρετῆς ἀποθανόντος συγχρόνου ἀνδρὸς διὰ πανηγυρικοῦ λόγου. Ὑπόθεσις τοῦ παρόντος λόγου εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Εὐαγόρας (405 - 375 π. Χ.). Οὗτος ἐγεννήθη μακρὰν τῆς Σαλαμῖνος, διότι τὴν ἀρχὴν κατεῖχε τότε ἀρπαξ τις ἐλθὼν ἐκ Φουνίκης. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἥλθεν εἰς ἥλικιαν, κατέβαλε τὸν τύραννον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων τον (405 π. Χ.). Ἀμέσως τότε ἐφρόντισε νὰ προαγάγῃ τὴν πόλιν ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία ἐνεψυχώθησαν, ἡ δὲ ἐκ τούτων οἰκονομικὴ εὐπορία ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Εὐαγόραν νὰ προαγάγῃ καὶ τὰ στρατιωτικά. Τόσον δὲ ἴσχυρός ἦγινεν, ὅστε τὸ 396 π. Χ., ἐπωφελούμενος ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Περσῶν πρὸς τὸν Σπαρτιάτας, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ὑπαγάγῃ ὅλην τὴν Κύπρον εἰς τὸ κράτος τον. Πράγματι ἐντὸς δλλγον ὅχι μόνον ἡ Κύπρος ἀλλὰ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Φουνίκης ὑπήκοον εἰς αὐτόν.

Ἄλλὰ ἐπῆλθεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, κατὰ τὴν δροῖαν ἡ Κύπρος ὑπήγετο εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν (387 π. Χ.). Ὁ Εὐαγόρας ὅμως δὲν ἀναγνωρίζει αὐτήν διὰ τοῦτο ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Περσῶν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Εὐαγόρας ἐνίκησε τὸν Πέρσας, ἀλλὰ κατόπιν ἐποιορκήθη εἰς τὴν Σαλαμῖνα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ὁρόντα καὶ Τιριβάζον. Ὁ Εὐαγόρας ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ εἰληφενήσῃ ὡς ἵσος μὲ τὸν μέγαν βασιλέα, ὑπὸ τὸν δρον νὰ διατηρήσῃ μὲν τὸ βασιλικὸν ἀξιωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ὅλας τὰς κτήσεις του. Ἡ διὰ τὸν Πέρσας αἰσχρὰ αὕτη συνθήκη ἔγινε τὸ 385 π. Χ.

Δέκα ἔτη βραδύτερον, ἥτοι τὸ 374 π. Χ., ἐδολοφονήθη ὑπό τυρος δούλου του, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ νέος του Νικοκλῆς, ὁ δόποιος ἐπιθυμῶν νὰ τιμήσῃ τὸν πατέρα του προέτρεψε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τὸ ἐπικήδειον τοῦτο ἔγκωμιον.

(α') Ὁρῶν, ὡς Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον του πατρὸς

οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἕπτων τε καὶ τριήρων ἀμίλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγησάμην Εὔαγόραν, εἰ τις ἐστὶν αἰσθητοῖς τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὔμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα καὶ χαίρειν ὅρῶντα τὴν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, εἰ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διέλθειν τῶν ἔκεινων πεπραγμένων· εὐρήσομεν γάρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἱρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιοῦντας, δπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἔξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὅντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· δ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἔκεινου πράξεις, ἀείμνηστον ἀν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὔαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειν.

(β') Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἀνδρας ἀγαθοὺς γεγενημένους, ἵν' οἱ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἔχρωντο περὶ αὐτῶν, οἱ δὲ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογήσονται μᾶλλον ὃν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἀν ἀθυμήσειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωικὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὑμνουμένους καὶ τραγῳδουμένους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδ' ἀν ὑπερβάλλῃ τὰς ἔκεινων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον; τούτων δ' αἴ-

τιος ὁ φθόνος, ὃ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν· οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὡσθ' ἥδιον ἀν εὐλογουμένων ἀκούοιεν, οὓς οὐκ ἴσασιν, εἰ γεγόνασιν, ἢ τούτων, ὑφ' ὧν εὗ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν. Οὐ μὴν δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἔθιστέον ἀκούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἵσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπάνορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἔχόντων.

- 8 (γ') Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον περὶ μὲν γάρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὅντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγράψαντας τοῖς μὲν γάρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γάρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἵον τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἵς ἀν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν ἀλλὰ 10 πᾶσι τοῖς εἰδέσι διαποιῆσαι τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖον ἐστι γρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ δυθμῶν ἀπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἀ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὡστ' ἀν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμημάσιν ἔχῃ κακῶς, δύμως αὐταῖς ταῖς εὑρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγοῦσι 11 τοὺς ἀκούοντας. Γνοίη δ' ἀν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν.

ἢν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὄνοματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπη, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἡς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. "Ομως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλ' ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χεῖρον τῶν ἐν ταῖς ὠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὔαγρόου καὶ 12 τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν κάμε τῶν ἀλλων ἔνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῷ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχεν. "Ομολογεῖται μὲν γάρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμί- 13 θέων εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἀν Αἰακίδας προκρίνειεν· ἐν μὲν γάρ τοῖς ἀλλοις γένεσιν εὑρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας, οὗτοι δ' ἀπαντεῖς ὀνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγόνασι.

(ε') Τοῦτο μὲν γάρ Αἰακὸς διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ 14 γένους τοῦ Τευχριδῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήγεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς "Ελλησι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἥλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἵκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἀν εύρεσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὡν ἐδεήθησαν, ιερὸν ἐν 15 Αἰγίνη κατεστήσαντο κοινὸν τῶν "Ελλήνων, οὕπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχήν. Καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον, ἔως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὡν δόξης διετέλεσεν· ἐπειδὴ τε μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρῃ μεγίστας τιμᾶς ἔχων παρεδρεύειν ἐκείνοις. (ζ') Τούτου δὲ 16 παῖδες ἦσαν Τελαμῶν καὶ Πηλεύς, ὃν δὲ μὲν ἔτερος μεθ' "Η-

- ρακλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἡξιώθη,
 Πηλεὺς δ' ἐν τε τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας
 καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας Θέτιδι τῇ
 Νηρέως θυνητὸς ὁν ἀθανάτῳ συνώκησε, καὶ μόνου τούτου
 φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον
 17 ἀσθῆναι. (ζ') Τούτοιν δ' ἔκατέρου, Τελαμῶνος μὲν Αἴας καὶ
 Τεῦκρος ἐγενέσθην, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οἱ μέγιστον καὶ
 σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γάρ ἐν ταῖς
 αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδὲ ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς
 κατώκουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς "Ελλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβά-
 ρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἔκατέρων ἀθροισθέντων, οὐ-
 18 δενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κιν-
 δύνοις Ἀχιλλεύς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἔκει-
 νον ἡρίστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἀξιος
 καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνε-
 ξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατέκισεν, διμώ-
 νυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ
 19 γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.
 (η') Τὰ μὲν οὖν ἔξ ἀρχῆς Εὐαγόρα παρὰ τῶν προγόνων
 ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον
 τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ
 Τεῦκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δὲ ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ
 Φοινίκης ἀνήρ φυγάς καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύοντος
 20 καὶ μεγάλας δυναστείας λαβὼν οὐχάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ κα-
 κὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ
 πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἔξεβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασι-
 λείαν κατέσχεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος
 ἀσφαλῶς κατασκευάσασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἔξε-
 21 βαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.
 (θ') Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστώτων καὶ τῶν ἐκγόνων
 τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἔχόντων Εὐαγόρας γίγνεται· περὶ οὗ

τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὄψεις τὰς ἐν τοῖς ὑπνοῖς γενομένας, ἐξ ὧν μειζόνων ἀν φανείη γεγονώς ἢ κατ' ἀνθρωπον, αἱροῦμαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, διτι τοσούτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνων πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφίημι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν.²¹ Αρέσομαι δ' ἐκ τῶν ὅμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

(ι') Παῖς μὲν γάρ ὧν ἔσχε κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφροσύνην, ἀπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί. Καὶ τούτων μάρτυρας ἀν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἀπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ ῥώμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν.²² Ανδρὶ δὲ γενομένῳ ταῦτά τε πάντα συνηξήθη καὶ πρὸς τούτους ἀνδρείᾳ προσεγένετο καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδὲ ὕσπερ ἔτεροις τισίν, ἀλλ' ἐκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολήν· τοσοῦτον γάρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥσθ', ὅπότε μὲν αὐτὸν ὁρῶν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἴδιώτου μέρει διαγαγεῖν, ὅπότε δὲ εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψειαν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμώη περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, νομίζειν Εὔαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. (ια') Καὶ τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων ἔψευσθησαν· οὕτε γάρ ἴδιώτης ὧν διετέλεσεν οὕτε περὶ ἐκείνους ἐξήμαρτεν, ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἔτερος ἐπράξεν, ἐξ ὧν δ' οἷόν τ' ἦν ὁσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὔαγόρα διεφύλαξεν. Εἰς γάρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας τόν

τε τύραννον ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὔαγόραν ἐπεχείρησεν,
 ἥγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκει-
 27 νον ἐκποδῶν ποιήσαιτο. Διαφυγὴν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σω-
 θεῖς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς
 ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ὄλλοι,
 καὶ ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας τα-
 πεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν ἐκεῦνος δ' εἰς τοσοῦτον μεγα-
 λοφροσύνης ἥλθεν, ὡστε τὸν ὄλλον χρόνον ἴδιωτης ὁν, ἐπειδὴ
 28 φεύγειν ἦναγκάσθη, τυραννεῖν ὅγθη δεῖν. Καὶ τοὺς μὲν πλά-
 νους τοὺς φυγαδικοὺς καὶ τὸ δι' ἑτέρων ζητεῖν τὴν κάθιδον
 καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χείρους ὑπερεῖδε, λαβὼν δὲ ταύτην
 ἀφοριμήν, ἥπτερο χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι
 καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προελόμενος ἢ κατορθώσας
 τυραννεῖν ἢ διαμαρτὼν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους,
 ὃς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τού-
 29 των παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθιδον. "Οθεν καὶ μάλιστ'
 ἀν τις καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἥν εἶχε παρὰ
 τοῖς ὄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσού-
 των ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν
 πλησίον ὄντων οὕτ' ἐκεῖνος ἥθυμησεν οὕτε τῶν παρακλη-
 θέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἡξίωσεν, ὀλλ' οἱ μὲν
 ὡσπερ θεῷ συνακολουθοῦντες ἀπαντεῖς ἐνέμειναν τοῖς ὁμο-
 λογημένοις, ὁ δ' ὡσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρείττον τῶν
 ἀντιπάλων ἢ προειδὼς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέκειτο τὴν
 30 γνώμην. (**ιβ'**) Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων ἀποβάτες γὰρ εἰς τὴν νῆσον
 οὐχ ἥγήσατο δεῖν χωρίον ἔχυρὸν καταλαβὼν καὶ τὸ σῶμα' ἐν
 ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιιδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν πολιτῶν
 βοηθήσουσιν· ὀλλ' εὐθύς, ὡσπερ εἶχε, ταύτης τῆς νυκτὸς διε-
 λών τοῦ τείχους πυλίδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἔαυτοῦ δια-
 31 γαγών προσέβαλλε πρὸς τὸ βασίλειον. Καὶ τοὺς μὲν θορύβους
 τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φόβους

τούς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γάρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχήν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἡσυχίαν εῖχον), οὐ πρό- 32 τερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἀπαντας [τοὺς ἔχθρούς], πρὶν ἐλεῖν τὸ βασίλειον, [καὶ] τοὺς τ' ἔχθρούς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἕτι δὲ τῷ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.

(ιγ') Ἡγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην, 33 ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίποιμι τὸν λόγον, ῥάδιον ἐκ τούτων εἴναι γνῶναι τὴν τ' ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν περαγμένων· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἔχομένων οἷμαι δηλώσειν.

(ιδ') Τοσούτων γάρ τυράννων ἐν ἀπαντι τῷ χρόνῳ γεγε- 34 νημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην καλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἔκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὕτ' ἂν δὲ λόγιος ἴσως τοῖς καιροῖς ἀρμόσειεν οὕτ' ἂν δὲ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἦν δὲ προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χεῖρον ἔξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν.

(ιε') Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων 35 τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γάρ ἐστιν οὕτω ῥάθυμος, διστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. (ιζ') Καὶ μὴν τῶν 36 γε παλαιῶν καθόδων αὗται μάλιστ' εὐδοκιμοῦσιν, ἃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γάρ οὐ μόνον τῶν γεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολό-

γηκεν, ὅστις οὕτω δεινούς καὶ φοβερούς ποιησάμενος τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ’ οἱ μὲν πλεῖστοι πεποίηνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ 37 τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἔχθρῶν. (Ιζ') Άλλὰ μὴν τῶν γ’ ἐπὶ τάδε γεγενημένων, ἵσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κῦρον τὸν Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον καὶ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Άλλ’ οἱ μὲν τῶν Περσῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν, δι πολλοὶ καὶ τῶν Ἐλλήνων καὶ τῶν Βαρβάρων ῥᾳδίως ἀν ποιήσειαν· οἱ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν 38 προειρημένων διαπρᾶξάμενος. "Ἐπειτ' ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατηγίας οὕπω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἀν ὑπέμεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων ἀπασι φανερόν, ὅτι ῥᾳδίως ἀν κάκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. Πρὸς δὲ τούτοις τῷ μὲν ὁσίως καὶ δικαίως ἀπαντα πέπρακται, τῷ δ' οὐκ εὔσεβῶς ἔνια συμβέβηκεν· οἱ μὲν γάρ τοὺς ἔχθρούς ἀπώλεσε, Κύρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. "Ωστ' εἴ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκατέρου κρίνειν, δικαίως ἀν Εὐαγόραν καὶ τούτου μῆλον 39 ἐπαινέσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλάμενον μηδὲ δείσαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν, οὐδεὶς οὕτε θητὸς οὕτ' ἡμίθεος οὕτ' ἀθάνατος εὑρεθήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὐδὲ εὔσεβέστερον λαβὼν ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἀν τις μάλιστα πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἔκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γάρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκάς.

40 (Ιη') Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήγεγκε, τοιούτων ἀν καὶ τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιούσθαι· νῦν δ' ἀπαντες ἀν διο-

λογήσειαν τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς δὲ ρήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὑρετής ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειν;

(ιθ') Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλλοις εὑρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυέστατος ὃν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ὡρίθη δεῖν δὲιγωρεῖν οὐδὲ αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλεύεσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἥγοιύμενος μέν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, ὅμοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἔνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. Ἐπειτα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἰχεν· ὅρῶν γὰρ τοὺς ἀριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ἁρθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἥδει καὶ τῶν πολιτῶν ἔκαστον ἐγίγνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν ἀλλὰ πάντας τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γὰρ ἐξ ὃν ἐτέρων ἥκουεν οὔτ' ἐκόλαζεν οὔτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὃν αὐτὸς συνήδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. Ἐν τοιαύταις δὲ ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἐν πεπλανημένως εἰχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διώκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας ἀπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδι-

κῶν, τοὺς δὲ χρηστούς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρ-
 44 χων, νομίμως δὲ τοὺς ἔξαμαρτόντας κολάζων· οὐδέν μὲν συμ-
 βούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολ-
 λὰ μὲν τῶν χρωμένων ἡττώμενος, ἀπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν
 περιγιγνόμενος· σεμνὸς δὲν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγω-
 γαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἐν ἀτάκτως
 οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὅμοιως τὰς ἐν τοῖς ἔργοις δ-
 45 μολογίαις ὕσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων· μέγα φρο-
 νῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομέ-
 νοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῷ ποιούμενος,
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς
 δὲν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπάνειν ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων
 φύσιν ὑπερβάλλειν· ἥγονύμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος
 ὑπ' αὐτῶν· διάλγοις πόνοις πολλὰς ῥάστρωνας κτώμενος ἀλλ'
 46 οὐ διὰ μικρὰς ῥάσθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολειπόμενος· δ-
 λῶς οὐδέν παραλείπων δὲν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ'
 ἔξ ἑκάστης τῆς πολιτείας ἔξειλεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δη-
 μοτικὸς μὲν δὲν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς
 πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κιν-
 δύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.
 Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρᾳ, καὶ πλείω τούτων, ἔξ αὐτῶν
 τῶν ἔργων ῥάβδιον καταμαθεῖν.

47 (κ') Παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην καὶ
 διὰ τὴν τῶν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς "Ελληνας προσδεχο-
 μένην οὔτε τέχνας ἐπισταμένην οὕτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὔτε
 λιμένα κεκτημένην ταῦτά τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τού-
 τοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο καὶ τείχη προσπερι-
 εβάλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς ἄλλαις κατα-
 σκευαῖς οὕτως ηὗξησε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν 'Ελ-
 ληνίδων ἀπολελεῖθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥ-
 στε πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς.

Καίτοι τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἶόν 48 τ' ἔστιν, ἢν μή τις αὐτὰς διοικῇ τοιούτοις ἥθεσιν, οἵοις Εὐαγόρας μὲν εῖχεν, ἐγὼ δὲ ὀλίγῳ πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν. "Ωστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνω προσόντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ λίαν ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. Τίς γάρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; ὃς οὖ μόνον τὴν 49 αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα προήγαγε· πρὶν μέν γε λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ὀμότατα πρὸς τοὺς "Ἐλληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον με- 50 ταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἀμιλλᾶσθαι μέν, οἵτινες αὐτῶν δόξουσι φιλέλληνες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλείστους αὐτῶν γυναικας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἐλληνικοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παίδευσιν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν. Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον προσομοιογήσειε.

(κα') Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς 51 ὁσιότητος ἐκείνου· τῶν γάρ Ἐλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ καγαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἥλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἡγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν. ⁷Ων τοὺς μὲν ἄλλους ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ 52 πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἐλλήνων τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι δυστυχήσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἥλθε, νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνω καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

καὶ πολλὰ πρότερον ἥδη κατωρθωκός οὐδὲ περὶ ἐνὸς πώποτε
 53 πράγματος ἔδοξεν ἀμενον ἡ περὶ τούτου βουλεύσασθαι· συνέ-
 βη γάρ αὐτῷ διὰ τὴν ἀφίξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ
 παθεῖν πλεῖστ' ἀγαθά. Πρῶτον μὲν γάρ οὐκ ἔφθασαν ἀλλή-
 λοις πλησιάσαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς
 ἡ τοὺς πρότερον οἰκείους ὅντας. "Ἐπειτα περὶ τε τῶν ἀλλων
 ὁμονοοῦντες ἀπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμε-
 54 τέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον. Ὁρῶντες γάρ αὐτὴν
 ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὖσαν καὶ μεγάλῃ μεταβολῇ ιερομέ-
 νην λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφότεροι προσήκοντα ποι-
 οῦντες· τῷ μὲν γάρ ἦν φύσει πατρίς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ
 μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποίηντο. Σκοπουμένοις
 δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν
 καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν· ἀρχοντες γάρ τῶν Ἐλ-
 λήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας
 55 ἥλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λα-
 βόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν
 βασιλέως ἀπορούντων, ὃ τι χρήσωνται τοῖς πράγμασιν, ἐδί-
 δασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν ποιεῖσθαι
 τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ. μὲν
 πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τούτῳ περιγένοντο,
 τὰ περὶ τὴν ἡπειρὸν μόνον καλῶς ἔξειν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν
 κρατήσειν, ἀπασαν τὴν Ἐλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν.
 56 "Οπέρ συνέβη· πεισθέντων γάρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ
 ναυτικοῦ συλλεγέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν, οἱ δ' Ἐλληνες ἥλευθερώθη-
 σαν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀ-
 νέλαβε καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ' ἐπρά-
 χθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δὲ τοῦτο τε πα-
 ρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαν-
 57 τος. Υπὲρ δὲ ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τι-

μαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὕπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὔεργεσίας καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

(κβ') Βασίλευς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσῳ μείζῳ καὶ πλείονος ἀξια κατειργάσαντο, τοσούτῳ μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος· διτὶ δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε· φαίνεται γάρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν 58 ἐν Κύπρῳ πόλεμον ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας, μείζῳ δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κύρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γάρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασίλειον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν, ὥστε μεταξὺ πάσχων εὗ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν πάντα πασιν ἀλόγως βουλευσάμενος.⁵⁹ Ήπίστατο μὲν γάρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλή- νων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασμένους, ἡσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην· διστ' οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων δργιζόμενος ἀλλὰ περὶ 60 τῶν μελλόντων φοιβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιώς ἀλλὰ πολὺ μείζονων ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ' οὖν ὥρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηγνάλωσεν. (κγ')⁶¹ Άλλ' ὅμως Εὐαγόρας πάσις ἀπολελειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀντιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευάς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον

62 ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. "Οτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἰων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην εἴχεν· ἐπειδὴ δ' ἡναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἴχε Πνυταγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέησε Κύπρον ἀπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε, Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, τοσούτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς Περσῶν πενθοῦντας τὰς αὐτῶν συμφοράς μεμνῆσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἔκεινου·

63 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι, πρὶν κύριοι γένοιντο τῶν σωμάτων, ἀσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐ·

64 δὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἔχόντων κατ' ἔκεινον τὸν χρόνον ἐντὸς τριῶν ἑτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα δὲ πολεμήσας δέκα ἔτη τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὅνπερ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν.

"Ο δὲ πάντων δεινότατον τὴν γὰρ πόλιν ἦν Εὐαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πεντήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε, ταύτην βασιλεὺς δὲ μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἶσις τ' ἐγένετο χειρώσασθαι.

65 (**κδ'**) Καίτοι πῶς ἀν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἐλλάδος Τροίαν μόνην εἶλον, δὲ μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἀπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὥστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἡβουλήθησαν, ὅσοι 66 περ ἐκείνους, πολὺ ἀν μείζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε. (**κε'**) Τίνα γὰρ εὑρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους

ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῖμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσούτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγονημένον; ὃς αὐτὸν μὲν ἐξ ἴδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἀπαν ἀπεληλαμένον τῆς πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν "Ἐλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικούς, ἐξ ἀδόξων δ' ὄνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἀμεικτὸν ὅλον παραλαβόν καὶ 67 παντάπασιν ἔξηγγριωμένον ἡμερώτερον καὶ πραότερον κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστάς, οὕτως αὐτὸν ἡμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσούτῳ χρησιμώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὃσθ' δ- 68 μολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον, ἵς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἡπειρον πορθεῖν περὶ τῆς αὐτῶν κινδυνεύειν ἡγακάσθησαν, οἱ δ' "Ἐλληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδοσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἀρχοντας ἐλθεῖν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. (κε') "Ωστ', εἰ 69 τις ἔροιτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρᾳ πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐξ ὃν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἀν κατασταίνων ἀεὶ γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὃ τι ἀν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

(κε') "Ωστ', εἰ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀ- 70 θάνατοι γεγόνασιν, οἷμαι κάκεῖνον ἡξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείους χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὔτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γάρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὄνομαστοτάτους εὑρήσο-

- μεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ ἀρχῆς ὁν
 71 διετέλεσε. (*κη'*) Τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; δις τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἵων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνων γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιος εἶναι τυραννεῖν, καλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνο-
 72 μένων. Πρὸς δὲ τούτοις, δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χα- λεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἀμά καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τού- του διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγι- στον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ίδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορεύμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμε- νον, τοὺς δ' ἄνακτας, τὰς δ' ἀνάσσας. "Ωστ' εἴ τινες τῶν ποιη- τῶν περὶ τίνος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηνται, λέ- γοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητός, ἀπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν ῥήθηναι μάλιστ' ἀν ἀρμόσειε.
 73 (*κθ'*) Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἷμαι πα- ραλιπεῖν· ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀ- κριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειργασάμην ἀν τὸν ἐπαινον τοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμίαστός ἐστιν. (*λ'*) 'Εγώ δ', ὃ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἀς ἐν τοῖς λόγοις ὁν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε.
 74 Προκρίνω δὲ ταύτας πρᾶτον μὲν εἰδὼς τοὺς καλοὺς κάγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμνυνο- μένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους·

ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μόνοις, παρ' οἷς ἀν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἔξενεχθῆναι θ' οὗτόν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εῦφρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἷς κρείττον ἐστιν ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν εὐδοκιμεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι 75 τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδὲν ἀν τὴν τοῦ σώματος φύσιν δύοισι τούς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥάβδιόν ἐστι μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥάβδυμεῖν αἱρουμένοις ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι βουλομένοις. (λα') Ὡν ἔνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γρά- 76 φειν τὸν λόγον τοῦτον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς πατέσι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὔαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλίστην ἀν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς ἀρετὰς τὰς ἔκεινου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας παραδοίη θεωρεῖν ὑμῖν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γάρ ἄλλους προτρέ- 77 πομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἑτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες τοὺς εὐλογουμένους τῶν αὐτῶν ἔκεινοις ἐπιτηδευμάτων ἐπιθυμῶσιν, ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἀλλοτρίοις παραδείγμασι χρώμενος ἀλλ' οἰκείοις παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσέχειν τὸν νοῦν, δπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἥττον δυνήσει τῶν Ἑλλήνων. (λβ') Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγιγνώ- 78 σκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοι διακελεύομαι περὶ τῶν αὐτῶν· οὐ γάρ οὕτ' ἐμὲ λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυφαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπικεχείρηκας οὐδέ· ὅτι πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας τὴν σὴν παίδευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἷς νῦν λίαν χαίρουσιν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἥττον 79 καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταύτον, δπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἵ θεαταί· καὶ γάρ ἔκεινοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ τοῖς ἀπολελειμμένοις ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

80 (λγ') Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὅνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν ἐλλείπειν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἀξιος ἔσει καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἀπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς πλείστων καὶ μεγίστων κυρίοις οὖσι. Χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὃν ἥδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὃν αὐτὸς τὴν φύσιν, γεγονὼς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δ' ὑπογινότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιούτου τὴν ἀρετὴν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. "Εστι δ' ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γάρ ἐμμένης τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῷς, δόσον περ νῦν, ταχέως γενήσει τοιοῦτος, οἶόν σε προσήκει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

A'. Ο Ἰσοκράτης ἐκθέτει τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὅποίους ἔγραψε πρὸς Δημόνικον, ὅμιλει περὶ ἀρετῆς καὶ ἀναφέρει τὰ προτερήματα τοῦ Ἰππονίκου, δ ὅποῖς δύναται τὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν νιόν του Δημόνικον (§ § 1-12).

§ 1-3. ἐν πολλοῖς ἐνν. πράγμασι. — διεστώσας· κατηγορημ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν. — εὐρήσομεν· ἐνν. ἐὰν ἔξετάσωμεν. — δι-σταμαι= διαφέρω. — σπουδαῖος = ἔξιος λόγου, εὔγενής. — φαῦλος = ταπεινός, χυδαῖος. — γνώμη = πεποίθησις, ἰδέα. — διάνοια = σκέψις. — συνήθεια = συναναστροφή. — οἱ μέν· δηλ. φαῦλοι. — οἱ δέ· δηλ. σπουδαῖοι. — διέλυσε· γνωμικὸς ἄρ. (= συνήθως διαλύει). — ἀν... ἔξαλει-ψειεν· δυνητικὴ εὐκτική. — πρέπειν· ἐκ τοῦ ἡγούμενος, τὸ δὲ εἶναι ἐκ τοῦ πρέπειν. — ἀντιποιοῦμαι τινος = οἰκειοποιοῦμαι τι· ἀντιποιοῦμαι παιδείας = λέγω δτι εἴμαι μορφωμένος. — δῶρον· κατηγρ. — τεκμήριον... σημεῖον, παράθεσις εἰς τὸ δῶρον. — πρὸς ὑμᾶς· πληθ. ἂν καὶ προηγεῖται : σοι. — εὔνοια = ἀγάπη. — συνήθεια = φιλία. — συλλαμβάνω τινὶ = βοηθῶ τινα. — συναγωνίζομαι τινὶ = συμπράττω, ὑποστηρίζω τινά. — καιρός = περίστασις. — παιδεία = ἀνωτέρα μόρφωσις. — ἀκμὴ = κατάλληλος περίστασις. — φιλοσοφεῖν· ἐκ τοῦ ἀκμῆ (ἐστι). φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιδιώκω ἀνωτέραν μόρφωσιν. — ἐπανορθῶ τινα = διορθώνω τινά, φέρω τινὰ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, δι-δάσκω τινά.

§ 4-5. προτρεπτικοὶ λόγοι = αἱ πρὸς μάθησιν ἀπαραίτητοι ὁδη-γίαι. Ο Ἰσοκράτης ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν του τοὺς σοφιστάς, οἱ ὅποῖοι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ ἡ προσπάθειά των ἔτεινε πρὸς τὴν ἐπίδειξιν· ἡ διδασκαλία των δηλ. εῖχε μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, δπως ἀμέσως κατωτέρω λέγει ὁ Ἰσοκρ. — οὐ μὴν = δύμως δέν. — τὸ κράτιστον (= τὸ ἀριστον) τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο εἶναι ἡ ἡθικὴ ἔξύψωσις καὶ ἔξευγνησις. — διατρίβω περὶ τι = ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι. —

είσηγοῦμαί τινι = ὁδηγῶ τινα, διδόσκω τινά.— δι' ὧν = ἐκείνοις δι' ὧν.— ἡ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης = ἡ ρητορική δεινότης.— ἀσκῶ τι = ἐπιτυγχάνω τι.— τὰ ἥθη = κατὰ τὰς συνηθείας.— τρόπος = χαρακτήρ.— πέφυκα = ἐκ φύσεώς εἰμι.— ἐκείνων· δηλ. τῶν συγγραφόντων τοὺς προτρεπτικούς λόγους.— παρακαλῶ τινα = προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω τινά.— παράλησις = προτροπή τις.— εὑρίσκω τι = μὲ κόπον ἐξευρίσκω τι.— παραίνεσις = συμβουλή.— γράφω = γράφω χωρὶς νὰ προσέχω νὰ κρατήσω τὸν λόγον τεχνικόν, ἀφοροτίστως γράφω, φιλικῶς γράφω.— εὐρόντες... γράψαντες· εἰς τὰς λέξεις ταύτας εὑρίσκεται ἡ ἐνταῦθα παρατηρουμένη ἀντίθεσις· δ' Ἰσοκράτης· δηλ. δὲν προσεπάθησε νὰ γράψῃ ρητορικὸν λόγον ἀλλ' ἀπλῆν φιλικὴν παραίνεσιν.— τοὺς νεωτέρους· ἀντὶ τοὺς νέους.— δημιλῶ τινι = συναναστρέφομαι μέ τινα.— οἰκονομῶ τὸν βίον = κυβερνῶ τὸν βίον.— ἐφικνοῦμαί τινος = ἐπιτυγχάνω τι.— γνησίως = πραγματικῶς.— ἦς· δηλ. ἀρετῆς.— βέβαιος = ἀσφαλῆς, μόνιμος.

§ 6-8. ἀνήλωσε... ἐμάρανε· πρβλ. ἐν § 1: διέλυσε.— ἔξουσία = δικαιώματα.— ῥᾳθυμία = ὄκνηρία.— παρασκευάζω = παρέχω.— παρασκευάζων... παρακαλῶν· μτχ. αἴτιολ.— ὠφέλησε... ἐβλαψε κ.τ.λ. πρβλ. ἐν § 1: διέλυσε.— τῶν ἀσκούντων· ἐνν. τὸ σῶμα = τῶν ἀσκουμένων.— ἐπισκοτέω-ῶ τινι = ἐπιρρίπτω σκότος εἰς τι· ἐπισκοτῶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελεῖαις = γίνομαι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀσκησιν τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος).— οἶς: παρ' οἶς· δηλ. ἀνθρώποις.— ἀκιθδήλως = γνησίως.— διάνοια = νοῦς.— συναυξῆθη = αὐξηθῆ σύν ταῖς διανοίαις.— δυνατὰ καθιστᾶσα, ἐνν. τοῖς ἀρετὴν κεκτημένοις.— ὄκνος = ὄκνηρία.— ϕόγον... ἔπαινον· κατηγρ. — καθιστᾶσα... ὑπομένουσα... ἡγουμένη· μτχ. αἴτιολ.— ἔργον = κατόρθωμα.— οἶς... τοῖς ἔργοις· σχῆμα καθ' ὅλον· καὶ μέρος· ἀντὶ: ὧν... τοῖς ἔργοις.— τρόποι = ἥθη.— χαρακτήρ εὐδοξίας = σφραγίς, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης.— ἐπιβάλλω τινί τι = ἐπιχύνω, ἐπιχαράττω εἰς τινά τι. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ νομίσματα.— τόν... χρόνον, ὑποκυμ. εἰς τὸ δύνασθαι.— ἐκείνοις, ποιητ. αἴτιον.

§ 9-10. οὐ μὴν ἀλλὰ (=οὐ μὴν ἐκ τῶν Ἡρακλέους καὶ Θησέως ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καὶ) : κάμνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ προσθέτει νέον τι.— προαιρεσίς =

ἐπιθυμία, φρόνημα, ἀρχή. — δλιγωρῶ τινος = παραμελῶ τι. — τοῖς πόνοις... τῇ ψυχῇ, δοτ. τροπική τῇ ψυχῇ ὑπέμενε = περιφρονῶν τοὺς κινδύνους διὰ τῆς ψυχῆς συγχρόνως ἐξήσκει αὐτήν. — παρακαίρως = ὑπερμέτρως. — τὰ ὑπάρχοντα = ἡ περιουσία. — ταπεινῶς = πτωχικά. — κοινὸς τοῖς φίλοις = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς φίλους, ὁ μὴ διακρίνων τὸν ἔσωτόν του ἀπὸ τοὺς φίλους. — θαυμάζω τινὰ = ἐκτιμῶ τινα. — σπουδάζω περὶ τινα = σπουδάιως καὶ σοβαρῶς ὑποστηρίζω τινὰ (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω τινὰ) = ἐπιζητῶ τὴν φιλίαν τινός. — οἱ γένει προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς. — ἐταιρεία = φιλία. — προσήρεσις = αὐθόρμητος κλίσις.

+§ 11 - 12. ἐπιλείπει με δ χρόνος = μοῦ λείπει δ καιρός, δὲν μοῦ ἀρκεῖ δ καιρός. — ἐκείνου, δηλ. τοῦ Ἰππονίκου. — τὸ ἀκριβὲς = ἡ ἀκριβής ἐξιστόρησις. — φύσις = φυσικὰ προτερήματα. — ἐκρέρω τι = παρέχω τι, ἀναφέρω τι. — ἡμᾶς... δηλώσομεν... ἐξενηνόχαμεν· δ Ἰσοκρ. μετεχειρίσθη πληθ. ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον. — πρὸς δν (δηλ. τὸν Ἰππονίκον) = συμφώνως πρὸς τὸν βίον τοῦ δοπίου. — παράδειγμα = πρότυπον. — ἡγησάμενον... γιγνόμενον, γρον. μτγ. — ζηλωτής = θαυμαστής. — αἰσχρὸν = ἐντροπή. — γραφεὺς = ζωγράφος. — ἀπεικάζω = ζωγραφίζω. — ἡγοῦμαι = ἔχω ὅπ' ὅψιν μου. — ἀσκεῖν· πρβλ. ἐν § 6: τῶν ἀσκούντων. — σκοπῶ, ὅπως γενήσομαι = ἐξετάζω, κοιτάζω πῶς θά... — ἐπιτήδευμα = κατόρθωμα. — τὴν γνώμην, αἰτ. τοῦ κατά τι. — διατίθεμαι τὴν γνώμην = σκέπτομαι. — οὕτω· δηλ. δτι πρέπει τις νὰ ἀμύλλάσται πρὸς τοὺς ἀρίστους. — ἀκούσματα = μαθήματα. — πληροῦμαί τινος (μτφ.) = διδάσκομαι τι. — σπουδαῖος λόγος = ἡθικὸς λόγος. — πέφυκα (μετ' ἀπαρμφ.) = ἔχω φυσικὸν ἰδίωμα (νά...). — ὑποτίθεμαί τινι = συμβουλεύω τινά. — ἐπιδίδωμι πρός τι = προκόπτω εἰς τι. — εύδοκιμῶ = ἐπιτυγχάνω, ἀποκτῶ ὑπόληψιν.

B'. Αἱ ἐπὶ μέρονς διδασκαλίαι (παρανέσεις) τὰς δόποιας δ Ἰσοκράτης ἥθελε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δημονίκου (§§ 13 - 43).

§ 13 - 18. τὰ πρὸς τοὺς θεούς, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς· εὔσεβῶ τὰ πρός... = εἶμαι εὔσεβής πρὸς τοὺς θεούς. — ἐμμένω τινὶ = μένω πιστὸς εἰς τι, τηρῶ τι. — ἐκεῖνο, δηλ. τὸ θύειν. — καλοκαγαθίᾳ τῶν τρόπων = χρηστότης τῶν ἡθῶν. — δαιμόνιον = θεός. — πόλις = πολιτεία. — περὶ τινα = πρός τινα. — τοὺς γονεῖς· μετεχειρίσθη πληθυ-

τικόν, ἀν καὶ ὁ Ἰππόνικος εἶχεν ἀποθάνει, διέτι τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντα δὲν ἔπαινον καὶ μετὰ Θάνατον. — ἀσκῶ τι = καταγίνομαι εἰς τι. — τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια = αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις. — τὰ πρὸς τὴν ρώμην = τὰ συντελοῦντα, τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν ρώμην. — λήγω τινὸς = παύω ἀπό τι. — πονῶ = κοπιάζω. — δυνάμενος, ἐναντ. μτχ. — προπετῆς = ἀκράτητος, ἀναιδῆς. — στέργω τι = ἀγαπῶ τι. — ἀποδέχομαι τι = παραδέχομαι τι, εὐχαριστοῦμαι εἰς τι. — μανικός, γίνεται ἐκ τοῦ μανία (μαίνομαι). — σύνηνους = σκεπτικός. — τούτοις δοτ. δργαν. — τῶν νεωτέρων πρβλ. ἐν § 5: τοὺς νεωτέρους. — κρατοῦμαι = περιορίζομαι. — μηδέποτε μηδέν. ἡ διπλῆ ἀρνησις φανερώνει ἔμφασιν. — ποιήσας· ὑποθ. μτχ. — συνειδήσεις· ἐπικός καὶ ἰωνικός τύπος· ὁ ἀττικὸς μέλλων τοῦ οἴδα εἰναι εἰσομαι. — ἡ μετὰ δόξης ἥδονή = ἡ τιμία ἥδονή. — θηρεύω = ἐπιδιώκω. — εὐλαβοῦμαι τι = φοβοῦμαι τι. — δόξα = φήμη, ἡ κοινὴ γνώμη. — δόκει = ἥγου· (πρβλ. § 12). — λήσων· μέλλ. τοῦ ρ. λανθάνω (τινά) = διαφεύγω τὴν προσοχήν τινος. — παραυτίκα = πρὸς στιγμήν. — κρύψῃς· ἐν. τὸ ποιεῖν, τὴν πρᾶξίν σου. — ὄφθησει· παθ. μέλλ.. τοῦ δρῶμαι = γίνομαι φανερός. — ἐπιτιμῶ τινί τι = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ τινα διά τι. — πράττουσι· ὑποθ. μτχ. — μελέτη = ἐπιμελής ἀσκησις. — ἐπιστήμη = σπουδή, ἐπιστημονική ἔργασια· μελέταις... ἐπιστήμαις· ὁ πληθ. φανερώνει τὰ διάφορα εἰδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης. — ἀκούσαντα (ἐνν. τινά)· χρ. μτχ. — καταναλίσκω τι = ἔξοδεύω, ἀφιερώνω τι. — φιληκοῖα = ἐπιμελής ἀκρόβασις. ‘Ο Ίσοκράτης ἐνταῦθα συνιστᾷ νὰ φοιτοῦν οἱ νέοι εἰς διαφόρους διαλέξεις πρὸς μάρφωσίν των, διὰν δὲν ἔχουν ἄλλην ἔργασίαν. — τοῖς ἄλλοις· ποιητ. αἴτιον. — τὰ εὑρημένα = δσα εὑρέθησαν. — μανθάνειν (ἐνν. σέ)· ὑποκείμ. εἰς τὸ ἀπρόσωπον συμβήσεται.

§ 19 - 23 τῶν ἀκουσμάτων· πρβλ. § 12. — πολλά· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀκουσμάτων. — πολλὰ πολλῶν· παρήχησις. — ἀπολείπει = ἀπολείπουσι (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν. — κατοκνῶ = δυσκολεύομαι, παραμελῶ. — ἐπαγγέλλομαι (ποιεῖν τι) = ὑπισχνοῦμαι, εἶμαι ἵκανὸς νά... — πλείω· κατηγρ. εἰς τὸ ούσιαν· ούσια = περιουσία. — τοὺς νεωτέρους· πρβλ. § 5. — ἡ κατὰ γῆν πορεία = τὸ κατὰ ξηρὰν ταξίδι. — ἐπὶ τῷ... καταστῆσαι· σημαίνει τὸν σκοπόν. — τρόπος = συμπεριφορά. — φιλοπροσήγορος = εὐγενής. — εὐπροσήγορος = καταδεκτικός. — προσφωνῶ τινα = χαιρετίζω τινά. — ἐντυγχάνω τινὶ τοῖς

λόγοις = συνδιαλέγομαι μετά τωνος.—ήδεως ἔχω πρός τινα = εἴμαι εύνους, τὰ ἔχω καλὰ μὲν ἔνα.—χρῶμαί τινι = συναναστρέφομαι τινα.—ἀπεχθῆς=μισητός.—ἔντευξις=συνέντευξις, ἐπίσκεψις.—τοῖς αὐτοῖς δηλ. ἀνθρώποις.—πλησμονὴ = κόρος, χορτασία.—ὅπως ἀν..., τελική πρότασις.—κρατοῦμαι ὑπό τινος = ἄρχομαι, κυριεύομαι ὑπό τινος.—κέρδομαι... λύπης· ἐπεξήγησις τοῦ τούτων... πάντων.—τοιοῦτος (δηλ. ἐγκρατής), ἐνν. ἐν τῷ κέρδει.—δι' ὅν = ἐκεῖνα δι' ὅν.—εύδοκιμῶ· πρβλ. § 12.—εὔπορω = γίνομαι εὔπορος, πλούσιος.—τῇ δ' ὁργῇ... ἔχης = ἐν δὲ τῇ ὁργῇ...ἐάν ἔχης.—παραπλησίως ἔχω πρός τινα, ὥσπερ... = διατίθεμαι, φέρομαι πρός τινα παρομοίως, ὅπως...—ἀμαρτάνοντα· χρν. μτχ.—τὰ τερπνά (ούσιαστικῶς) = αἱ διασκεδάσεις.—αἰσχρόν· ἐνν. εἶναι· ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπαρμφ. ἄρχειν... δουλεύειν.—ὑπολαμβάνω = νομίζω.—τὰ πονηρά (ούσιαστικῶς) = αἱ δυστυχίαι, αἱ λύπαι.—ἐπιβλέπω τι = παρατηρῶ τι.—ῶν· κατηγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ὑπομιμήσκης· διμαλώτερον θὰ ἦτο : ὑπομιμησκης σεαυτὸν ἀνθρωπον ὄντα· ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ὑποκείμενον σὺ καὶ δχι πρὸς τὸ ἀντικείμ. σεαυτόν.—τηρῶ τι = φυλάττω τι.—παρακαταθήκη = πᾶν δ, τι ἐμπιστεύεται τις εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν· παρακαταθήκη λόγων = τὸ ἐμπιστευθὲν μυστικόν.—παρέχομαι τι = παρουσιάζω, ἐπιδεικνύω, ἔχω τι.—ἀγαθὸς ἀνήρ = ἐνάρετος, ὅπως πρέπει ἀνθρωπος.—τὰ ἀπόρρητα = τὰ μυστικά.—σιωπᾶσθαι· ἐκ τοῦ ἀπροσώπου συμφέρῃ, εἰς τὸ δόποιον ἀναφέρονται καὶ αἱ προσωπ. δοτ. σοὶ... κάκεινοις.—ἐπακτός δρκος = ὁ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἐπαγόμενος, ἐπιβαλλόμενος.—πρόφασις = λόγος, αἰτία.—αἰτία = κατηγορία.—ἀπολύων... διασώζων· μτχ. ὑποθ.—ἔνεκα χρημάτων· τελικὸν αἴτιον (= γιὰ χρήματα).—εὔορκω = ὁρκίζομενος λέγω τὴν ἀλήθειαν.—ἐπιορκῶ = ὁρκίζομενος λέγω φεύδη.—φιλοχρημάτως ἔχω = εἴμαι φιλοχρήματος.

+§ 24-28. χρῶμαί τινι = μεταχειρίζομαι τινα, φέρομαι πρός τινα.—ἐκείνους· δηλ. τοὺς πρότερον φίλους.—διαμένειν· ἐνν. φίλος.—ἔχειν... μεταλλάττειν· ἐνν. τινά (ὑποκμ.).—πειρῶμαί τινος = δοκιμάζω τινά.—έταιρος = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.—τοῦτο· δηλ. τὸ πειρᾶσθαι τῶν φίλων.—δεόμενος· ἐναντιωμ. μτχ.—τὸ δεῖσθαι = τὸ ἔχειν ἀνάγκην.—ρήτα = δσα δύνανται νὰ λεχθοῦν.—ώς ἀπορρήτων = ώς περὶ ἀπορρήτων.—μηδὲν· σύστοιχον ἀντικμ.—

ἐπιστήσει· μέλλ. τοῦ ρ. ἐπίσταμαι τι = γνωρίζω, μανθάνω τι.—περὶ τὸν βίον = κατὰ τὸν βίον.—κοινωνία = συμμετοχή.—βασανίζω τι = δοκιμάζω τι.—οὕτω = τότε.—χρῶματι τινι = ἔξυπηρετῶ τινα.—τὰς δεήσεις· ἵνα δηλ. βοηθήσῃς αὐτούς.—αὐτεπάγγελτος = αὐτόκλητος, μὲν ἰδικήν σου πρωτοβουλίαν.—καιρός = κακή περίστασις, δυστυχία.—νικῶματι τινος = ὑπολείποματι τινος, εἰμι κατώτερός τινος· συνώνυμον τὸ ἡττῶματι τινος· τὰ ρήματα ταῦτα συντάσσονται μετὰ γεν. ὡς ἔχοντα ἔννοιαν παραθετικήν.—ταῖς κακοποιίαις... ταῖς εὔεργεσίαις· δοτ. τοῦ κατά τι.—αἰσχρόν... κακοποιίαις· ἡ συμβουλὴ αὕτη δὲν εἶναι καὶ χριστιανική, διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν «ἄγαπᾶτε τοὺς ἔχθρούς νῦν... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).—ἀποδέκχοματι τινα = ἐγκρίνω τινά, εὐχαριστοῦμαι μὲ τινα.—δυσχεραίνω ἐπί τινι = λυποῦμαι διά τι.—ἀτυχοῦσι, πράττουσι· ἐνν. τισὶ (αἱ μετκ. χρον.).—ἀτυχῶ· ἀντίθετον: καλῶς πράττω.—πρὸς τούς... = ἐνώπιον τῶν παρόντων (φίλων).—ἀπόντων· χρον. μτχ.—τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα· πρβλ. ἐν § 13: τὰ πρὸς τοὺς θεούς.—καλλωπιστής = ὁ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν στολισμόν. —ἔστι· ἐνν. ἔδιον.—τὸ περιέργον = ὁ περιττὸς στολισμός, ἡ ἐπίδειξις.—τὴν ὑπερβάλλουσαν (ἐνν. τὸ μέτρον) = τὴν ὑπερβολικήν.—ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρῆς εὐτυχίαν σου τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν ἀλλὰ τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων.—σπουδάζω περὶ τι = δεικνύω προθυμίαν εἰς τι, θέλω νὰ ἀποκτήσω τι.—ώσπερ... ἀν κτήσαιτο = ωσπερ πάσχοι ἄν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν.—ἐπιστάμενος· ἐναντιώμ. μτχ.—πλοῦτος = περιουσία.—κατασκευάζω τι = ποιῶ, κάμνω τι.—ἔστι· ἐνν. ὁ πλοῦτος.—ἀπολαύω τινὸς = μεταχειρίζομαι τι μὲ ἐλευθεριότητα.—κτῶματι τι = ἀποκτῶ προσδοφόρα κτήματα. 'Ο Ισοκράτης ἐνταῦθα συμβουλεύει νὰ φροντίζωμεν, ὡστε ἡ περιουσία μας νὰ εἶναι χρηματική καὶ κτηματική.—δυοῖν ἔνεκεν = διὶ δύο λόγους.—ζημία = πρόστιμον (ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου).—ἔκτινω τι = πληρώνω τι. Τὸ πρόστιμον ἔπειτε νὰ πληρώθῃ, ἀλλως συνεπήγετο ἀτιμίαν.—πρὸς τὸν ἄλλον· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφοράν.—μηδέν· ἐπιτείνει τὸ ὑπερβαλλόντως.—στέργω τι = εὐχαριστοῦμαι μὲ κάτι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.

§ 29 - 33. παρ' ἀνδρί· πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ διφειλομένη.—σιτίζω τινά = τρέφω τινά.—τοὺς διδόντας· ἐνν. τροφήν.—τοὺς ὡ-

φελούντας... βλάπτοντας· ἐνν. αὐτούς.—πιστευθέντες· ὑποθ. μτχ.—τῶν φίλων· γεν. διαιρετ.—χαρίζομαι τινι=εὐχαριστῶ τινα, γίνομαι εὐάρεστος εἰς τινα.—πρὸς τὸ φαυλότατον = πρὸς μεγίστην βλάβην σου.—πρὸς τὸ βέλτιστον = πρὸς μεγίστην ὡφέλειάν σου.—ἀπεχθάνομαί τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.—οὐχ ἔξεις... = δὲν θὰ ἔχῃς ἔκεινους, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὅψιν ὅτι θὰ τοὺς μισήσῃς, θὰ σὲ συμβουλεύσουν πρὸς τὸ καλόν σου.—σεμνὸς = ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος· ἀντίθετον: ὅμιλητικός.—ὄγκος = ὑπερηφάνεια.—καρτερῶ τι = ὑπομένω τι.—δύσερις (-ιδος) = ἐριστικός, γκρινιάρης, δύστροπος.—ἄν... ἀπαντῶν... εἴκων... ἐπιπλήττων... κτλ. μτχ. ὑποθ.—τραχέως = μὲ ἀπότομον τρόπον.—θυμουμένοις... πεπαυμένοις, χρν. μτχ.—σπουδάζω = σπουδαιολογῶ.—παρὰ τὰ σπουδαῖα = εἰς τὰς σπουδαίας περιστάσεις.—χαρίζομαι χάριτάς τινι = κάμνω εὐεργεσίαν εἰς τινα.—ἀχαρίστως = χωρὶς καλὸν τρόπον.—ποιοῦντες· ἐνν. χάριν.—ἀηδῶς = δυσαρέστως.—ὑπουργῷ τινι = προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τινα.—φιλαίτιος = φιλοκατήγορος.—φιλεπιτιμητῆς = ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμηνη παρατηρήσεις.—παροξυντικὸς = ἔξερεθιστικός.—συνουσία = συναναστροφή.—ἔξανίσταμαι = σηκώνομαι καὶ φεύγω.—ἀποβάλλω τι = χάνω τι.—διαμαρτάνω τινὸς = χάνω τι, στεροῦμαι τινος.—εύθυνω τι = κυβερνῶ τι, διευθύνω τι.—πολλά· σύστοιχον ἀντικυ. —τῷ... εἶναι... τῷ... ἀπολαύειν· δοτ. τοῦ τρόπου.—φρονῶ ἀθάνατα = σκέπτομαι ὡς ἀθάνατος.—μοχθηρὸς = κακός, ἐλαττωματικός.—κερδαίνοντες· τροπ. μτχ.—προσεζημίωσε· πρβλ. ἐν § 1: διέλυσε.—πολλάκις γάρ ἄν... ἔδοσαν = πολλάκις γάρ τοῖς ἔργοις (ὅργαν.) ἔδοσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ὃν ἐλύπησαν (τοὺς ἄλλους) τοῖς λόγοις· ὃν· καθ' ἔξιν, ἀντὶ ἂ = δι' δσα.—οὓς· ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ αὐτῶν.—τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἐνν. τοῦτο αὐτοῖς· ἡ κατὰ μέλλοντα μτχ. μετὰ τοῦ ἀρθρου σημαίνει τὸν μέλλοντα ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τι.

§ 34-39. παραδείγματα· κατηγορ. — τὸ ἀφανές· δηλ. τὸ μέλλον.—ἔχει τὴν διάγνωσιν = διαγιγνώσκεται.—εὔτυχίαν... εὐβουλίαν· ὑποκείμ. τοῦ εἶναι.—ἄν (ἄν), γένους οὐδ.—ἀνακοινώσασθαι· ἐνν. ταῦτα, δηλ. περὶ ὃν ἀισχύνη...—παρρησιάζομαι = ἐλεύθερα διμιῶ.—καταφανῆ ποιῶ ἐμαυτὸν = καθιστῶ τὸν ἔσυτόν μου φανερόν, φανερώνω τὰς πραγματικάς μου διαθέσεις (καὶ ἐπομένως ἔκτι-

θεμαὶ εἰς τοὺς φίλους μου).—τῶν σεαυτοῦ· ἐνν. πραγμάτων.—συμβούλῳ· κατηγρ. εἰς τὸ τινί.—ἐπιτήδευμα = πρᾶξις. —ἀποδέχομαι τινα = ἀγαπῶ τινα. —ζηλόω - ὡ τινα = μιμοῦμαι τινα. —τρόπος = βίος, διαγωγή.—θαυμάζω τινὰ = ἔκτιμῶ, περιποιοῦμαι τινα. —ἀρχὴ = δῆμοσία θέσις, ἀρχή. —ῶν = δι' ὅσα. —ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινὶ = ἐπιρρίπτω εἰς τινα τὰς κατηγορίας (εὐθύνας).—αἱ κοιναὶ ἐπιμέλειαι = αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι. —παρίσταμαι τινὶ = ὑποστηρίζω τι. —πράττουσι· μτχ. χρν. —ἔχων, κατηγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ἀνέχου.—ἐπιείκεια = μαλακότης, εὐγένεια. —μᾶλλον ἀποδέχομαι τι = προτιμῶ τι. —τελευτήσασι δόξαν· ἀντικρ. εἰς τὸ παρασκευάζει.—μέτεστι τινὶ τινὸς = μετέχει τις τινός. —τοῖς μοχθηροῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀδύνατον (ἐνν. ἔστι).—μεταλαμβάνω τινὸς = λαμβάνω μέρος ἐκ τινος.—τῶν κερδαινόντων· γεν. διαιρ. —μηδὲν ἄλλο· αἰτ. τοῦ κατά τι. —οὖν = τούλαχιστον. —ἔλπισι· δοτ. τοῦ κατά τι.

§ 40-43. τὰ περὶ τὸν βίον = τὰ ἀφορῶντα τὸν βίον (σου).—μέγιστον... σώματι = νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου (ἔστι) μέγιστον (πρᾶγμα) ἐν ἐλαχίστῳ. —τῷ σώματι . . . τῇ Ψυχῇ· δοτ. τοῦ κατά τι.—τὰ δόξαντα = τὰ ἀποφασισθέντα.—ἐπισκοπῶ τι = ἔξετάζω τι.—προτρέχει· πολλοὶ ὀμιλοῦν, πρὶν σκεφθοῦν· εἴναι οἱ λεγόμενοι ἐπιπόλαιοι, οἱ ὄποιοι πολλάκις ἐκτίθενται εἰς κινδύνους. Τὸ «μὴ προτρέχετω ἡ γλῶσσα τοῦ νοῦ» εἴναι ἀπόφθεγμα τοῦ Λακεδαιμονίου Χίλιωνος, ἐνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἐλλάδος.—δύο... καιρούς = δύο (καιρούς) ποιοῦ καιρούς τοῦ λέγειν = δύο περιστάσεις νὰ θεωρῆσως καταλλήλους περιστάσεις τοῦ νὰ ὀμιλῆῃ.—ἡ περὶ ὕν... ἢ..., ἐπεξήγησις τοῦ δύο (καιρούς).—περὶ ὕν = περὶ τούτων ἢ.—ἐν τούτοις· δηλ. τοῖς καιροῖς.—σιγᾶν· ἐνν. τινά.—οὕτω· δηλ. ἐν νομίζης.—εὔτυχῶν... δυστυχῶν· μτχ. χρν.—ἐπὶ τινὶ = διά τι.—ἀποκρύπτειν... περιπατεῖν· ὑποκρ. τινά.—ἀδοξία = ἔλλειψις δόξης, ἀφάνεια.—κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀσφαλῶς.—κινδυνεύειν· ὑποκρ. σε (ἐννοούμενον ἐκ τῆς δοτ. προσωπικῆς σοι).—αἰσχρὸς = ὁ προξενῶν αἰσχος.—κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω τινὰ εἰς τι. —τὸ τελευτῆσαι = ἡ τελευτή, ὁ θάνατος.—ἀπονέμω τινὶ τι ἴδιον = δίδω εἰς τινὰ τι ὡς ἴδιαίτερον προνόμιον.

E'. Ἐπίλογος. Ὁ Ἰσοκράτης ἐξηγεῖ διατί ἔδωκε πολλὰς συμβουλὰς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν ἥλικιαν τοῦ Δημονίκου, ἐπαινεῖ τὰς διαθέ-

σεις αὐτοῦ καὶ τὸν προτρέπει νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἡθικὴν ἔξινφωσιν καὶ ἔξενγένισιν του καὶ ταύτας καὶ τὰς συμβουλὰς παντὸς ἄλλον (§§ 44 - 52).

§ 44 - 45. εἰ πρέπει, πλαγ. ἐρώτ.· τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—πολλά· ὑποκμ. εἰς τὸ πρέπει.—πρὸς τὴν... ἥλικιαν = ὡς πρὸς τὴν ἥλικιαν, εἰς τὴν (σημερινὴν) ἥλικιαν.—πραγματεία = ἐργασία, σύγγραμμα.—ἐκφέρω τι = ἐκφράζω, διατυπώνω, δίδω τι.—τούτων· δηλ. τῶν συμβουλῶν.—ἐντεῦθεν· δηλ. ἐκ ταύτης τῆς πραγματείας.—ταμεῖον=ἀποθήκη.—προφέρω τι = ἔξάγω τι εἰς τὸ μέσον.—δεῖν... ὥν = δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὥν (γεν. διαιρ.).—χάριν ἔχω τινὶ = χρεωστῶ εύγνωμοισύνην εἰς τινα.—διαμαρτάνω τινὸς = ἀποτυγχάνω εἰς τι. — ἥσ· καθ' ἔλξιν ἐκ τοῦ δόξης, ἀντὶ ἥν.—τῶν ἄλλων· ἐνν. ἀνθρώπων.—τῶν ἄλλων... τῶν σιτίων... τῶν φίλων· γεν. διαιρ.—χαίροντας... πλησιάζοντας· κατηγρ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—χαίρω τινὶ = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—γιγνώσκω τούναντίον = σχηματίζω ἐναντίαν γνώμην.—τούτων· δηλ. τῶν πλείστων ἄλλων ἀνθρώπων.—τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον· ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία μετὰ τὴν μετοχὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἔξαίρει τὸ ὑπὸ τῆς μετοχῆς δηλούμενον.—τῶν ἄλλων· γεν. διαιρ.

§ 46 - 49. παροξύνομαι ποιεῖν τι = παρακινοῦμαι νά...—ἐκ τούτων· δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.—καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν = καὶ ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονάς.—πλησμονὴ = ἡ κατὰ κόρον ἀπόλαυσις.—παραπέπηγά τινι (ἐνεργ. πρκμ. β' ὡς μέσ. τοῦ ρ. παραπήγνυμι) = (μτφρ.) παρακολουθῶ τινα.—τὸ φιλοπονεῖν = ἡ φιλοπονία (πρβλ. τὸ ῥάθυμεῖν = ἡ ῥάθυμία).—ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονία = ἡ μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις εἰς τὴν ἀρετὴν.—βεβαιοτέρας· ἐνν. τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων.—κάκει· δηλ. ἐν τῇ ράθυμιᾳ.—ἐνταῦθα· δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.—ἡσθέντες· χρν. μτχ.—ἔλυπτήθησαν· πρβλ. ἐν § 1: διέλυσε.—οὕτω... ὡς = τόσον... ὅσον.—τὰ ἀποβαίνοντα = τὰ ἀποτελέσματα.—διαπονοῦμεν· ἡ πρόθ. διὰ = διαρκῶς, ἔξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. 'Ενταῦθα δ 'Ισοκράτης διδάσκει ὅτι δ ἀνθρωπος μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἀποβλέπει.—ἐνδέχεται = ἔξεστι = εἰναι, ἐπιτετραμένον.—τὰ τυχόντα = δ, τι τύχη.—εὐθὺς = εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς.—ὑπόθεσις = βάσις.—οὐχ οἶόν τε· ἐνν. ἔστι.—ἢ ἔχειν = εἰ δὲ μὴ (ἐνν. ἀνάγκη ἔστι) ἔχειν.—οὕτω... ὡς· πρβλ. § 47.—ἐπιεικῆς = κό-

σμιος, καθώς πρέπει ἄνθρωπος. — εἰκότως· ἐνν. ποιοῦντες ταῦτα. — δησούς· ἐπίρρ. χρν.— ἡ πού γε... φήσομεν = βεβαίως, ἀληθῶς, κατὰ μεῖζονα λόγον θὰ εἴπωμεν. — ἐλαττοῦμαι = εἴμαι κατώτερος, μειονεκτῶ. — ἀν... ὑπολάβοιμεν· δυνητική εὐκτ. — τοὺς τοιούτους· δηλ. τοὺς φαύλους. — ὑπολαμβάνω τινὰ = θεωρῶ, νομίζω τινά. — ἡ μέν· δηλ. τύχη. — οἱ δέ· δηλ. φαῦλοι.

§ 50 - 52. δητα· ἐνν. τινά (μτχ. ἐναντιωματική). — στοχάζομαι τινος = ἔξετάζω τι. — κάκείνους· δηλ. τοὺς θεούς. — ἐπὶ τοῖς = ἐν τοῖς. — πῶς ἔχουσι· πλαγ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ δηλῶσαι· πῶς ἔχω πρός τινα = πῶς διάκειμαι πρός τινα. — γάρ· διασαφητικός. — Τάνταλος· βασιλεὺς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διδὸς καὶ τῆς Πλουσιοῦς, πατὴρ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἐτεμάχισε τὸν υἱόν του Πέλοπα καὶ παρέθεσεν εἰς τοὺς θεούς ως φαγητόν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Τάρταρον καὶ κατεδικάσθη εἰς αἰωνίαν δίψαν καὶ πεῖναν· ὑπῆρχον μὲν πρὸ αὐτοῦ ἀφθονον ὕδωρ καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἀλλὰ μόλις ἐπλησίαζεν, ἀπεμακρύνοντο αὐτοῦ. — κολάζω τινὰ = τιμωρῶ τινα.—οἶς· τούτοις· ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἵσοδυναμεῖ μὲ δεικτικήν· (διὰ τοῦ οἶς ἐννοεῖ τὰς εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀναφερομένας συμβουλάς)· τὸ οἶς ἀντικυ. — παραδείγμασι· κατηγρ. εἰς τὸ χρωμένοις.— ἐμμένω τινὶ = μένω σταθερὸς εἰς τι. — τῶν ποιητῶν... τῶν σοφιστῶν· γεν. κτητικά. — σοφιστῆς = σοφός.— καθιζάνω ἐπὶ τινὶ = ἐπικάθημαι εἰς τι. — μηδενὸς ἀπείρως ἔχω = τίποτε δὲν ἀφήνω ἀδοκίμαστον, τὰ πάντα δοκιμάζω. — ἐκ ταύτης = διὰ ταύτης. — μόλις = μὲ δυσκολίαν.— ἐπικρατῶ τι (σπανίως μὲ αἰτ. ἀντὶ ἐπικρατῶ τινος) = ὑπερτερῶ, κατανικῶ τι. — αἱ ἀμαρτίαι τῆς φύσεως = τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

A'. Άντι παπτός ἄλλου δώρου σοῦ στέλλω τὸν λόγον τοῦτον πειέχοντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχοντος, ὡν μή, δπως οἱ λοιποὶ ἀρχοντες, μείης ἀνουθέτητος (§§ 1-6).

§ 1 - 6. Νικόκλεις. ὁ Νικοκλῆς ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνος Εὐαγόρου· πρὸς τὸν ἔδιον δὲ ἀπέστειλε καὶ δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας).—**εἰωθότες** μτχ. παρακειμένου μὲ σημ. ἐνεστῶτος· **εἴωθα** = συνηθίζω.—**εἰργασμένος** = δουλευμένος.—**κτῆμα** = πολύτιμον πρᾶγμα.—**δόσις** = δῶρον.—**ποιούμενος** = κατηγρατ. μτχ. ἐκ τοῦ καταφανεῖς εἶναι.—**καπηλεύω** = εἴμαι μεταπράτης. — ἂν γενέσθαι = ὅτι γένοιτ' ἂν. —**δρέγομαί τινος** = ἐπιθυμῶ τι.—**δρεγόμενος...** ἀπεχόμενος... ὑποθ. μτχ.—**ἐπιτήδευμα** = ἐνασχόλησις, ἔργον.—**τοὺς μὲν ἴδιωτας**· ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ τοῖς δὲ τυράννοις.—**τρυφάω - ὦ** = ζῶ βίον μαλθακὸν καὶ πλήρη ἀπολαύσεων.—**καθ' οὓς**· ἡ κατὰ σημαίνει συμφωνίαν.—**πολιτεύομαι** = διοικοῦμαι.—**παρρησία** = τὸ νὰ ὅμιλῃ τις μὲ θάρρος ἐνώπιόν τινος· τοῦτο σαφηνίζεται διὰ τοῦ κατωτέρω : καὶ τὸ φανερῶς ἔξειναι... ἀμαρτίαις.—**ἐπιπλῆξαι** = ἐνν. αὐτοῖς.—**ἔξεστί τινι ποιεῖν τι** = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ πράττῃ τι.—**ἐπιτίθεμαι ταῖς ἀμαρτίαις τινὸς** = ψέγω, ἐπικρίνω τὰ σφάλματά τινος.—**ὑποθῆκαι** = συμβουλαί, παραγγέλματα.—**τύραννος** = βασιλεύς, μονάρχης.—**ὑπάρχει μοί τι** = ἔχω τι.—**οὓς** = ἐκεῖνοι οὓς. —**διατελοῦσι** = ἐνν. δնτες.—**οἱ συνόντες (σὺν - εἰμὶ)** = οἱ συναναστρεφόμενοι αὐτούς.—**πρὸς χάριν ὅμιλῶ τινι** = συναναστρεφόμενός τινα ὅμιλῶ πρὸς εὐχαρίστησίν του (χολακευτικῶς).—**τὰ πράγματα** = ἡ πολιτικὴ δύναμις.—**ἀφορμαί** = τὰ μέσα.—**ποιῶ ὥστε** = συντελῶ ὥστε.—**ἴδιωτεύοντες** = οἱ μὴ ἔχοντες δημόσιον ὑπούργημα (ἀρχήν).—**ὅ ἐπιεικῶς πράττων** = ὅ μήτε πολὺ πλούσιος μήτε πόλιν πολὺ πτωχός.—**δυναστεία** = δύναμις, ἔζουσία.—**ἐνθυμοῦμαί τι** = φέρω εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.—**διέξειμί τι** = διεξέρχομαι τι, ἔξετάζω τι. —**διεφθαρμένους...** ἡναγκασμένους... συμβεβηκότα· κτγρ. μτχ. ἐκ τοῦ δρῶσι.—**ἔξαμαρτάνω εἰς τινα** = διαπράττω σφάλμα τι πρός τινα, κάμνω εἰς τινα κακόν.—**πάλιν...** μᾶλλον ἢ = πάλιν

ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ζῆν δπωσοῦν ἥ.—δπωσοῦν = καθ' οἰονδήποτε τρόπον.—τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς· τῆς συμβαινούσης δηλ. εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων.—παντὸς ἀνδρὸς (γεν. κτγρμ.) = ἔδιον παντὸς ἀνδρός.—νομίζουσιν· ἐνν. οἱ βασιλεῖς.—ὅ· ἀντὶ ἥ, δηλ. ἡ βασιλεία· ἐτέθη κατ' οὐδέτε. γένος, διότι συνεφώνησε πρὸς τὸ μέγιστον.—δεόμενον· ἐνν. ἐστι (= δεῖται) = ἔχει ἀνάγκην. Πᾶς ἀνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνη βασιλεὺς, δπως γίνεται καὶ ιερεὺς, διότι ἡ βασιλεία ἔχει ἀνάγκην πολὺ περισσοτέρων γνώσεων καὶ πείρας.

B'. Ὁ νοοθετῶν τὸν δρχοντας ὀφελεῖ καὶ δρχοντας καὶ δρχομένους (§§ 6-8).

§ 6-8. καθ' ἑκάστην· εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τὸ καθ' ὅλων δέ.—**ἔξ ὄν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ συμβουλεύειν.—**ἔξ ὄν**· (μετὰ τὰ ρήμ. συμβουλεύειν, σκοπεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα) = δπως.—κατὰ τρόπον = κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον, καθὼς πρέπει.—**ἄει** = ἑκάστοτε.—καθ' ὅλων = περὶ ὅλων.—**ὄν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ στοχάζεσθαι· στοχάζομαί τινος = μετ' ἐπιτυχίας ἀποβλέπω εἰς τι.—**ἔξεργάζομαί τι** = ἐπεξεργάζομαί τι, καλῶς ἀποπερατώνω τι.—**ὑπόθεσις** = πρόθεσις, προαίρεσις.—**εἰ ... ἔσται**· πλαγ. ἐρώτησις.—**συνιδεῖν**· ἐνν. τοῦτο· συνορῶ τι = κατανοῶ τι, προβλέπω τι.—τὰ καταλογάδην = τὰ πεζά.—παρέσχε... **ἔλαβε** = παρέχει... λαμβάνει· γνωμ. ἀόρ. — **δόξα** = φήμη, ἐπαινος.—**ἐπιχείρημα** = ἡ ἐπιχείρησις.—**ὸνήσειε**· τοῦ ρ. δνίνημί τινα = ὀφελῶ τινα.—**ἀρχάς**· συνων. δυναστείας (πρβλ. § 5).—**ἀσφαλεστέρας**... **πραοτέρας**· πράγματι ὁ ἀρχων εἶναι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀρχήν, δταν οἱ πολῖται ζῶσιν ἡσύχως χωρὶς νὰ πιέζωνται ὑπὸ σκληρᾶς δουλείας.

I'. Ἔργον τοῦ δρχοντος εἶναι ἡ διὰ συνεχοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας αὕξησις καὶ εὐημερία τοῦ κράτους του (§§ 9-14).

§ 9-14. ἐν κεφαλαίοις = ἐν γένει, ἐν περιλήψει.—**περιλαμβάνω** τι = δρίζω τι.—**ἀν δμολογῆσαι** = δτι ἀν δμολογήσαιτε.—τὰ συμπίπτοντα = τὰ συμβαίνοντα.—**ράθυμῶ** = παραμελῶ ἀπὸ ὀκνηρίαν.—**ἀμελῶ** = παραμελῶ ἔνεκα ἀλλων ἀσχολιῶν· **ἀμελεῖν**· κεῖται ἀπολύτως ἀνευ πτώσεως.—**δπως** = πῶς.—**τῶν ἀλλων**· γεν. συγκριτική.—**γνώμη** = πνεῦμα, διάνοια.—**ἀσκητής** = ὁ ἔξ ἐπαγγέλματος ἀθλητής.—

αἱ πανηγύρεις· νοοῦνται οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ('Ολύμπια, "Ισθμια, Νέμεα καὶ Πύθια).—οὐδὲν μέρος· διότι βραβεῖα τοῦ βασιλέως διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν εἶναι στέφανος ἢ δῶρα, ἀλλὰ ἢ εὐτυχία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ κράτους του.—ἄν = τούτων δέ.—ἐνθυμοῦμαί τινος = ἔχω τι ὑπ' ὅψιν μου.—προσέχω τὸν νοῦν δπως = φροντίζω πᾶς· τὸ δπως ἀναφέρεται εἰς τὸ διοίσεις.—διαφέρω τινός τι = εἴμαι ἀνώτερός τινος κατά τι.—δύναμις = σημασία, σπουδαιότης.—καταγιγνώσκω τινὸς δυστυχίαν, ὡς = καταλογίζω εἰς τινα δυστυχίαν, διότι.—αἷς· δοτ. δργαν. — οὐδέν· ἐπίρρ. — ὡς... δυναμένης... οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην=οὗτω νὰ σκέπτεσαι μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι δύναται ἡ παίδευσις... νὰ εὐεργετῇ τὴν ἡμετέραν φύσιν. — οὓς ἀν δύνη = ἐάν τινας δύνασαι, ὅποιους δύνασαι.—μήτε τῶν σοφιστῶν... ἔχειν = μήτε οἷον δεῖν ἀπείρως ἔχειν μηδενὸς τῶν σοφιστῶν.—ἀπείρως ἔχω τινὸς = εἴμαι ἀπειρός τινος, ἀγνοῶ τι.—τῶν μέν· δηλ. σοφιστῶν.—τῶν δέ· δηλ. ποιητῶν· νοοῦνται δὲ οἱ καλούμενοι γνωμικοὶ ποιηταὶ ('Ησίοδος, Θέογνις, Φωκυλίδης), ἀπὸ τοὺς ὅποιους θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα μόνον ἀναγινώσκων αὐτούς, καθόσον ἡσαν προγενέστεροι· ἐνῷ ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα ὅχι μόνον μελετῶν τοὺς προγενεστέρους ἀλλὰ καὶ ἀκρούμενος τοὺς συγχρόνους του. — γυμνάσιον = ἀσκησίς. — ὑποτίθεμαι = παραδέχομαι, θέτω ὡς βάσιν.—δεῖν· εἰδ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ὑπεθέμεθα. — καὶ τὴν πόλιν... καὶ (τὸν) διοικήσοντα τὴν πόλιν ὡς χρὴ (ἐνν. διοικεῖν).—μάλιστα δ' ἄν... παρακληθείης = πρὸ πάντων (ἔξαιρέτως) δὲ ὁ ἔδιος ἥθελες προτρέπει τὸν ἑαυτόν σου εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος). — ἐρρωμένως (ἐπίρρ. τῆς μετοχῆς ἐρρωμένος τοῦ ρ. ρώννυματος) = μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.—ἀτιμάζω τι = περιφρονῶ τι, δὲν τιμῶ τι.

Δ'. Καθήκοντα τοῦ ἀρχοντος πρὸ τοὺς θεούς, πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀρχομένους (§§ 15-39).

§ 15 - 39. ἐντεῦθεν· δηλ. ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διανοίας, ἡ δοπία πρέπει νὰ εἶναι ὀδηγὸς εἰς πᾶν ἔργον. — φιλόπολις = φιλόπατρις. — χαίρω τινὶ = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι. — ποιοῦμαι τὴν ἐπιμέλειάν τινος = καταβάλλω φροντίδα διὰ τι. — μέλει μοί τινος = φροντίζω περὶ τινος. — περὶ παντὸς ποιοῦμαι ἄρχειν = ὑπὲρ πᾶν ἄλλο (ἐκτιμῶ) θέλω νὰ ἄρχω.—κεχαρισμένως τινὶ = ἀρεστῶς, προσφιλῶς

πρός τινα. — **αὐτοῖς**: κατὰ πληθ. ἀριθμόν, διότι ἡ προηγουμένη λέξις πλήθους εἶναι περὶ ληπτική. — **τῶν δλιγαρχιῶν** καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν· γεν. διαιρ. — **πολιτεία** = πολίτευμα. — **θεραπεύω** τινὰ = περιποιοῦμαί τινα. — **δημαγωγέω - ὦ** = (όδηγῷ) διοικῶ τὸν λαόν. — **ὑβρίζω** = γίνομαι, εἴμαι αὐθάδης, ἀλαζών. — **ὑβρίζομαι** = πάσχω ύβριστικὴν μεταχείρισιν. — **σκοπῆς δπως**: πρβλ. ἐν § 11: προσέχειν τὸν νοῦν δπως. — **πολιτεία** = διοίκησις τῆς πολιτείας. — **πρόσταγμα** = κατὰ νόμον προσταγή. — **ἐπιτήδευμα** = ἔθιμον. — **κινῶ τι** = μεταβάλλω τι. — **μετατίθημι τι** = καθιστῶ τι ἄκυρον (καταλύω). — **τὸ σύμπαν** (ἐπίρρ.) = καθόλου, ἐν γένει. — **σφίσιν αὐτοῖς δμολογούμενοι** = σύμφωνοι πρὸς ἑαυτούς. — **πρὸς δὲ τούτοις** ἐνν. ζήτει νόμους. — **ἀμφισβήτησις** = ἀμφιβολία, φιλονικία, διαφορά. — **τὰς διαλύσεις** δηλ. τῶν διαφορῶν. — **ώς οἰόν τε τάχιστος** = τάχιστος δόσον εἶναι δυνατὸν (κατὰ τὸ δυνατόν). — **ταῦτα**: συγκεφαλαιώνει τὰ προηγούμενα. — **προσεῖναι...** τοῖς καλῶς κειμένοις = πρὸς τοῖς καλῶς κειμένοις εἶναι. — **τὰς καλῶς κείμενα** = τὰς καλῶς ἔχοντα. — **αὐτοῖς δηλ.** τοῖς πολίταις. — **ἐργασία** = ἡ ἀσχολία εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας· ἀντίθετον τούτου εἶναι ἡ **πραγματεία** = ἡ εἰς τὴν ρητορείαν ἀσχολία καὶ ἀνάμειξις εἰς ξένας ὑποθέσεις. — **τὰς μέν...** πρὸς δὲ **τὰς** = ταύτας μέν... πρὸς ταύτας δέ. — **προθύμως ἔχω πρός τι** = δεικνύω προθυμίαν πρὸς τι. — **ποιοῦμαι τὰς κρίσεις** = κρίνω τι. — **ἀμφισβητῶ πρὸς τινα περὶ τινος** = φιλονικῶ πρὸς τινα περὶ τινος. — **πρὸς χάριν**: πρβλ. § 4. — **ταῦτα γιγνώσκω** = ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, κρίνω δύοιν. — **οἰκῶ τὴν πόλιν** = διοικῶ τὴν πόλιν. — **ταῖς μὲν κατασκευαῖς** (δοτ. τοῦ κατά τι): κατασκευαὶ ἐνταῦθα δὲν εἶναι μόνον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαὶ, ἀλλὰ ἐν γένει πᾶν διατελέσθαι δὲν εἶναι μία πόλις καλῶς διοικουμένη. — **πράξεις** = εἰσπράξεις τῶν δημοσίων προσδοτῶν. — **ἀκριβῶς** = ἐπιμελῶς, ἀντηρῶς. — **διαρκῶ** (ἀμπτβ.) = ἔξαρκῶ (δηλ.). ἵνα μὴ ἔξαντλωνται οἱ πόροι). — **τοῖς προειρημένοις**: δηλ. ταῖς κατασκευαῖς. — **τῷ κάλλει** = ἐν τῷ κάλλει. — **τῶν δεδαπανημένων**: γεν. συγκριτική.

§ 20-23. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιῶ = λατρεύω τοὺς θεούς. — **θῦμα** = θυσία. — **θεραπεία** = σεβασμός, λατρεία. — **ώς**: ἐπιτείνει τὸ βέλτιστον. — **ἐλπίς**: ἐνν. ἐστί. — **ιερεῖον** = τὸ πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν θυσιαζόμενον ζῷον. — **καταβάλλω ιερεῖον** = κάμνω θυσίαν. — **πράττω**

τι παρά τινος = λαμβάνω τι παρά τινος. — ταῖς ἀρχαῖς (= μὲ τὰς τιμὰς αἱ ὅποιαι ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν αὐλὴν) = μὲ τὰς αὐλικὰς περιποίησεις. — ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς = μὲ τὰς πραγματικὰς δὲ τιμὰς (λ. χ. προσκλήσεις εἰς συμβούλια, δῶρα διὰ καλὰς πρᾶξεις κ.τ.λ.). — σώζω τι = διασφέω, διατηρῶ τι. — τυραννίς = ἀρχή. — κήδομαί τινος = ἐπιμελοῦμαί τινος. — τῶν πολιτικῶν = τῶν πολιτῶν. — τοὺς ἐργαζομένους κεῖται ἀπολύτως. — ἀναλίσκειν... ποιεῖν· ἐκ τοῦ νόμιζε. — ποιῶ τινα πλείω = αὐξάνω τινά. — τὴν ἀλήθειαν προτιμῶν = οὕτω φαίνου προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν. — ἀσφαλῆ· κατηρμ. εἰς τὸ τήν πόλιν. — συμβόλαια = δοσοληψίαι. — νόμιμος = δίκαιος. — περὶ πλείστου ποιοῦμαί τινα = τὰ μέγιστα τιμῶ τινα. — τῶν ἀφικνουμένων γεν. διαιρ. — τοὺς σοὶ δωρεάς ἀγοντας· ἐννοεῖ τὰς συνηθισμένας δωρεάς, περὶ τῶν ὅποιων ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἐν § 1. — ἀλλά... ἀξιοῦντας· πράγματι βασιλικὸν εἶναι τὸ διόναι δῶρα ἢ τὸ λαμβάνειν. — τοὺς ὑπαίνισσεται ἐνταῦθα οἱ Ἰσοκράτης τὸν ἔαυτόν του καὶ ἐν γένει τοὺς διανοούμενους καὶ λοιποὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, οἱ δόποιοι κατέφευγον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους. — ἔξαιρω τινός τι = ἀπομακρύνω τι ἀπό τινα. — τοὺς πολλοὺς φόβους = τοὺς παρὰ σοῦ μεγάλους φόβους. — περιδεής = λίαν φοβισμένος. — δεινός = φοβερός. — τῷ... τῷ. δοτ. δργ. — ποιοῦμαι τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῶν ἀμαρτανομένων = ἐπιβάλλω ποινὰς μικροτέρας τῶν σφαλμάτων (δχι δηλ. ἀναλόγους πρὸς τὰ σφάλματα).

§ 24-26. ἀρχικὸς = ἐπιτήδειος, ἵκανός εἰς τὸ ἀρχεῖν. — χαλεπότητι = μὲ ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν. — ἡττώμαί τινος = ἡττων εἴμι τινος. — αὐτῶν· γεν. συγκριτική. — ταῖς ἐπιστήμαις· δοτ. τροπ. — μηδέν· ἐπίρρη. — οὔτως ὁμιλῶ πρός τινα = οὕτω συμπεριφέρομαι πρός τινα. — φιλονικῶ = ἀμιλλῶμαι, διαμφισβητῶ τὰ πρωτεῖα. — περὶ ὥν = περὶ τούτων ἢ. — κρατήσαντι· ὑποθ. μτχ. — μέλλοι συνοίσειν = συνοίσει. — φαῦλος = ταπεινός, χυδαῖος. — συμφερόντως· ἀντίθετον: μετὰ βλάβης. — περιβάλλομαι τι (ἐνταῦθα) = διανοοῦμαι τι. — κατέχω τι = ἐπιτυγχάνω τι, κατορθώνω τι. — ἔξεργάζομαι τι = τελειώνω τι. — οἵτις = ταῦτα, οἵτις. — τῇ παρούσῃ· δηλ. ἀρχῇ. — τελέως = παντελῶς. — ἀρχω τινός = ἔξουσιάζω τινά. — ἀν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμῆς. — οἷον χρή· ἐνν. εἶναι σε. — πράττων = εὖ πράττων. — ἐν τῷ παρόντι· ἐνν. εὖ πράττεις.

§ 27 - 28. ἀκριβεῖς· πρβλ. ἐν § 19 : ἀκριβῶς. — οἱ συνόντες· συνών. οἱ χρώμενοι = οἱ συναναστρεφόμενοι, οἱ σχετικοί, οἱ φίλοι. — ἔφιστημι τινά τινι = διορίζω τινά εἰς τι. — ὡς... ἔξων = μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἔχῃς. — αἴτιαν ἔχω τινὸς = κατηγοροῦμαι διά τι. — ὥν = τούτων ἦ. — ἥγου πιστούς· ἐνν. εἶναι. — τὰ ἀμαρτανόμενα = τὰ ἀμαρτήματα, σφάλματα. — ἐπιτιμῶ τινι = ἐπικρίνω τι. — παρρησίαν· πρβλ. § 3. — ἀμφιγούέω - ὡ περὶ τινος = ἀμφιβάλλω περὶ τινος. — διορῶ τινα = διακρίνω τινά. — τέχνη... μετ' εὐνοίας· τροπ. διορισμοί. — πλέον ἔχω τινὸς = εἴμαι ὑπέρτερός τινος. — ταῖς αὐταῖς ζημίαις... αἵζ. δοτ. δργαν.

§ 29 - 32. ἀν... δουλεύης... ἀλλὰ κρατῆς· ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦθον. — δουλεύω τινὶ = εἴμαι δοῦλος εἰς τινα. — συνουσίᾳ = συναναστροφή. — εἰκῇ = ἀπερισκέπτως, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. — ἐπ' ἐκείναις... χαίρειν = ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς. — χαίρω ἐπὶ τινὶ = εὔχαριστοῦμαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι. — διατριβὴ = συνουσία. — ἐπιδίδωμι (ἀπολύτως) = προάγομαι, προκόπτω, προοδεύω. — φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινὶ = καυχῶμαι διά τι. — διαπράττομαι τι = κατορθώνω τι. — τοῖς κακοῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ δυνατόν ἔστι. — μέγα φρονῶ ἐπὶ τινὶ = μεγαλοφρονῶ διά τι· μέγα φρονῶν· ἐκ τοῦ φαίνουν. — οὐδὲν μέρος = οὐδόλως. — μέτεστι τινὶ τινος = μετέχει τίς τινος. — τῶν τιμῶν· γεν. διαιρ. — ἀληθεστάτας· κατηγρ. εἰς τὸ ὑποκρ. τάς... γιγνομένας. — αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς = μόνοι των οἱ πολῖται (ἀπόντος σοῦ). — γνώμη = σκέψις, ἰδέα. — ἥν... χαίρειν = ἥν συμβῇ σοι χαίρειν ἐπὶ τῷ τῶν φαύλων. — ἐνδείκνυμαι (μετὰ μτχ.) = δεικνύω. (ὅτι). — σπουδάζω περὶ τι = ἀσχολοῦμαι περὶ τι. — τὸ ἥθος = ὁ χαρακτήρ. — περὶ πλείονος ποιοῦμαι (μετ' ἀπαρμφ.) = προτιμῶ (νά). — δόξῃ· δοτ. ποιητ. αἴτιοι εἰς τὸ κτητά. — κτητὸς = δυνάμενος ν' ἀποκτηθῇ. — χρημάτων (γεν. τοῦ τιμήματος) = ἀντὶ χρημάτων. — ὧνητὸς = δυνάμενος ν' ἀγορασθῇ. — τὰ μέν· δηλ. χρήματα. — παραγίγνεται τινὶ τι = ἔρχεται εἰς τινά τι, ἀποκτᾷ τίς τι. — τὴν δὲ (δηλ. δόξαν) οὐχ οἶν τ' (ἐνν. ἔστι) κτήσασθαι ἀλλ᾽ ἦ· μετὰ πρότασιν ἀποφατικὴν τὸ ἀλλ᾽ ἦ = εἴμη. — οἱ διενεγκόντες = οἱ πρωτεύσαντες, οἱ ἔξοχοι. — τρυφάω - ὡ ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς... κόσμοις = ζῶ μεγαλοπρεπῶς (πολυτελῶς) κατὰ τὰς ἐνδυμασίας καὶ τά... κοσμήματα (πρβλ. καὶ § 1). — καρτερῶ ἔν τινι = μένω σταθερὸς εἰς τι. — ὡς χρή· ἐνν. καρτερεῖν. — ἐπιτήδευμα = τρόπος ζωῆς (πρβλ. καὶ § 17). — ἐ-

κείνοις· δηλ. τοῖς ὁρῶσι· (ἐκ τοῦ οἱ μὲν ὁρῶντες, εἰς τὸ ὅποιον ἀντιθέται τὸ οἱ δὲ συνόντες). — τὴν αὐτὴν ἔκείνοις = ὅμοιαν μὲ ἔκείνους.

§ 33 - 35. ὡς· ἐπιτείνει τὸ ἔλαχίστοις. — τυγχάνω τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν = εὐρίσκω κατάληλον στιγμήν τὸ τυγχάνειν ἐκ τοῦ κράτιστόν (ἐστι). — δυσκαταμαθήτως ἔχω = δυσκόλως μαθάνομαι, γιγνώσκομαι. — πλεονάζω = εἴμαι ὑπερβολικός, ὑπερβαίνω τὰ ὄρια. — μετριότης = συμμετρία. — ἀστεῖος = εὐγενής τοὺς τρόπους. — τὸ μέν· ἀναφέρεται εἰς τὸ σεμνός. — τὸ δέ· εἰς τὸ ἀστεῖος. — σεμνός = σεβαστός, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος. — ἰδέα = τρόπος, εἶδος· ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις· δηλ. τῇ τε ἀστειότητι καὶ τῇ σεμνότητι. — ἀκριβώ - ὡς τι = ἐρευνῶ, ἐξετάζω τι. — ὥν· πρβλ. ἐν § 27: ὥν ἄν. — μέτιθι· τοῦ ρ. μετέρχομαι τινι ἢ τι = ἀκολουθῶ, (ἐπι)διώκω, ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι. — αἱ δόδοι (μηφρ.) = τὰ μέσα. — τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν... ποιήσει = τὸ δὲ γυμνάζεσθαι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι. — τὸ γυμνάζεσθαι = ἡ ἀσκησις. — ποιῶ τινα δύνασθαι = κάμνω τινὰ ἴκανόν. — χρῶμαι τοῖς πράγμασι = μεταχειρίζομαι ὠφελιμώτερον τὰ πράγματα. — τὰ συμπίπτοντα· πρβλ. § 9.

§ 36 - 39. ἐπιτήδευμα· πρβλ. § 16. — εἰκὼν τῆς ἀρετῆς = εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ θῆσος καὶ τὸν χαρακτῆρα. — εἰκὼν τοῦ σώματος = εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον. — ὑπόμνημα = μνημεῖον. — καταλιπεῖν· ἐκ τοῦ βούλου. — διαφυλάττειν· ἐκ τοῦ πειρῶ. — καλῶς = ἐντίμως, ἐνδόξως. — φρόντιζ· ὅπως· πρβλ. § 11: προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως. — τῆς τιμῆς· δηλ. τῆς ἐκ τῆς βασιλείας. — περιορῶ τι διαλυθὲν = ἀφήνω τι νὰ διαλυθῇ. — μελετῶ λέγειν = φροντίζω νὰ λέγω. — ζηλόω - ὡς τινός τι = ζηλεύω, ἐπαινῶ τινός τι. — ἀκριβῶς· πρβλ. § 19.

E'. 'Ἐξηγῶν διατὶ ἔγραψε καὶ πολλὰ γνωστὰ εἰς τὸν Νικολέα συνιστᾶ εἰς αὐτὸν ῥὰ ἔχῃ συμβούλους φρονίμους, οἱ δόποιοι μόνοι θ' αὐξήσονταν τὴν βασιλείαν του (§§ 40-53).

§ 40 - 44. εἰ=ὅτι (αἰτιολ.). διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω. — παρέλασθε = διέλαθε. — ὅτι τοσούτων δύντων... ἐπιτήδευοντες = ὅτι καὶ τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ἰδιωτῶν) καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντας ἕοράκασιν,

οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες τι τούτων (δῆλ. τῶν ὅπ' ἔμοῦ εἰρημένων) τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος. — γάρ· βεβαιωτικός. — τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἀναφέρεται εἰς τὸ τὰς καινότητας. — ἀπιστον = ἀπίθανον. — τὰ νομιζόμενα = τὰ συνηθισμένα. — ἡγεῖσθαι· ἐνν. χρή. — χαρίεις = εὐφύής, ἀγαπητός, μορφωμένος, σοφός. — ἀθροῖσαι... καὶ φράσαι κάλλιστα· ἐνταῦθα δὲ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὸν ἔαυτόν του, δὸποῖος ὅχι μόνον πλείστας συμβουλὰς συνέλεξε καὶ εὑμεθόδως κατέταξεν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶς συνέγραψε τὸν παρόντα λόγον. — ὅπερ· ἐνν. πάσχουσι. — Ήσίοδος· δὸιρυτὴς καὶ διαμορφωτὴς τοῦ διδακτικοῦ ἔπους, γεννηθεὶς τὸ 750 π. Χ. εἰς "Ασκρην τῆς Βοιωτίας" ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεογονία, Ἔργα καὶ Ἡμέραι καὶ Ἀσπὶς τοῦ Ἡρακλέους. — Θέογνις· ἐκ Μεγάρων ἐλεγειακὸς ποιητὴς (570-500 π. Χ.). — Φωκυλίδης· σύγχρονος τοῦ Θεόγνιδος, ἐκ Μύλήτου, γράψας καὶ αὐτὸς γνωμικὰς καὶ ἡθικὰς ἐλεγείας. — λέγοντες· δῆλοι. οἱ ἀνθρώποι. — συνδιατρίβω τινὶ (ἐνταῦθα) = ἀκούω τι. — ἄνοια = ἀνοησία. — αἱροῦνται... μᾶλλον ἢ· τὸ μᾶλλον κεῖται πλεοναστικῶς, διότι εἰς τὸ αἱροῦνται περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· ἐτέθη ὅμως, ἵνα ἐπιτελή τὴν εἰς τὸ ρῆμα ὑπάρχουσαν σύγκρισιν. — ὑποθῆκαι· πρβλ. § 3. — σπουδάζω ἐπί τινι = σοβαρῶς ἀσχολοῦμαι εἰς τι.

§ 45-49. τί δεῖ; = οὐ δεῖ. — διατρίβω λέγων = μακρηγορῶ. — χαίρω τινὶ· πρβλ. § 15. — χαίροντας... ἔχοντας... δοκοῦντας (= νομίζοντας)· κτυγρμ. μετχ. ἐκ τοῦ εὑρήσομεν. — τὰ δέοντα = τὰ ἀναγκαῖα. — τοῖς τοιούτοις· ἀντκμ. εἰς τὸ ἀρέσειεν. — οἱ εὖ φρονοῦντες = οἱ πεπαιδευμένοι. — ἀπλοῦς = χρηστός. — λοιδοροῦντας· ἐνν. ἀλλούς· λοιδοροῦμαι (παθητ.) = κακολογοῦμαι. — ἐρημία = ἔλλειψις βοηθείας. — καθ' ἀπάντων· πρβλ. § 6. — τοῖς εἰρημένοις· δοτ. συντκ. εἰς τὸ τῶν ἔχόντων. — δ' οὖν = βεβαίως. — κεχαρισμένον (τοῦ ρ. χαρίζομαι) = εὐάρεστον. — δτι· αἰτοῦ. — καταχρῶμαι τινι πρός τι = κάμνω μεγάλην χρῆσίν τινος εἰς τι. — ταῖς ἰδέαις ταύταις· ἰδέας ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μόνους. — μυθολογῶ τι = μὲ τρόπον μυθώδη διηγοῦμαι τι. — καθίστημι εἰς τι = φέρω, παρουσιάζω τι εἰς τι. — ἀκουστούς· ἐνν. τοὺς ἀγῶνας. — ἀφεκτέον τινὸς = δεῖ ἀπέχεσθαι τινος. — οἵς· ἡ δοτ. ἀναφέρεται εἰς τὸ χαίροντας.

§ 50-53. διέρχομαι τι = διεξέρχομαι, διηγοῦμαι τι. — ἡγούμενος σέ... τοῖς ἀλλοῖς = ἡγούμενος σέ, τόν... ὄντα τύραννον δεῖν

μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις. — ταῖς ἡδοναῖς κρίνω τι = κρίνω τι ἀπὸ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μοῦ παρέχει. — ἐπὶ τῶν χρησίμων = ἐπάνω εἰς τὰ χρήσιμα, ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέχουν. — ἄλλως τε = πλὴν τούτου. — οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὅντες = οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν, οἱ φιλόσοφοι. — ἀμφισβητοῦσι· βλ. Εὐαγόραν § 8. — ἐριστικῶν λόγων· ἐνταῦθα δὲ Ἰσοκρ. ὑπαινίσσεται τοὺς φιλοσόφους τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς (καὶ διαλεκτικῆς ἢ ἐριστικῆς καλουμένης), οἱ ὁποῖοι κατεγίνοντο πολὺ μὲ τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἀπέδιδον μεγίστην δύναμιν εἰς αὐτήν. — ἐξ ἐκάστου τούτων· δηλ. τῶν ἐριστικῶν, πολιτικῶν. — ὅτι δεῖ... δυνάμενον = ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον φαίνεσθαι δυνάμενον βουλεύεσθαι (= αἱρεῖσθαι τὰ χρήσιμα) ἐξ ἐκάστου τούτων. — (χρή.) τοίνυν· δηλ. ἀφοῦ πάντες οὕτως ὄμοιογοῦσι. — ἀφέμενον· ὑπκρ. τὸν καλῶς πεπαιδευμένον καὶ δυνάμενον βουλεύεσθαι. — τῶν ἀμφισβητουμένων· δηλ. ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὅμονοοῦν οἱ φιλόσοφοι. — τὸ συνομολογούμενον = ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου συμφωνοῦν. — αὐτῶν· δηλ. τῶν φιλοσόφων. — λαμβάνω τὸν ἔλεγχόν τινος = ἐλέγχω, δοκιμάζω τινά. — ἐπὶ τῶν καιρῶν = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις. — καθ' ὅλων· πρβλ. § 6 καὶ 47. — δι μηδὲν γιγνώσκων τῶν δεόντων· συνάγουμον: δι μηδὲν ὥν χρήσιμος. — χρήσιμος = ίκανός, ὠφέλιμος, δι γνωρίζων τὴν ὠφέλειαν. — περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τινα = ποιὸν ἐκτιμῶ τινα. — τυραννικὸν = ἀριστόν εἰς τύραννον, βασιλέα. — πλεῖστα = πλειστηνὴν ὠφέλειαν.

S'. Επίλογος. Ἐγὼ δπως ἡδενάμητ σὲ συνεβούλευσα· ρὰ θέλης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοιαῦτα δῶρα ρὰ σοῦ κάμνουν, τῶν ὅποιων ἡ γοῆσις θὰ καθιστᾶ αὐτὰ περισσότερον πολύτιμα (§ 54).

§ 54. ἀρχόμενος = εἰς τὴν ἀρχὴν (τοῦ λόγου μου τούτου). — πολὺ πλειόνος· γεν. τοῦ τιμήματος. — ὅλλα τοιαύτας· ἐνν. ἄγειν σοι δωρεάς. — αἷς· ἀντικείμ. εἰς τὸ χρῆ.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

A'. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες προτιμοῦν τὴν διὰ πανηγυρικοῦ λόγου ἐξύμνησιν οὐδὲὶς δῆμος· σύγχρονον ἄνδρα ἐξύμνησε, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι διατεθεῖμένοι ν' ἀναγνωρίσουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν συγχρόνων των. Ἐγὼ θὰ ἐπικειμήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὔαγρον, καίτοι ὡς ρήτωρ δὲν διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§ § 1-11).

§ 1-5. τιμῶντα...λείποντ'· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ δρῶν.—τὰ ἐπιφερόμενα (=τὰ νομιζόμενα) = τὰ προσφερόμενα (εἰς τὸν τάφον).—ἄμιλλα = ἀγών. — λείποντ'... ὑπερβολὴν = δτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν παραλείπεις τῶν τοιούτων (δηλ. τιμῶν). αἱ τιμαὶ τὰς ὅποιας προσφέρεις εἶναι τόσον μεγαλοπρεπεῖς, ώστε οὐδεὶς δύναται νὰ σὲ ὑπερτερήσῃ. — εἴ τις... τοῖς τετελευτηκόσι = εἰ οἱ τετελευτηκότες αἰσθάνονται. — ἀποδέχεσθαι... χαίρειν... ἔχειν· ἔξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἥγησάμην. — πολὺ δ' ἀν... χάριν ἔχειν = δτι... ἔχοι ἀν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἴ τις δυνηθείη. — τοῖς ἀλλοις ἀπασι = δι' ὅλα τὰ ἀλλα (δηλ. τὰς προσφερομένας τιμάς). — ἐπιτήδευμα = πρᾶξις, ἔργον. — κίνδυνος = πόλεμος, μάχη. — διέρχομαί τι = διεξέρχομαι, διηγοῦμαι. ἔξιστορῶ τι. — ἔκεινω· ποιητ. αἰτιον. — βουλομένους... αἱρουμένους... σπουδάζοντας... ποιοῦντας· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὑρήσομεν. — ἀντὶ τῶν τοιούτων· δηλ. τιμῶν. — ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν = ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον. — σπουδάζω περὶ τινος = ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος. — ἢ τοῦ βίου = ἢ περὶ τοῦ βίου (=ζωῆς). — ὅπως καταλείψουσι = διὰ νά...· (τὸ ὅπως μετὰ μέλλ. δριστ. σημαίνει ἐνταῦθα τὸν σκοπόν). — τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων. — ἔξεργαζομαί τι = κατορθώνω τι. — εἰμὶ περὶ τι = ἀσχολοῦμαι περὶ τι· οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὅντες = οἱ μουσικοί. — οἱ περὶ τὰς ἀλλας ἀγωνίας ὅντες = οἱ ἀλλοι ἀθληταί. — ἔντιμος = γνωστός, ἐπίσημος. — κατέστησαν· γνωμικὸς ἀδρ. — ὁ λόγιος· δηλ. ὁ ρητορικός.

§ 5 - 7. τοὺς ἀλλους· δηλ. ρήτορας (σοφιστάς). — οἱ ἔφ' αὐτῶν = οἱ καθ' αὐτοὺς = οἱ σύγχρονοί των. — κοσμεῖν· ἐνν. λόγω. — ἐν εἰδόσι = ἐνώπιον γνωριζόντων. — φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρός τι =

μὲ μεγαλύτερον ζῆλον κλίνω (τρέπομαι) πρός τι .— εὐλογοῦμαι = ἐπαινοῦμαι .— εὐλογήσονται (= εὐλογηθήσονται) = θὰ ἐπαινεθοῦν (μᾶλλον τούτων = περισσότερον ἀπὸ αὐτούς).— παρέχω τινὰ ἀμείνω = ἀναδεικνύω τινὰ ἀνώτερον .— οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι = ἐννοοῦνται οἱ ἐπίγονοι (οἱ υἱοὶ τῶν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, οἱ ὅποιοι κατέστρεψαν τὰς Θήβας) καὶ ἐν γένει οἱ πρὸ τοῦ Τρωικοῦ ἡρωες, Θησέus, Ἀργοναῦται κ.τ.λ .— ὑμνοῦμαι = ἐπαινοῦμαι, ἐγκωμιάζομαι εἰς ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).— τραγῳδοῦμαι = ἐπαινοῦμαι εἰς τραγῳδίας (δράματα).— ἀξιωθήσόμενον· κατηγρυμ. μπγ. ἐκ τοῦ (ὅταν) προειδῆ .— ἀρετὴ = προτέρημα .— πρόσεστί τινὶ τι = ὑπάρχει εἰς τινὰ τι .— ὅτι μέγιστον ... ἔστι· ἐκ τοῦ τοῦτο .— δυσκόλως πέφυκα = φύσει εἴμαι δύστροπος .— εὐλογουμένων· ἐνν. ἔκείνων .— τοὺς νοῦν ἔχοντας· κατ' αἰτιατ. ἀντὶ δοτ., ὑποκμ. τοῦ δουλευτέον = δεῖ δουλεύειν .— καὶ λέγειν· ὁ καὶ ἐπιδοτικός .— ἀλλῶς τ' ἐπειδὴ καὶ = καὶ μάλιστα ἐ εἰδή .— τοὺς ἐπανορθοῦντας· δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ κείμενα, τὰ συνηθισμένα).— κινῶ τι = μεταβάλλω τι .

§ 8-11. λόγος = πεζὸς λόγος .— σημεῖον δὲ μέγιστον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις .— γάρ· διασαφητικός .— φιλοσοφία· κατὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει πᾶσαν ἐλεύθεριον παιδείαν· οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες = οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ διανοούμενοι .— πολλὴν συγγνώμην ἔχω τινὶ = πολὺ συγχωρῶ τινα .— δέδοται τινὶ τι = εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τινὰ τι .— κόσμοι = τὰ πρὸς καλλωπισμὸν μέσα .— πλησιάζω τινὶ = συναναστρέφομαι πρὸς τινα· πλησιάζοντας = ὅτι πλησιάζουσι .— δηλῶσαι· ἐκ τοῦ οἴόν τ' (ἔστι).— τὰ τεταγμένα ὀνόματα = αἱ εἰς μεγάλην χρῆσιν λέξεις καὶ ἐκφράσεις, αἱ συνηθισμέναι .— ξένα = ἀλληγοριακά τοις .— καιναὶ = νέαι, ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν πλαττόμεναι .— μεταφορά· ὁ λεκτικὸς τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ἔννοιαι παρίστανται εἰκονικῶς .— τοῖς εἰδεσι· ἐνν. τῶν κόσμων .— οἱ περὶ τοὺς λόγους = οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι .— οὐδὲν ἔξεστι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρῳ πολλοὶ δέδονται .— ἀποτόμως = ἀπολύτως, αὐστηρῶς .— τοῖς πολιτικοῖς· πρβλ. § 9 : τοῖς τεταγμένοις .— ἐνθύμημα = συλλογισμός, διανόημα .— οὐδενὸς τούτων· δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν . Τοῦτο δὲν εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἀληθές, διότι καὶ οἱ ρήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν .— ἡ λέξις = τὸ λεκτικόν .— ἔκειθεν = ἀπὸ τὰ κατωτέρω .— διάνοια = νόημα .— δόξα = ὑπόληψις .—

ῆς· (ἀντὶ ἦν)· καθ' ἔλξιν.—πλεονεκτῶ = εἷμαι ὑπέρτερος, ὑπερέχω. —ἀποπειρῶμαι τινος = δοκιμάζω τι.—εὐλογεῖν· ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο.—ἐν ταῖς ὡδαῖς καὶ τοῖς μέτροις = τοῖς μέτροις τῶν ὡδῶν = μὲ ἐμμέτρους ὡδᾶς· (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν).

B'. *O Εναγόρας δὲν ὑπῆρξε κατώτερος τῷ μεγάλων προγόνων του (§§ 12-20).*

§ 12-18. φύσις = γενεά, καταγωγή· τῆς φύσεως· σαφηνίζεται διὰ τοῦ καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος.—τῶν ἄλλων ἔνεκα· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμένων.—οὐδὲν = κατ' οὐδέν.—ἔκείνων· δηλ. τῶν προγόνων.—τοὺς ἀπὸ Διός· ὑποκυ. εἰς τὸ εἶναι.—ἡμίθεος· ὁ γεννηθεὶς ἐκ θεοῦ καὶ θυητῆς ἦ ἐκ θυητοῦ καὶ θεᾶς.—τούτων δ' αὐτῶν· δηλ. τῶν ἀπὸ Διὸς ἡμίθεων.—οὐκ ἔστιν δστις οὐ = πάντες.—ὑπερβάλλω (ἀπολύτως) = ὑπερέχω, γίνομαι ὑπέρμετρος, λίαν ἐξέχω.—οἱ καθ' αὐτούς· πρβλ. § 5: οἱ ἐφ' αὐτῶν.—τούτο μὲν = ἀφ' ἐνὸς μὲν· λείπει ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ: τοῦτο δέ.—γάρ· αἰτιολ.—**Αἰακὸς**; υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ὁ δίκαιος βασιλεὺς τῆς νήσου Αἰγίνης, ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του κριτής καὶ κλειδοῦχος τοῦ "Ἄδου".—**αὐχμὸς** = ἀνομβρία.—ἐν τοῖς "Ελλησι" = ἐν τῇ Ἑλλάδι.—**ὑπερέβαλε** (ἀπολύτως). πρβλ. § 13: ὑπερβάλλοντας.—ἰκετεύοντες αὐτὸν = δεησόμενοι αὐτοῦ.—εὐρίσκομαι τι = ἐπιτυγχάνω τι.—ῶν = τούτων ἄ. —ιερόν· τὸ Αἰάκειον καλούμενον.—οὕπερ· ἐπίρρ. τοπικόν.—μετὰ καλλίστης ὧν δόξης διατελῶ = περνῶ τὴν ζωήν μου ἀπολαύων ἀρίστης ὑπολήψεως.—μεταλλάττω τὸν βίον = ἀποθνήσκω.—**Πλούτων (-ωνος)**· θεὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ "Ἄδου", υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς.—**Κόρη**· κατ' ἔξοχὴν Κόρη δονομάζεται ἡ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασα), ἡ κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνος.—**παρεδρεύω τινι** = κάθημαι πλησίον τινός.—μεγίστας τιμάς· ἐδίκαζε τοὺς νεκρούς καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖδας τοῦ "Ἄδου".—**Λαομέδων (-οντος)**. βασιλεὺς τῆς Τροίας· κατὰ παράκλησίν του ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε θαλάσσιον τέρας, τὸ ὄποιον ἔβλαπτε τὴν Τροίαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀντήμειψε κατὰ τὴν συμφωνίαν τὸν ἥρωα, οὗτος ἥλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τελαμῶνος, ἐκυρίευσε τὴν Τροίαν καὶ λαβών τὴν κόρην του Ἡσιόνην ἐνύμφευσε μὲ τὸν φίλον του Τελαμῶνα.—**ἀριστείων**· ἀριστεῖα εἶναι ἡ Ἡσιόνη.—**Κενταύρους**· οἱ Κένταυροι ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν Λαπί-

Θαὶ εἶναι μυθικαὶ ἄγριαι φυλαὶ κατοικοῦσαι πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸ Πήλιον· οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐκραγῇ μεταξὺ αὐτῶν φοβερὸς πόλεμος, εἰς τὸν ὅποιον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Πηλεὺς συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Κενταύρων.—**ἄλλους κινδύνους**· εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰωλκοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν κ. τ. λ.—**κίνδυνος** = ἐπικίνδυνος ἐπιχειρησις.—**συνοικῶ τινι** = νυμφεύομαι τινα.—**μόνου τούτου**· πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ ἐν τοῖς γάμοις.—**ύμεναιος**· ἄσμα, τὸ ὄποιον ἔψαλλον οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι εἰς τὸ τοῦ γαμβροῦ.—**ἐκατέρου**· γεν. τῆς καταγωγῆς.—**ἔλεγχος** = ἀπόδειξις.—**ἀρετὴ** = ἀνδρεία.—**τόπους**· ὁ Τελαμών εἶχε τὴν Σαλαμῖνα, ὁ δὲ Πηλεὺς τὴν Φθίαν.—**τοὺς βαρβάρους**· δηλ. τοὺς Τρώας.—**ἐκατέρων**· δηλ. τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων.—**διαφέρω τινὸς** = ὑπερβάλλω τινά.—**κατοικίζω πόλιν** = ἴδρυω πόλιν.—**τὸ νῦν βασιλεῦον**· δηλ. τὸν Νικοκλέα καὶ τοὺς ἀδελφούς.

§ 19 - 20. τὰ Εὐαγόρα... ὑπάρχαντα = ὅσα ὁ Εὐαγόρας ἐκληρονόμησε.—**οἱ γεγονότες** = οἱ καταγόμενοι.—**χρόνῳ ὕστερον** = μετά τινα χρόνον.—**ἀνήρ**· τὸ ὄνομά του δὲν γνωρίζομεν.—**πιστεύομαι ὑπὸ τινος** = ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τινός.—**δυναστεία** = σπουδαῖον ἀξέιωμα.—**τούτων**· γεν. τῆς αἰτίας.—**κακὸς** = ἀχάριστος.—**δεινὸς** = ἐπιτήδειος.—**πλεονεκτῷ** = ἀπαιτῶ, ἀδικῶν ὡφελοῦμαι.—**ἐξέβαλε**· δηλ. τῆς βασιλείας.—**κατασκευάζομαι τι ἀσφαλῶς** = διευθετῶ τι πρὸς ἀσφάλειάν μου.—**ἐξεβαρβάρωσε**· κατέκισε τόσους πολλούς βαρβάρους εἰς τὴν πόλιν, ὥστε αὕτη ἔχασε τὴν ἑλληνικότητα της.

Γ'. 'Ο Εὐαγόρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχῆς (§ § 21-29).

§ 21 - 29. γίγνεται (ἰστορ. ἐνεστ.) = ἐγεννήθη.—**φήμη** = προφητικὴ ἀδέσποτος φωνή, προφητικὴ λέξις, τὴν ὁποίαν ἀκούσινε προφέρει τις.—**μαντεία** = χρησμός, ἀπόκρισις ἵερέων.—**μειζόνως...** γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον = ὅτι ἐγεννήθη μὲ τρόπον λαμπρότερον (περισσότερον μεγαλειώδη) ἢ ὅπως γεννᾶται συνήθως ὃ ἄνθρωπος.—**ἀπιστῶν**· μητ. αἰτιολ.—**τοσούτου δέω** (μετ' ἀπαρμφ.) = τόσον ἀπέχω τοῦ νά...—**τὰ ὑπάρχοντα** = τὰ πραγματικῶς ἀληθῆ.—**τὰ διμολογού-**

μενα = τὰ γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναντίρρητα. — τῶν ἀγαθῶν· γεν. διαιρ. ἐκ τοῦ ἄπειρ (= ἄπειρ ἀγαθὰ = προτερήματα). — πρεπώδης = ἀριμόζων. — τοῖς τηλικούτοις· δῆλ. τοῖς παισί. — κρατιστεύω τινὸς = ὑπερβάλλω τινά. — ταῦτα· ἀνακεφαλαιώνει τὰ προλεχθέντα. — μέσως = μετρίως. — εἰς ὑπερβολὴν = εἰς μέγιστον βαθμόν. — δοπότε δρῶεν... δοπότε... ἀποβλέψειαν· ἡ εὐκτ. φανερώνει ἐπανάληψιν. — οἱ τότε βασιλεῖς· ἔθεσε πλήθυντικόν, διότι νοοῦνται οἱ περὶ τὸν βασιλέα. — ἐν ἰδιώτου μέρει διάγω· ἐνν. τὸν βίον = ζῶ ως ἀπλοῦς πολίτης. — τρόποι = χαρακτήρ. — πιστεύειν· ἐνν. αὐτῷ. — ἔξαμαρτάνω περὶ τινα = προσβάλλω τινά. — παραλλάσσει ἡ δόξα = διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ διάφορος ἡ κρίσις (τινὸς περὶ τινος). — Φεύδομαί τινος = ἀπατῶμαι, ἀποτυγχάνω εἰς τι. — ὅπως... λήψεται· ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔσχε... πρόνοιαν· πρβλ. ἐν § 3: ὅπως καταλείψουσι. — καλῶς = ἐντίμως. — δι' ἀσεβείας· ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ τότε βασιλεύοντος. — δσίως = εὐσεβῶς. — εἰς τῶν δυναστεύοντων· ὁ ἐκ Τύρου Ἀβδήμων. — ἐκποδῶν ποιοῦμαί τινα = βγάζω ἀπὸ τὸ μέσον, φονεύω τινά. — Σόλοι (οἱ)· πόλις τῆς Κιλικίας ἴδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· οἱ δλίγοι δὲ Ἀθηναῖοι, τοὺς ὅποιον κατώφκισεν ἐκεῖ, ἐλησμόνησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μητρικήν των γλώσσαν, γεγονὸς τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ἡ λέξις σολοικισμός, φανερώνουσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν σφάλματα. — γνώμη = φρόνημα. — ταπεινοτέρας· ἐνν. ἡ πρότερον (ώς β' ὅρος συγκρίσεως). — πλάνος = ἡ περιπλάνησις. — φυγαδικὸς = ὁ ἀριμόζων εἰς ἔξόριστον, ὁ συμβαίνων ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἔξόριστον. — ὑπερορῶ τινα = καταφρονῶ τινα. — ἀφορμὴν = τὴν ἀφορμὴν (ὁ Ἰσοκράτης παραλείπει τὸ ἄρθρον). — ἀφορμὴ = ἀρχή· χρή· ἐνν. λαβεῖν. — ἀμύνεσθαι καὶ... ὑπάρχειν· ἐπεξήγησις. — προτέρους· ἐτέθη κατὰ πλεονασμόν, διότι τὸ ὑπάρχω = πρῶτος κάμινος ἀδικίαν. — τυραννῶ = βασιλεύω. — παρακαλῶ τινα = προτρέπω τινά. — ως οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες· ἐνν. λέγουσι. — φύσις καὶ δόξα = χαρακτήρ καὶ ὑπόληψις. — τοσοῦτοι = τόσον δλίγοι. — τὰ δεινὰ = οἱ κίνδυνοι. — ἐμμένω τοῖς ὡμολογημένοις = μένω πιστὸς εἰς τὰ συμφωνημένα. — ὕσπερ... οὔτω = οὔτω διέκειτο τὴν γνώμην, ὕσπερ... εἰ εἴχε... ἡ προήδει. — διάκειμαι τὴν γνώμην = εἴμαι διατεθειμένος κατὰ τὸ φρόνημα. — τὸ συμβησόμενον = ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιχειρήσεως.

Δ'. 'Ο Εὐαγόρας καταλαμβάνει τὸν θρόνον τὸ κατόρθωμα τοῦτο,

νφ' ἀς συνθήκας κατωρθώθη, καταντῷ τὸ σπουδαιότατον τῶν ὅμοιων του· ἀξίζει λοιπὸν τοῦ μεγίστου ἐπαίνου (§ § 30-50).

§ 30 - 34. γάρ· διασαφητικός.—καταβαλών... καταστήσας· αἱ μτχ. κατ' ὄνομαστικὴν καθ' ἔλξιν ἐκ τοῦ ἡγήσατο. — τὸ σῶμα = ἡ ζωὴ.—περιορῶ = περιβλέπω, παρατηρῶ, περιμένω.—εὐθὺς ὡς εἶχε = ἀμέσως ὅπου ἦτο (μὲ τοὺς ἄνθρας ποὺ εἶχε).—ταύτης τῆς νυκτὸς = τὴν ἴδιαν νύκτα (κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον).—διαιρῶ πυλίδα = σπάζω μικρὰν πύλην.—ταύτῃ· δηλ. τῇ πυλίδι.—διάγω τινὰ = διαβιβάζω τινά.—προσβάλλω πρός τι = ὁρμῶ κατά τινος.—καιρὸς = περίστασις.—τῶν ἄλλων· δηλ. τῶν σὺν αὐτῷ.—τί = διατί.—λέγοντα· κτηρυ. μετοχὴ ἐκ τοῦ διατρίβειν.—τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; = οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν.—διατρίβω = χρονοτρίβω.—ἀνταγωνιστῶν· κατηγορούμενον εἰς τό: τῶν περὶ τὸν τύραννον.—τοῦ μέν· δηλ. τοῦ τυράννου.—τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρου.—τοῖς φίλοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει.—κομίζομαι τι = ἀνακτῶ τι.—τύραννος = βασιλεὺς.—καταλείπω τὸν λόγον = διακόπτω τὸν λόγον.—ράδιον... εἶναι· ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἥγονυματι.—τὰ ἔχόμενα = τὰ ἐπόμενα.—δηλώσειν (ἀμτβ.) = δῆλον ἔσεσθαι.—τῷ χρόνῳ· ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι νοεῖται ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι γνωστός.—ἔκαστον αὐτῶν· δηλ. τῶν τυράννων.—τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἡ περίστασις, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι οὗτος ὁ λόγος ὀρισμένος.—ἀρκῶ τινι = ἐπαρκῶ εἰς τι.—ἢν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν = ἐὰν δὲν ἔξετάζωμεν θέτοντες ὡς βάσιν (μὲ βάσιν) τούτους (τοὺς εὐδοκιμωτάτους).—ἔξετῶμεν· μέλλ. β' τοῦ ἔξετάζω.

§ 35 - 39. τῶν μέν... προκρίνειε; = τίς μὲν οὖν τῶν παραλαβόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἀν προκρίνειε τοὺς κινδύνους Εὐαγόρου;—οὕτω... δστις = οὕτως ὡστε.—ράδιμος = ἀδιάφορος, ὀκνηρός.—καὶ μὴν = ἀλλὰ πρὸς τούτοις.—καθόδων· ἐννοεῖ τοὺς νόστους, τοὺς ὁποίους πολλοὶ ποιηταὶ ἐποίησαν.—ἀπαγγέλλω τινὶ τι = διηγοῦμαι τι εἰς τινα.—παρ' αὐτῶν = ἔξι ἴδιων των, μὲ τὴν φαντασίαν των.—μεμυθολόγηκεν, δστις = μεμυθολόγηκεν περὶ τινος, δστις.—ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους = δοκιμάζω τοὺς κινδύνους.—τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα.—πεποίηνται· δηλ. ὑπὸ τῶν ποιητῶν.—ποιοῦμαι ὑπό τινος = παριστάνομαι ὑπό τινος.—τέχνη =

πανουργία. Ἐνταῦθα νοοῦνται ὁ ἴδρυτης τῆς Σαλαμῖνος Τεῦκρος, ὁ τῆς Πάφου Ἀγαπήνωρ κ.τ.λ.— ἀλλὰ μήν· πρβλ. ἐν § 36: καὶ μήν.— οἱ ἐπὶ τάδε γεγενημένοι = οἱ μετὰ τὰ Τρωικά ὑπάρξαντες.— **Κῦρον...** τὴν ἀρχὴν = **Κῦρον** τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν **Μῆδων** (= ἀπὸ τοὺς Μῆδους).— καὶ πλεῖστοι μάλιστα· συνδέεται ἐπίθετον μὲ ἐπίρρημα.— ὁ δέ· δηλ. Εὐαγόρας.— **Ψυχὴ** = θάρρος.— **σῶμα** = σωματικὴ δύναμις.— **διαπράττομαι τι** = κατορθώνω τι.— **τοῖς ἔργοις** ἀντικμ. εἰς τὸ ἐπεχείρησεν.— **ἀπέκτεινεν** ὅμιλεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μῆδων Ἀστυάγους· κατ' ἄλλους δύμως δὲν ἐφόνευσεν, ἀλλ' εἶχε πλησίον του, μέχρις ὅτου ἐτελεύτησεν.— **καὶ τούτου** δηλ. τοῦ Κύρου· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.— **ὑποστέλλομαι** = ἀπὸ φύσιον συστέλλομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις· τὸ ρῆμα κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ναυτῶν, οἱ δόποιοι φοβούμενοι κακοκαρίαν μαζεύουν τὰ πανιά.— **εἰπεῖν** ὑποκμ. ἐμέ·— **παρρησίᾳ χρῶμαι** = ὅμιλῳ ἔλευθέρως, χωρίς νὰ κρύπτω τι.— **κάλλιον** = ἐνδιόζοτερον.— **λαβών**· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ **εὐρεθήσεται**.— **ἐκείνου**· β' ὅρος τῆς συγκρίσεως.— **ἐκείνως** = κατὰ τοῦτο τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.— ἐκ παντὸς τρόπου = κατὰ πάντα τρόπον.— **οὐκ...** προθυμούμενος... ἀλλὰ εἰρηκώς· ἔξαρτῶνται ἐκ τοῦ φανήσομαι.— **οὕτω**· ἐπιτείνει τὸ θρασέως.

§ 40 - 46. ἐπὶ μικροῖς = εἰς μικρὰ (ἔργα).— **τοιούτων**· δηλ. μικρῶν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιοῦσθαι.— **τυραννίς** = βασιλεία.— **περιμάχητος** = περιζήτητος.— **τὸ κάλλιστον...** κάλλιστα· πρβλ.. ἐν § 39: κάλλιον.— **λόγων εὐρετής** = λογογράφος (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ποιητήν).— **ρήτωρ** = ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορεύων.— **ὑπερβαλλόμενος**: τὸ μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. **ὑπερβάλλων**· πρβλ. ἐν § 13: τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὅντας.— **γνώμη** = νοῦς, σκέψις.— **αὐτοσχεδιάζω** = ἀνευ προπαρασκευῆς λέγω ἢ πράττω τι.— **φρόνησις** = φρόνημα· πρβλ. ἐν § 27: γνώμη.— τῶν μὲν ἀλλων· ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν.— **αὐτῆς δὲ ταύτης**· δηλ. τῆς ψυχῆς· **ψυχὴ** ἐνταῦθα εἶναι ὁ νοῦς, ἡ φρόνησις· πρβλ. ἀνωτέρω: **καλῶς τὴν...** φρόνησιν παρασκευάσειε.— **ἐπειτα**· εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ πρῶτον μὲν § 41.— **τὰ ὅντα**· πρβλ. ἐν § 21: τὰ ὑπάρχοντα.— **ῥάθυμια** = ἡ ἀπὸ ὀκνηρίαν προερχομένη ἀνάπτωσις.— **εὐπραγία** = προκοπή εἰς τὸ πράττειν, ἐπιτυχῆς ἐνέργεια.— **ώστε μήτε...** φθάνειν· ἐνν. **αὐτὸν** = ὥστε μήτε ἐπρολάμβανον αὐτόν.— **ἐπιεικής** =

κόσμιος, ἐνάρετος.— ἔξ ῶν ἑτέρων = ἐκ τούτων ἢ παρ' ἑτέρων.— τὰ προσπίπτοντα = τὰ γιγνόμενα.— οὐδὲ περὶ ἓν = περὶ οὐδέν.— πεπλανημένως ἔχω περὶ τι = ἀπατῶμαι ώς πρός τι.— Εὔαγόραν· ἀντικυ. εἰς τὸ ζηλοῦν.— τῆς ἀρχῆς· γεν. τῆς αἰτίας.— τοὺς ἄλλους = τοὺς ἀρχομένους.— τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας (γεν. αἰτίας) = διότι ἐβασιλεύοντο ὑπ' ἐκείνου τὸ οὐσιαστ. βασιλεία ἔχει ἔννοιαν παθητικήν.— σφόδρα = ἴσχυρῶς.— πολλά... ἀπανταὶ αἰτιατ. τοῦ κατά τι.— οἱ χρώμενοι = οἱ φύλοι.— ἡττώμααι τινος = ἡττων εἰμί τινος = ὑποχωρῶ εἰς τινα.— σεμνὸς = σοβαρός, σεβαστός.— συναγωγὴ τοῦ προσώπου = κατήφεια, σκυθρωπότης.— κατασκευὴ τοῦ βίου = ἡ διευθέτησις τοῦ βίου, ὁ τακτικὸς βίος.— ὁμοιογία = συμφωνία.— τὰ διὰ τύχην γιγνόμενα (ἀγαθά). εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κ.τ.λ., τὰ δὲ δι' αὐτόν· εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετή.— ἡγούμααι τῶν ἥδονῶν = ἔξουσιάζω τὰς ἥδονάς. — φραστώνη = ἀναψυχή, ἀνάπαισις ἀπὸ τοὺς κόπους.— ὅλως = ἐν συντόμῳ.— ὕν = τούτων ἢ.— πολιτεία = πολίτευμα.— δημοτικὸς = ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν.— πολιτικὸς = ἱκανὸς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (τοῦ κοινοῦ).— τυραννικὸς = βασιλικός.— τῷ... διαφέρειν = διότι ἔξειγε καθ' ὅλα ταῦτα (δηλ. θεραπείᾳ, διοικήσει, εὑβουλίᾳ).

§ 47-50. ἐμπόριον = ἀγορά, τόπος ὅπου οἱ ἐμπόροι πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματα· ἐμπορίω χρῶματι = ἔχω ἀγοράν.— κατασκευαὶ = δημόσιαι οἰκοδομαὶ.— ἀπολείπομαὶ τινος = εἰμαι κατώτερός τινος.— ἐνεποίησεν· ἐνν. αὐτῇ.— τῶν... καταφρονούντων· ἀναφέρεται εἰς τὸ πολλούν.— μείζω λέγω τῶν προσόντων τινὶ (= εἰμαι ὑπερβολικὸς εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τινὶ ὑπαρχόντων προτερημάτων) = παραμεγαλώνω τὰ προτερήματά τινος.— ἐφίκοιτο· ἐνν. τῷ λόγῳ· ἐφικνοῦμαὶ τινος τῷ λόγῳ = ἐπιτυχῶς παριστάνω, περιγράφω τι διὰ τοῦ λόγου.— ὅς = διότι οὗτος.— φύσις = μεγαλοφύτα.— ὁ τόπος ὅλος ὁ περιέχων τὴν νῆσον = ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς νῆσου.— ἀπροσοίστως = ἀγρίως.— ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω = δὲν δύναται κανεὶς νὰ μὲ πλησιάσῃ ἀντιτίθενται δὲ ταῦτα εἰς τὰ ἀνωτέρω : πραότητα καὶ μετριότητα.— χαλεπῶς είχον· ἐνν. οἱ πολῖται καὶ οἱ περιοικοῦντες ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλιν καὶ τόπον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὔαγόρου ἔξεπολίτισε καὶ ἔξηγένισε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμῖνος, διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὁποίων ἔξεπολιτίσθη καὶ ὅλη ἡ νῆσος, ἂν καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ κρά-

τος τοῦ Εὐαγόρου.— μεταπίπτω = μεταβάλλομαι.— οἵτινες αὐτῶν = τίνες αὐτῶν. — κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα = πράγματα (ἐπιπλα, σκεύη) καὶ συνήθειαι.— οἱ περὶ τὴν μουσικὴν = οἱ μουσικοί.— εἰωθότες ἡσαν = εἰώθεσαν. — οὐδεὶς ὅστις οὐ = πᾶς τις πρβλ. ἐν § 13 : οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ.

E'. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρου προσείλκυσαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα πολλοὺς καὶ ιδίως τὸν Κόρωνα (§§ 51-57).

§ 51-57. μέγιστον δὲ τεκμήριον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.— τρόπος καὶ δισιότης = χαρακτήρ καὶ δικαιοσύνη. — κουφότερος = διλιγώτερον πιεστικός.— νόμιμος = δισέβομενος τοὺς νόμους.— ἔργον = δύσκολον.— δυστυχήσας· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἥπτα τῶν Ἀθηναίων εἰς Αἰγαῖς ποταμοὺς (405 π.Χ.), κατὰ τὴν δρόσιαν ὁ Κόνων περισσώσας ὀκτὼ πλοῖα κατέφυγε μὲν αὐτὰ πρὸς τὸν Εὐαγόραν.— σῶμα = ζωή.— ἔκεινω... αὐτόν· καὶ αἱ δύο ἀντωνυμίαι εἰς τὸ αὐτὸν πρόσωπον ἀναφέρονται (τὸν Εὐαγόραν).— πάσχω ἀγαθὸν = ἀπολαύω καλόν, εὐεργετοῦμαι.— οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες = μόλις ἐπλησιάσαν ἀλλήλους, μόλις συνανεστράφησαν.— περὶ πλείονος ποιοῦμαι τινα ἢ = περισσότερον ἔκτιμον τινα παρά.— δμονοοῦντες· ἀναφέρεται εἰς τὸ διετέλεσαν.— μεγάλῃ μεταβολῇ κεχρημένην· ὄντως μεγάλην μεταβολὴν ὑπέστη, διότι, ἐνῷ πρότερον ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἐλλάδος, τότε ἦτο ὑπήκοος εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ δρόσοι ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν τοὺς τριάκοντα τυράννους καὶ κατεδάφισαν τὰ τείχη τῆς.— ἐπεποίηντο· ἐνν. οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τῆς ἡμετέρας πόλεως.— ταχύν· κατηγοροῦ εἰς τὸ τὸν καιρόν.— ἐπεχείρησαν· ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγγησιλάου.— ἔκεινοι· δῆλοι. ὁ Κόνων καὶ ὁ Εὐαγόρας.— τῶν στρατηγῶν· δῆλοι. τοῦ Φαρναβάζου καὶ τοῦ Τισσαφέροντος.— νομίζοντες· αἰτιολ. μηχ.— πεζὸν στρατόπεδον καθίσταμαι = συγκροτῶ στρατόπεδον πεζικοῦ στρατοῦ.— τούτῳ· δοτ. δργαν.— τὴν ἡπειρον· ὃνομάζει οὕτω ὁ Ἰσοκράτης τὴν ὑπὸ τὴν ἔξουσιαν τῶν Περσῶν χώραν.— μόνον· ἐπιρρ. ἀντὶ μόνην.— ταῦτα = εἰς ταῦτα.— ναυτικοῦ συλλεγέντος· ὁ Κόνων διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ναύαρχος κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων συνέλεξε πλοῖα εἰς Κύπρον, Φοινίκην κ.τ.λ., βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Φαρναβάζου. Μὲ τὸν στόλον τοῦτον ὁ Κόνων συναντήσας παρὰ τὴν Κυνίδον τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Πείσανδρον κατεναυμάχη

σεν αὐτὸν (394 π.Χ.), μετὰ τὴν νίκην δὲ πλείστας πόλεις ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης. — πάλιν ἀνέλαβε· πλεονασμός. — τοῦτο τε... παρασκευάσαντος· ὁ Εὐαγόρας δχι μόνον αὐτοπροσώπως ἐβοήθησεν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε νὰ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος μέγα μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου. — ὑπέρ ὄν = διὰ τὰ ὅποια (κατορθώματα, εὐεργεσίας). — οὕπερ· εἰς τὸν Κεραμεικόν, παρὰ τὴν βασιλείου στοὰν καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός. — σφῶν αὐτῶν = ἀλλήλων.

Σ'. 'Ο πρὸς τὸν βασιλέα τὸν Περσῶν πόλεμος τοῦ Εὐαγόρου καὶ τὰ ἀποτελέσματά του ἀνηφόρουν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἄνδρας (§ § 57 - 65).

§ 57 - 65. βασιλεύς: βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὁ Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων (404 - 361 π.Χ.). — ἔδεισεν· ἀδρ. τοῦ ποιητ. ρ. δείδω = φοβοῦμαι. — Κόνωνος· πρβλ. Πανηγ. § 154: Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι). — οὔτως ἔχω πρός τινα = οὕτω διατίθεμαι πρός τινα. — λαθεῖν· κεῖται ἀπολύτως (= νὰ κρυφθῇ). — σπουδάσας... νομίσας· ἐκ τοῦ φραίνεται. — μέγιστον δὲ τεκμήριον· πρβλ. § 52. — τοῦ μέν· δηλ. Κύρου. — διὰ τὸ μὴ φροντίζειν = διὰ τὴν ὀλιγωρίαν. — μικροῦ δεῖν = σχεδόν. — ἔλαθεν αὐτὸν ἐπιστάς = χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσῃ, ἀπροσόπτως ἐπέστη. — ἐφίσταμαι ἐπί τι = πλησιάζω εἰς τι. — βασίλειον = ἀνάκτορον, καθέδρα τοῦ βασιλέως, πρωτεύουσα. — πρὸς δὲ τοῦτον· δηλ. τὸν Εὐαγόραν. — ἐκ πολλοῦ· δηλ. χρόνου. — μεταξὺ πάσχων εὗ· τὸ ἐπίρρ. μεταξὺ προτάσσεται τῆς χρον. μτχ. πρὸς δήλωσιν τοῦ συγχρόνου (μεταξὺ... ἐπεχείρησε = συγχρόνως, ἐνῷ εὐεργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐαγόρου, ἐπεχείρησε...). — φαῦλος = μηδαμινός, ἀσήμαντος. — αὐτῷ· ἀναφέρεται εἰς τὸ γιγνομένας. — κατὰ μικρὸν = διάγονον κατ' διάγονον, σιγά - σιγά. — φύσις = μεγαλοφύτα. — πολὺ περὶ μειζόνων = περὶ πολὺ μειζόνων· ἐνταῦθα ὁ Ίσοκράτης ὑπανίσσεται τὴν ἀποστασίαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἀλλωσ τῆς Τύρου καὶ ἀλλων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62). — δρμάω - ὡ (ἀπολύτως κεῖται) = δεικνύω ζῆλον, σπουδήν. — ταῖς δυνάμεσι· δοτ. τοῦ κατά τι. — ἀπολελειμμένος· πρβλ. ἐν § 48: λίαν ἀπολειψθῶ. — ἡ τοῖς ἀλλοῖς = ἡ ἐν τοῖς ἀλλοῖς. — Πνυταγόραν· οὗτος, ὅτε ὁ Εὐαγόρας εἰς ναυμαχίαν τινὰ ἐνικήθη καὶ ἐπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ βοήθειαν, μόνος ἐπὶ τινα χρόνον ὑπερήσπισε τὴν Σαλαμῖνα. — μικροῦ ἐδέησε...

κατασχεῖν = δλήγον ἔλειψε νά... — **Κύπρον**· τὰς πλείστας πόλεις τῆς νήσου ἐκυρίευσε. — **πολλούς**· ύποκυμ. εἰς τὸ μεμνῆσθαι. — **τελευτῶν**· χρν. μηχ. ἴσοδυναμοῦσα μὲ ἐπίρρ. (= τελευταῖν, τέλος). — **έμπιπλημί τινά τινος** = γεμίζω τινὰ ἀπὸ κάτι, κάμνω τινὰ νὰ βαρεθῇ κάτι. — **γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος** = συλλαμβάνω τινὰ ζωντανόν. — **ἐποιήσαντο**· δηλ. οἱ Πέρσαι, διὰ τοῦ Ὀρόντου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. — **λύνω νόμουν** = καταργῶ τὴν συνήθειαν. — **κινῶ τι**· πρβλ. § 7. ‘Ο Εὐαγόρας συνῆψεν εἰρήνην μὲ τὸν δρόν νὰ βασιλεύῃ τῆς Σαλαμῖνος, νὰ δίδῃ δρισμένον ἐνιαύσιον φόρον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ « ὑπακούειν διὸ βασιλεὺς βασιλεῖ προστάτιοντι ». — **ἀφείλετο**· δηλ. διαστιλίεις. — **ἔτη δέκα**· 385 - 376 π. Χ. — **τῶν αὐτῶν**· δηλ. πόλεων ἢ χωρίων. — **τὴν... πόλιν, ἥν ταύτην**· μὲ ἔμφασιν ἐπιτάσσεται ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία, δταν προτάσσεται τὸ δόνομα καὶ ἡ ἀναφορική. — **γάρ**· διασφητικόν. — **καίτοι** (ἀντὶ τοῦ τοι) = πράγματι, τῷ δόντι. — **ἀρετὴ** = εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη. — **φανεῖται...** ὑπερβαλόμενος = θὰ παρουσιασθῇ δτι ὑπερέβαλε. — **τὸν τῶν ἡρώων**· ἐνν. πόλεμον. — οἱ μὲν γάρ· δηλ. ἥρωες. — **αὐτῶν**· ἀναφέρεται εἰς τὸ μείζω.

Z'. **Συγκριτόμενος** μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας παρονοιάζεται ἀνώτερος αὐτῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔξησεν εὐτυχῆς καὶ μετὰ θάρατον μημήτη ἀθάνατον κατέλιπε (§§ 66 - 72).

§ 66 - 69. **τῶν τότε**· δηλ. τῶν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀκμάσαντων. — **ὅς** (πρβλ. § 40) = διότι οὗτος. — **πολιτεία** = διοίκησις τῆς πόλεως. — **ἄμεικτος** = ἀκοινώητος, ἀξενός (πρβλ. ἐν § 47: οὔτε τοὺς “Ελληνας προσδεχομένων” καὶ ἐν § 49: ἀπροσοίστως εἶχον). — **παντάπαισι** = παντελῶς. — **χρησιμώτερον...** τῶν ἄλλων· νοοῦνται οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι οἱ ἀρχοντες τῶν παραλίων πόλεων, οἱ ὄποιοι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ἔδωσαν πλοῖα εἰς τὸν Κόνωνα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Λακεδαιμονίων. — **τῆς Ἀσίας κύριος**· τοῦτο ἔγινε διὰ τῆς Ἀγταλκιδέου εἰρήνης (387 π. Χ.). — οἱ δ' “Ελληνες αὐτονομίας ἔτυχον· πρβλ. ἐν § 56: οἱ δ' “Ελληνες ἡλευθερώθησαν. — **ἐπέδοσαν** (κεῖται ἀπολύτως) = προώδευσαν. — **τὴν ἀρχὴν δώσοντας**· δηλ. τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν· τοῦτο δὲ ἔγινε μετὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Κυίδον καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Κόνωνος. — **Εὐαγόρας**· ποιητ. αἴτιον. — **πότερον**· ἐνταῦθα δὲν ἀκολουθεῖ, ὡς συνήθως, εἰς μόνον ἢ ἀλλὰ τρεῖς. — **καθ' δ τι αὐτῶν** = εἰς δ, τι ἔξ αὐτῶν.

§ 70 - 72. οἱ προγεγενημένοι = οἱ πρόγονοι. — ἀξιοῦμαί τινος = κρίνομαι ἀξιός τινος. — δωρεὰ = τὸ χάρισμα· ταύτης τῆς δωρεᾶς· δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κ.τ.λ. — σημεῖον = ἀπόδειξις. — ἐνθάδε = ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς. — θεοφιλὴς = θεάρεστος. — ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας· λέγων ταῦτα ὁ Ἰσοκρ. ἔχει ύπ' ὅψιν του ἰδίως τὸν Ἡρακλέα. — θαυμαστὸς = ἀξιός θαυμασμοῦ. — μακαριστὸς = ὁ νομίζουμενος εὐδαιμων. — τί ἀπέλιπεν (ἐνν. Εὐαγόρας) εὐδαιμονίας; (τὸ τί εἶναι ἀντικμ.) = ποῖον εἶδος εὐδαιμονίας τοῦ ἔλειψε; Ποία εὔτυχία τοῦ ἔλειψεν; — ὅς* (πρβλ. § 66) = διότι οὕτος. — ἔκεινω· ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτῶν. — τῷ σώματι = τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος (πρβλ. § 22 - 23, ἔνθα ἀναφέρει τὰ προτερήματα αὐτοῦ). — γνώμη· πρβλ. § 41. — ἄμυορος = ἀμέτοχος. — τὴν ἡλικίαν· δηλ. τὴν γεροντικήν. — μήτε τῶν νόσων· καὶ αὐτὸς ὁ θάνατός του δὲν προῆλθεν ἀπὸ ἀσθένειαν. — τυχεῖν· συνάπτεται μὲ τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν δ... εἰναι. — εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας = εὐτεκνίας καὶ πολυτεκνίας. — διαμαρτάνω τινὸς = ἀποτυγχάνω τινός. — καὶ τοῦτο· μὲ ἔμφασιν ἐπανελήφθη ἡ ἀντωνυμία. — συμπίπτει τινὶ τι = συμβαίνει εἰς τινά τι. — ἴδιωτικὸς = ὁ ἀρμόζων εἰς ἴδιώτας (ἀπλοῦς πολίτας). — τὸν μέν· δηλ. Νικοκλέα. — ἀνακτεῖς· ἐκαλοῦντο οἱ υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως· ἀνασσαὶ δὲ αἱ ἀδελφαὶ καὶ γυναικεῖς (πρίγκηπες καὶ πριγκήπισσαι). — τῶν ποιητῶν· ὑπονοεῖ τὸν "Ομηρον, ὁ ὅποιος (Ἴλ. Ω, 258) λέγει περὶ τοῦ "Εκτορος δτε ἥτο θεὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ὡμοίαζε μὲ νίδον θνητοῦ ἀλλὰ θεοῦ. — περὶ τὴν ἔκεινου φύσιν = περὶ τῆς φύσεως ἔκεινου (δηλ. τοῦ Εὐαγόρου).

H'. 'Επίλογος. Ζητεῖ συγγράμμην ἀπὸ τὸν Νικοκλέα, διότι διὰ τὴν γεροντικήν τον ἡλικίαν δὲν ἥδυνήσῃ τὸν Εὐαγόραν δπως ἔπειρε· λέγει δτε σκοπιμωτέρα εἶναι ἡ ἐν τῷ παρόντι λόγω εἰκὼν τοῦ Εὐαγόρου παρὰ οἱ ἰδουμένοι ἀνδριάντες αὐτοῦ καὶ τέλος προτρέπει αὐτόν, δπως ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων γίνη ἀντάξιος αὐτῶν (§§ 73 - 81).

§ 73 - 77. τῶν οὖν... πολλὰ μέν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἔγω δ', ὡς Νικόκλεις· ὁ δὲ δεύτερος μὲν εἰς τὸ οὐ μὴν ἀλλά. — τῶν μὲν οὖν· ἐνν. ἀνηκόντων ἡ ἀναφερομένων. — ὑστερίζω τῆς ἐμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαίαν ἡλικίαν μου. — φι-

λόπονος = ἐπιμελής. — δσον... δύναμιν = δσον ἔγω ἑγκωμιάζειν ἡδυνάμην.—τὰς τῶν πράξεων ἐνν. εἰκόνας.—οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι = οἱ τεχνικῶς συντεθειμένοι λόγοι. — ταύτας· δῆλ. τὰς εἰκόνας.—οὕτως... ὡς = τόσον... δσον.—φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινὶ = καυχῶμαι διά τι.—γνώμη· πρβλ. § 27, 41 καὶ 61.—τύποι = εἰκόνες καὶ ἀνδριάντες.—ἔξενεχθηναι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντας, οἱ ὄποιοι μένουν δπου τοὺς στήσουν.—διατριβαι = συναναστροφαί, συνδιαλέξεις.—ἀγαπῶμαι = ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι. — εὐδοκιμῶ = ἔχω ὑπόληψιν. — πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας.—δτι = διότι.—πεπλασμένος = δ καμωμένος μὲ πηλόν.—γεγραμμένος = ζωγραφημένος.—δμοιώ - ὡ τί τινι = ἔξομοιώνω, κάμων δμοιον (ἴσον) τι πρὸς ἔν ἄλλο.—αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνοῦσαι = αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὰ λεγόμενα, αἱ διὰ τῶν λεγομένων φανεραὶ γιγνόμεναι: «Οὐδεὶς ἔχων ἀσθενικὸν σῶμα δύναται, παρατηρῶν προσεκτικὰ τὸν ἀνδριάντα λ.χ. τοῦ Ἡρακλέους, νὰ ἀποκτήσῃ σωματικὴν δύναμιν· καθεὶς δμως, δ ὄποιος θέλει νὰ γίνη χρηστὸς ἀνθρωπος, ἀκούων τοὺς ἐπαίνους τούτους εὐκόλως δύναται νὰ μιμηθῇ τὰ ἥθη καὶ τὰ φρονήματα, τὰ ὄποια γίνονται φανερὰ ἀπὸ τὰ λεγόμενα». — χρηστοῖς· κατηγρμ. εἰς τὸ βουλομένοις.—γράφω· ἀντὶ συγγράφω.—τοῖς ἀπ' Εὔαγόρου· ἐννοεῖ τὸν Πινυταγόραν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλέους.—παράκλησις = προτροπὴ (πρὸς μίμησιν τοῦ Εὔαγόρου). — θεωρεῖν· δῆλ. ὡς εἰκόνα.—συνδιατρίβω τινὶ = ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ τι. — φιλοσοφία = παιδεία. — ἐτέρους = οὐκ οἰκείους, ἄλλοτρίους. — ζηλῶ τινα = μιμοῦμαι τινα. — καὶ λέγειν καὶ πράττειν· δ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἰσοκράτην.—δυνήσει· κατὰ ἐνικὸν ἀριθμόν, διότι ἔχει ὑπ' ὅψιν του μόνον τὸν Νικοκλέα.

§ 78 - 81. καταγιγνώσκειν· ἐνν. σοῦ, ὡς νῦν ἀμελεῖς· τὸ καταγιγνώσκειν ἐνταῦθα συνετάχθη μὲ γενικὴν καὶ εἰδικὴν πρότασιν ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. τοῦ πράγματος. — δτι· αἰτιολ. — διακελεύομαι τινὶ περὶ τινος = δίδω συμβουλάς εἰς τινα διά κάτι τι. — καὶ πρῶτος καὶ μόνος· ταῦτα εἶναι ὑπερβολικά, διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνες ἦσαν πεπαιδευμένοι (Ἀγησόλαος, Διονύσιος).—εἰμὶ ἐν τινὶ = ἔχω τι.—ἐπιθυμεῖν· ἐκ τοῦ ποιήσεις. — διατριβὴ = ἐνασχόλησις εἰς τι, σπουδή.—ἀφεμένους· ἐνν. τούτων. — εἰδώς· ἐναντιωμ. μτχ. — καὶ ποιῶ

καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ...· ταῦτα λέγει ὁ Ἰσοκράτης, διὰ νὰ μὴ φανοῦν αἱ συμβουλαί του αὐστηραί. — ἀπολείπομαι = μένω ὅπισω. — ἔξ
ῶν = δι' ὄν. — παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι = παρακινῶ τινα νά...— ἐπι-
μελεῖσθαι... ἀσκεῖν· ἐκ τοῦ προσήκει. — ώς ἄπασι...· αἰτιολ. πρό-
τασις.— περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τι = θεωρῶ τι ἀξίων πολλῆς τιμῆς, ἐκ-
τιμῶ τι πολύ. — ἀγαπᾶν· ἐνν. σε (ἐκ τοῦ κατωτέρω τυγχάνεις). —
ἀγαπῶ = ἀρκοῦμαι.— οἱ παρόντες = οἱ σύγχρονοι.— γίγνομαι ἐκ τι-
νος = κατάγομαι ἀπό τινα.— τὸ παλαιόν... τὸ ὑπογυιότατον· ἐπιρρ.—
τὸ ὑπογυιότατον = ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ διλήγου. — οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς
σοι τιμαῖς ὅντες = οἱ ἔχοντες τὸ αὐτὸ μὲ σὲ ἀξίωμα, οἱ λοιποὶ βασι-
λεῖς. — ἔστιν ἐπὶ σοὶ = εἰς τὸ χέρι σου εἶναι. — προσήκει· ἐνν. γε-
νέσθαι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Λυσίου Λόγοι		Σελ.	58
1. Εἰσαγωγή		»	11
2. Κείμενον		»	38
α) Περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία		»	24
β) Ὑπέρ τοῦ Ἀδυνάτου		»	31
γ) Κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν		»	37
3. Ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις		»	57
α) Ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογίας		»	48
β) Ἐπὶ τοῦ ὑπέρ τοῦ Ἀδυνάτου		»	53
γ) Ἐπὶ τοῦ κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν		»	57
B. Ἰσοχράτους Λόγοι		59 - 149	
1. Εἰσαγωγή		»	63 - 69
2. Κείμενον		»	73 - 114
I. Πρὸς Δημόνικον		»	73 - 83
II. Πρὸς Νικοκλέα		»	84 - 95
III. Εὐαγόρας		»	96 - 114
3. Ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις		»	115 - 149
I. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Δημόνικον		»	117 - 126
II. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Νικοκλέα		»	127 - 135
III. Ἐπὶ τοῦ Εὐαγόρου		»	136 - 149

*Επιμελητής ἐκδόσεως N. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (ἀπ. Δ. Σ. ΟΕΣΒ 10925/8.3.57)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ δρόμου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 ('Εφ. Κυβ. 1946 A 108).

024000019968

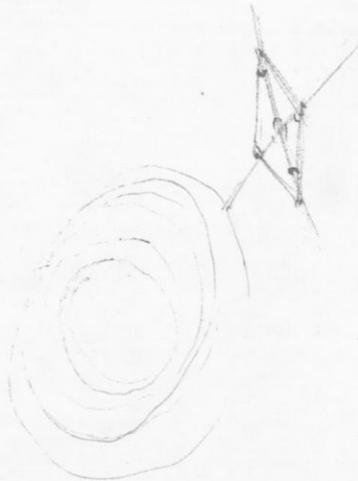
ΕΚΔΟΣΙΣ Ζ'/Β', 1957 (VI) — ANTITΥΠΑ 40.000

Έκτυπωσις και βιβλιοδεσία: Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ — Κηφισοῦ 33

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

$$w = 9$$

$$9+x = 100\%$$

$$x+w =$$

